

Na temelju članka 4. i članka 19. stavak 1. Zakona o osnovnom školstvu ("Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke", broj:6/04, 8/04 i 8/08) ministar prosvjete, znanosti, kulture i športa Županije Zapadnohercegovačke, donosi

ODLUKU

o donošenju Nastavnog plana i programa na hrvatskome jeziku za osnovne škole za učenike/učenice s posebnim potrebama

I.

Ovom Odlukom donosi se Nastavni plan i program na hrvatskome jeziku za osnovne škole u Bosni i Hercegovini za učenike/učenice s posebnim potrebama za područje Županije Zapadnohercegovačke.

II.

Nastavni plan i program iz točke I. ove Odluke primjenjivat će se od početka školske 2010./2011. godine u Županiji Zapadnohercegovačkoj.

III.

Nastavni plan i program iz točke I. ove Odluke sastavni je dio ove Odluke.

IV.

Ova Odluka stupa na snagu osmogoga dana od dana objave u Narodnim novinama Županije Zapadnohercegovačke.

Bosna i Hercegovina
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
ŽUPANIJA ZAPADNOHERCEGOVAČKA
MINISTARSTVO PROSVJETE, ZNANOSTI,
KULTURE I ŠPORTA

Broj:07-01-92/10
Široki Brijeg, 05. veljače 2010.

MINISTAR
Vjekoslav Štamber

**NASTAVNI PLAN I PROGRAM NA HRVATSKOM
JEZIKU ZA OSNOVNE ŠKOLE U
BOSNI I HERCEGOVINI ZA UČENIKE/UČENICE
S POSEBNIM POTREBAMA
ZA PODRUČJE ŽUPANIJE
ZAPADNOHERCEGOVAČKE**

SADRŽAJ

1. UVOD

1.1. U enici s posebnim obrazovnim potrebama.....	2
1.2. Individualizirani odgojno-obrazovni program.....	6
1.3. Uvodne napomene za rad s uenicima s posebnim potrebama.....	8

2. SADRŽAJNA I METODIKA UPUSTVA

2.1. Posebnosti u radu s uenicima s oštećenjem vida.....	9
2.2. Posebnosti u radu s uenicima s oštećenjem sluha	12
2.3. Posebnosti u radu s uenicima s poremećajem glasovno – govorne komunikacije.....	16
2.4. Posebnosti u radu s uenicima s motoričkim poremećajem i kroničnim bolestima	20
2.5. Posebnosti u radu s uenicima s sniženim intelektualnim sposobnostima.....	23
2.6. Posebnosti u radu s uenicima s poremećajem pažnje /hiperaktivnost	26
2.7. Posebnosti u radu s uenicima sa specifičnim teškoćama u učenju	27
2.8. Posebnosti u radu s uenicima s poremećajem u ponašanju i emocionalnom ponašanju.....	33
2.9. Posebnosti u radu s uenicima s poremećajem iz autističnog spektra.....	35

3. NASTAVNI PLAN ZA PROVEDBU NASTAVNOG PROGRAMA .....

37

NASTAVNI PROGRAM

HRVATSKI JEZIK.....	38
LIKOVNA KULTURA.....	74
GLAZBENA KULTURA.....	89
MATEMATIKA.....	107
PRIRODA I DRUŠTVO.....	123
TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA	142

1.UVOD

1.1.U ENICI S POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA

Ovaj nastavni plan i program primjenjuje se u obrazovanju u enika/u enica s posebnim potrebama koji nastavu pohađaju u posebnim odgojno-obrazovnim skupinama ili posebnim odjelima.

U enikom s posebnim obrazovnim potrebama smatra se svako dijete koje ima teškoće u učenju (znatno veće od svojih vršnjaka), zbog čega mu je potrebna posebna odgojno-obrazovna podrška.

Prema važećoj orijentacijskoj Listi vrsta i stupnjeva teškoća u razvoju (Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece s posebnim potrebama u osnovnim i srednjim školama, Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke br. 8/06) vrste teškoća u razvoju su:

1. oštećenje vida
2. oštećenje sluha
3. poremećaji govorno-glasovne komunikacije i specifične teškoće u učenju
4. tjelesni invaliditet i kronične bolesti
5. mentalna retardacija
6. poremećaji u ponašanju uvjetovani organskim faktorima ili progredirajućim psihopatološkim stanjem
7. autizam
8. postojanje više vrsta i stupnjeva teškoća u psihofizičkom razvoju

Suvremena škola pretpostavlja integraciju djece s posebnim obrazovnim potrebama.

Nacionalna strategija jedinstvene politike za osobe s invaliditetom kao i Nacionalni plan aktivnosti za prava i interese djece predviđaju niz mjera u području obrazovanja usmjerenih odgojno-obrazovnoj integraciji djece s posebnim obrazovnim potrebama: stručno usavršavanje učitelja, međusobna suradnja i suradnja s civilnim sektorom, osuvremenjivanje nastavnih planova i programa, mobilne službe podrške i dr.

Konvencija o pravima djeteta zalaže se za potpun i dostojanstven život djece s posebnim obrazovnim potrebama u društvenoj zajednici. Odbor UN-a za prava djece, koji prati izvršenje Konvencije u zemljama članicama, dao je preporuke za unapređenje prava i zaštite djece, predviđeno za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama besplatno i obvezno osnovnoškolsko obrazovanje, s težištem školovanja u blizini mjesta stanovanja, čime se osigurava pravo djece na odrastanje u vlastitoj obitelji.

Pretpostavke za ostvarivanje suvremenih pristupa u enicima s posebnim obrazovnim potrebama, među ostalim, podrazumijevaju promjene u terminologiji, uvođenje raznolikih sadržaja i oblika rada, osposobljenosti učitelja i promjene unutar zakonskih odredbi. Pozornost se usmjerava na mogućnosti i potrebe učenika, individualizaciju odgojno-obrazovnog rada, te osiguravanje dodatne podrške u enicima primjenom rehabilitacijskih programa, uključivanjem osposobljenih asistenata u nastavi i dr.

Najveći broj učenika s posebnim obrazovnim potrebama potpuno je integriran u redovite razredne odjele, i to tako da u jednom razrednom odjelu mogu biti najviše tri učenika s posebnim obrazovnim potrebama.

Pravilnikom o broju učenika u razrednom odjelu u osnovnoj školi (Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke, 12/99) utvrđeno je da razredni odjel u koji je uključen jedan učenik s posebnim obrazovnim potrebama može imati najviše ukupno 28 učenika, razredni odjel u koji su uključena dva učenika s posebnim obrazovnim potrebama može imati najviše 26 učenika, a razred s tri učenika s posebnim obrazovnim potrebama može imati najviše 24 učenika.

Pravilnikom o odgoju i obrazovanju djece s posebnim potrebama u osnovnim i srednjim školama (Narodne novine Županije Zapadnohercegovačke br. 8/06) utvrđeni su primjereni oblici školovanja učenika s posebnim obrazovnim potrebama.

U slijedećem tekstu navodi se Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece s posebnim potrebama u osnovnim i srednjim školama (NN ŽZH, 8/06).

Učenici s lakšim teškoćama u razvoju u pravilu se uključuju u redovite razredne odjele te svladavaju redovite nastavne programe uz individualizirane postupke s obzirom na posebne potrebe koje učenik ima ili prilagođene programe sukladne njihovim sposobnostima.

Oblici rada koji se nude unutar osnovnoškolskog odgoja i obrazovanja za učenike s posebnim obrazovnim potrebama provode se u:

Redovitim osnovnim školama

- a. potpuna integracija (redoviti razredni odjeli)
  - po redovitom programu uz individualizaciju
  - po prilagođenom programu
- b. djelomična integracija
  - redoviti razredni odjeli – predmeti iz područja kultura
  - posebni razredni odjeli – obrazovni predmeti po posebnom programu
- c. posebni odjeli s posebnim programima

Posebnim odgojno-obrazovnim ustanovama

- po redovitom programu
- po prilagođenom programu
- po posebnom programu

Za u enike sa senzori kim i motori kim ošte enjima (vida, sluha, tjelesna ošte enja) koji su potpuno integrirani u redovite razredne odjele organizira se nakon nastave produženi stru ni postupak u skupinama od 6 do 10 u enika.

U enici s lakom mentalnom retardacijom bez utjecajnih teško a u razvoju školuju se u sustavu djelomi ne integracije u posebnim razrednim odjelima u kojima svladavaju nastavne sadržaje hrvatskoga jezika, matematike i prirode i društva, dok nastavne sadržaje likovne i glazbene kulture te tehni ke i tjelesne i zdravstvene kulture svladavaju u redovitom razrednom odjelu, uglavnom po prilago enom programu.

Sukladno Pravilniku o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju u enika s teško ama u razvoju za u enike s ve im teško ama osnovno školovanje ostvaruje se u posebnim odgojno obrazovnim ustanovama te u ustanovama zdravstva, socijalne skrbi i pravosu a.

Posebni nastavni programi izra eni su za u enike u kojih je prisutna mentalna retardacija kao primarna ili kao prate a teško a. Planiranje, programiranje i neposredni odgojno-obrazovni rad s tim u enicima izvode u itelji defektolozi (edukatori rehabilitatori). Ti razredni odjeli imaju od 5 do 9 u enika, s obzirom na vrstu i stupanj teško a.

Za u enike koji zbog bolesti nisu u mogu nosti duže vrijeme polaziti nastavu ustrojava se tzv. nastava u ku i koju provode u itelji i stru ni suradnici škole koju u enik polazi. Tako er se organizira i nastava za u enike koji se nalaze na dužem bolni kom lije enju, npr. na onkološkim, psihijatrijskim odjelima i sl., koju provode u itelji i stru ni suradnici najbliže osnovne škole.

U enici s umjerenom, težom i teškom mentalnom retardacijom, s autizmom te oni s kombiniranim ve im teško ama u razvoju osposobljavaju se prema posebnim nastavnim planovima i programima u sklopu posebnih odgojno-obrazovnih područja (briga o sebi, komunikacija, upoznavanje uže i šire okoline, socijalizacija, razvoj kreativnosti, radni odgoj, tjelesna i zdravstvena kultura te izobrazba u obavljanju poslova). U enicima s ve im teško ama u razvoju omogu eno je školovanje do 21. godine života.

Zakoni i pravilnici vezani uz školovanje osoba s posebnim potrebama

NAZIV	PREMA LANU ZAKONA	NARODNE NOVINE
Zakon o osnovnom školstvu	1.48, 52, 53, 54, 55 odnosi se na djecu s posebnim potrebama	Narodne novine ŽZH br.6/04
Pravilnik o odgoju i obrazovanju djece s posebnim potrebama u osnovnoj i srednjoj školi	Temeljem lanka 19, lanka 52 stavka 2., lanka 53 stavka 2. i lanka 25. stavka 3.	Narodne novine ŽZH br. 8/06
Pravilnik o upisu djece u osnovnu školu	Temeljen lanka 36. i lanka 85. Zakona o osnovnom školstvu NN br.6/04	Narodne novine ŽZH br. 12/99
Pravilnik o broju učenika u razrednom odjelu u osnovnoj školi	Na osnovi lanka 15. stavka 2. lanka 31. i lanka 85	Narodne novine ŽZH br.12/99

Zbog neujednaenih uvjeta rada u razliitim sredinama i školama, prije svega u opremi, kadrovima i arhitektonskoj pristupa nosti, radiće se na njihovu ujednaavanje.

Sustavnim stručnim usavršavanjem učitelja i stručnih suradnika osigurava se potrebna razina kompetentnosti za rad s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama, od prepoznavanja njihovih posebnosti, izbora najprikladnijih didaktičkih pristupa i oblika rada do vrjednovanja uspješnosti, vodeći računa o potencijalima i potrebi za uspjehom svakog učenika.

Suradnički rad na planiranju i provedbi odgojno-obrazovnog rada s učenicima s posebnim potrebama uključuje učitelje, ostale učenike, stručne suradnike, ravnatelje, obitelji, lokalnu zajednicu, udruge i medije i nužna je pretpostavka u planiranju i izvvoenju rada s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama.

1.2.INDIVIDUALIZIRANI ODGOJNO-OBRAZOVNI PROGRAM

Za svakog učenika s posebnim obrazovnim potrebama trebao bi se izraditi Individualizirani odgojno-obrazovni program (IOOP). Individualizirani rad s učenicima s posebnim obrazovnim potrebama podrazumijeva potrebu izradbe pojedinačnih nastavnih programa (IOOP). Programi imaju različite razine, ovisno o odgojno-obrazovnim potrebama učenika, a sadržavaju ciljeve, sadržaje, metode, rokove, vrjednovanje i osobe zadužene za njegovu provedbu.

Program izrađuju učitelj i stručni suradnici škole, o čemu roditelji/skrbnici učenika s posebnim obrazovnim potrebama trebaju biti upoznati.

IOOP se izrađuje za sve učenike s posebnim obrazovnim potrebama temeljem Rješenja Ureda društvenih djelatnosti i Odluke učiteljskog vijeća škole. Predviđaju se i mogu postojati i izvan same škole.

Bonus nastava kao novi oblik rada predstavlja ponudu zamjenskih aktivnosti za predmete koji većinom zasnivaju na apstraktnom mišljenju, a odnosi se na stjecanje radnih vještina

u učenicima viših razreda. Posebno je korisna za male sredine radi sprječavanja upućivanja djece u specijalizirane institucije i izdvajanja iz djetetov bliske sredine. Blok sat olakšava organizaciju bonus nastave. Sadržaje planira škola u suradnji s roditeljima, učenikom i službama kao što su zavodi za zapošljavanje, obrtnice škole, obrtnice radionice, školske zadruge, specijalizirane ustanove za djecu s posebnim potrebama, a sukladno

učenikovim mogućnostima i ponudama lokalne zajednice u kojoj bi sutra trebali biti zaposleni. U učenicima kojima nije potrebna sadržajna prilagodba pristupa se samo prilagođenim i primjerenim metodama rada.

Izrada individualiziranog odgojno-obrazovnog programa temelji se na procjeni sposobnosti, interesa i potreba učenika (»jakih« strana), a tek potom na procjeni područja koja treba razvijati. Etape su izradbe individualiziranog programa inicijalna procjena, određivanje nastavnih predmeta i sadržaja, razine usvajanja sadržaja, vremenske dimenzije (kratkoročni i dugoročni ciljevi i zadatci), izbor metoda, individualiziranih postupaka, sredstava i pomagala, praćenje i ocjenjivanje postignuća učenika. Planiranje i praćenje uspješnosti programa provodi se mjesečno. Ako škola nema stručnjake odgovarajućeg profila, dužna je osigurati primjerenu odgojno-obrazovnu i rehabilitacijsku potporu suradnjom sa stručnjacima izvan ustanove i ovlaštenim institucijama.

Svi dokumenti i prilozi prave se učenika ulažu se u mapu učenika.

Na kraju svake školske godine stručni tim i učitelji škole dužni su izraditi pisano izvješće o postignućima, kao i preporuke za daljnji rad.

Od učitelja se očekuje da omogući svakom učeniku da bude uspješan.

Procesi decentralizacije predviđaju veći stupanj aktivnog uključivanja lokalne zajednice u planiranje, izvedbu i financiranje školovanja učenika s posebnim obrazovnim potrebama, te osiguravanje različitih oblika podrške. Može se očekivati povećanje broja posebnih odjela pri

redovitim školama, što se osigurati ovim uenicima školovanje bez izdvajanja iz obitelji. Posebne ustanove postaju potpora redovitim školama pružanjem rehabilitacijske stručne pomoći.

Preporuke u odgoju i obrazovanju uenika s posebnim obrazovnim potrebama u redovitoj osnovnoj školi

- Osnivanje lokalnih mobilnih timova (psiholog, pedagog, defektolog odgovarajuće specijalnosti)
- Osposobljavanje učitelja za rad s uenicima s posebnim obrazovnim potrebama
- Osiguranje stručnog tima u školi i razvijanje modela stručne podrške škola pod posebnim uvjetima redovnim školama
- Uključivanje asistenata u nastavi (osposobljenih za rad s uenicima s posebnim obrazovnim potrebama)
- Izmjene i obogaćivanje programskih sadržaja i oblika rada (diferencirana, bonus nastava, nastava u kućici i bolnici)
- Opremanje škole potrebnim didaktičkim i rehabilitacijskim sredstvima i pomagalicama
- Osiguranje pristupačnosti (arhitektonske zapreke, prijevoz)

Ravnatelj škole, učitelji i stručne službe odgovorni su za uspješnost školovanja djece s posebnim obrazovnim potrebama, a roditelji, izvanškolski suradnici, srodne institucije i cijela lokalna zajednica postaju aktivni sudionici u procesu njihova školovanja i osposobljavanja.

1.3. UVODNE NAPOMENE ZA RAD S U ENICIMA S POSEBNIM OBRAZOVNIM POTREBAMA*

Osnovno školovanje u enika s posebnim obrazovnim potrebama jedinstveni su dio sustava odgoja i obrazovanja u okviru kojeg im treba omogući zadovoljavanje specifičnih potreba (Zakon o osnovnom školstvu, 1. 48, 52.- 55., NN ŽZH br.6 /04.)

Pretpostavke za ostvarenje uspješnog školovanja za u enike s posebnim obrazovnim potrebama su:

- pristupačnost škole (bez arhitektonskih barijera, prijevoz u enika, osobni asistent, asistent u nastavi)
- edukacija učitelja za rad s uenicima s posebnim obrazovnim potrebama (cjeloživotno učenje)
- opremljenost potrebnim specifičnim didaktičkim i rehabilitacijskim sredstvima i pomagalicama
- osiguranje potpore stručnog suradnika defektologa, odnosno stručnjaka za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku (u daljnjem tekstu stručnjaka za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku) odgovarajuće specijalnosti
- osiguranje edukacijsko-rehabilitacijske potpore putem mobilnog stručnog tima stručnjaka odgovarajuće specijalnosti iz posebne ustanove za školovanje u enika s posebnim obrazovnim potrebama ili druge organizacije za stručnu podršku
- izmjene i obogaćivanje programskih sadržaja (diferencirana, bonus nastava i drugo)
- promjene u zakonu i provedbenim propisima.

2.SADRŽAJNA I METODI KA UPUTSTVA

2.1. POSEBNOSTI ZA RAD S U ENICIMA S OŠTE ENJEM VIDA

RAZVOJNE ZNA AJKE

I. Sljepo om u smislu potrebe edukacije na Brailleovom pismu smatra se ostatak vida na boljem oku s korekcijskim staklom do 0.05 (5%) uz suženje vidnog polja na 20 stupnjeva ili ispod 20 stupnjeva, koncentri no suženje vidnog polja oka s vidnim poljem širine od 5 do 10 stupnjeva oko centralne fiksacijske to ke, ili bez obzira na oštrinu vida nesposobnost itanja slova ili znakova veli ine Jaeger 8 na blizinu (font Times New Roman 22).

II. Slabovidnoš u se smatra oštrina vida na boljem oku s korekcijskim staklom od 0.4 (40 %) i manje.

Preporuka u iteljima za rad s u enicima s ošte enjem vida

Integrirani u enici s ošte enjem vida ne zaostaju u intelektualnom razvoju za vršnjacima koji vide i svladavaju redoviti nastavni plan i program predvi en za pojedini razred.

Specifi ne sadržaje za obrazovanje ovih u enika (usvajanje Brailleovog pisma, vježbe vida, peripatologija - vježbe orijentacije i kretanja, uporaba tiflotehnike, usvajanje svakodnevnih i socijalnih vještine) ostvaruju stru njaci za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku koji su specijalizirani za navedena podru ja.

U enici s ošte enjem vida upoznaju svijet, komuniciraju i u e koriste i preostala osjetila. Za slijepe je najvažnija taktilna percepcija, sluh i govor. Svakako se koristi i ostatak vida ako postoji.

U eniku s ošte enjem vida potrebno je:

- omogu iti da sjedi na njemu najprimjerenijem mjestu u razredu uz individualnu rasvjetu radnih površina sukladno njegovim potrebama
- obavijestiti ga o svim promjenama u organizaciji prostora (na primjer druga iji raspored klupa, novi ormar, i sli no),
- dati mu dovoljno vremena za korištenje nastavnog materijala,
- omogu iti mu uporabu diktafona na satu,
- provjeriti urednost pod školskom klupom,
- uklju iti ga u sve aktivnosti razreda jer on to može.

Posebности u korištenju nastavnih metoda:

Metoda usmenog izražavanja:

- u učenik se ne može osloniti na geste i mimiku, ali je gramatički pravilan govor, mirnog tona, ist po izgovoru, dobre intonacije i ritma imati u inkovite efekte na učenika oštećenog vida.
- važno je da u učenik bude siguran da ga učenik s oštećenjem vida dobro čuje.

Metoda razgovora:

- govor ima izuzetno značenje za spoznaju svijeta za učenika s oštećenjem vida.
- nastojati ublažavati verbalizam jer često semantički sadržaji izgovorenog ne odgovaraju stvarnom iskustvu učenika
- potrebno je provjeriti stoji li iza riječi iskustvo, odnosno primjerna predodžba riječi i pojmovi s vizualnim konotacijama (gledati, vidjeti, plavo, zeleno) normalno se upotrebljavaju u komunikaciji s učenicima oštećenog vida
- pri davanju uputa budite konkretni, precizni i kratki (na primjer umjesto “ovdje” ili “tamo” koristite “ispred tebe”, “pored tebe”, “s tvoje lijeve /desne strane”)

Metode pisanih i ilustrativnih radova:

Učenik oštećenog vida ne može prepisivati s ploče te mu je potrebno plan ploče i sadržaj osigurati na brajici ili uvećanom tisku koji će mu stajati na klupi, a sadržaje koje pišete na ploču izgovarajte glasno da vas učenik s oštećenjem vida može slijediti i zapisivati bilješke,

- opismenjavanje **slijepih** učenika na brajici provodi defektolog, a daljnji razvoj pismenosti te paralelno s ostalim učenicima u razredu
- slijepi učenik koristi za pisanje brajev pisara i stroj i papir
- u višim razredima uvodi se prijenosno računalo prilagođeno slijepima
- slijepi učenik dopunjava rečenicu, upisuje riječi i odgovara na pitanja tako da s listića na brajici čita zadatak i na posebnom papiru čita tražene riječi ili odgovore, a ispred svakog odgovora piše redni broj zadatka (ne prepisuje pitanja)
- pismeni radovi odlažu se u za to predviđene mape
- kontrolu i ispravljanje pismenih radova na brajici u razrednoj nastavi provodi učenik sam uz povremenu pomoć roditelja ili stručnjaka za edukacijsko-rehabilitacijsku potporu u predmetnoj nastavi. Kad se obim pismenih radova poveća tehniku pomoć pruža stručnjak za edukacijsko-rehabilitacijsku potporu
- učenik može sam pročitati svoj pismeni rad na brajici, a učenik mu ukazuje usmeno na eventualne pogreške
- slijepi učenici mogu izraziti neke tablice i dijagrame pomoću brajevog stroja, a za crtanje koriste pribor koji se sastoji od folije za pozitivno crtanje i gumene podloge

- **slabovidni** u enici za pisanje koriste obične ili specifične bilježnice ili posebno pripremljene listove papira s jasno otisnutim crtama i veći im preredom na bijeloj ili žućkastoj podlozi
- koristiti pisaljku (mekana olovka ili kvalitetan flomaster) koja ostavlja deblji trag
- slabovidni u enici za crtanje i slikanje upotrebljavaju isti pribor kao i vidni u enici, ali im treba omogućiti više vremena za rad

Metoda demonstracije

- pri demonstriranju kad god je moguće koristite stvarni predmet o kojem govorite, a zatim reljef, crtež ili sliku
- pri demonstraciji pokreta i radnji u enicima s oštećenjem vida treba biti model
- demonstrirani predmet dati u eniku u ruke uz dodatno govorno pojašnjenje i dovoljno vremena za percepciju ostalim osjetilima
- pri demonstraciji sliku opisati i objasniti u cjelini, a zatim pojedine dijelove
- prije gledanja dijapozitiva, filma, kazete, potrebno je usmeno objasniti u enika o sadržaju koji će se prikazivati
- karte, sheme, dijagrami, tablice i skica za u enika s oštećenjem vida trebaju biti individualne
- jednostavne, reljefne i oštrog kontrasta
- slabovidni u enici pri gledanju skica, karti, tablica koriste povećalo

Metoda tiskanih radova

- slijepi u enici koriste materijali tiskane na brajici, (slova, brojke, simbole i ostali znakovi), ali mogu koristiti takozvane zvučne knjige (kazete, CD-e i računala koja pretvaraju pismo u govor)
- slabovidni u enici tražuju crni tisak koji se prilagođava njihovom vidnom statusu (veličina slova Jaeger 5 do 8, font Times New Roman 14 do 20)
- zbog oštećenja vizualne percepcije koja može biti kombinirana s nistagmusom (titranje oči) slabovidni u enicima teško tražuju pa se preporuča korištenje tzv. Zvučne knjige

Metoda laboratorijskih radova

- zbog nemogućnosti učenja imitacijom slijepi u enici individualno uvježbavaju manipulaciju
- predmetima, alatima i instrumentima
- rad u grupi provodi se uz pomoć voditelja ili vidnih u enika
- za rad u prostoru izvan uionice potrebno je osigurati pomoć vodiča za kretanje i upoznavanje prostora.

Nastavna sredstva i pomagala

Osim standardnih nastavnih sredstava potrebna su i neka specifična sredstva i pomagala: udžbenici, radne bilježnice, kontrolni zadaci i radni listi i na brajici i uvećanom tisku, zvučne knjige, brajev pisari i stroj, prilagođeno prijenosno računalo, brajev papir, folija za pozitivno crtane, prilagođeni pribor za crtanje, mape za odlaganje pisanih radova i reljefnih crteža, prilagođeni kalkulatori, povećala, prilagođeni mjerni instrumenti, prilagođene bilježnice za slabovidne učenike, prilagođene olovke i flomasteri, klupa s nagibom, stalak za čitanje, reljefne karte, globus, sheme, zvučna lopta.

2.2. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA S OŠEĆENJEM SLUHA

RAZVOJNE ZNAČAJKE

Oštećenje sluha ubrajamo u jedno od najčešćih prirodnih oštećenja, a javlja se u prosjeku u jedno do troje djece na 1000 novorođenadi. Kod 70 do 80% djece oštećenje je prisutno već kod otpusta iz rodilišta, a u 20 do 30% nastaje kasnije, najčešće zbog nekih bolesti ili traumatskih ozljeda glave.

U učenicima oštećenja sluha, ovisno o stupnju oštećenja mogu biti

- gluhi (gubitak sluha iznad 91 dB)
- nagluhi: blaža, umjerena ili teža naglušost (gubitak sluha od 25 do 90 dB)

Vrijeme nastanka oštećenja sluha može biti:

- prelingvalno, perilingvalno ili postlingvalno, odnosno, potrebno je uzeti u obzir činjenicu je li oštećenje nastupilo u dojenačkoj dobi ili u razdoblju intenzivnog usvajanja (do druge/treće godine života) ili je dijete usvojilo govor i jezik prije nastupa oštećenja sluha. Po svojim posljedicama prelingvalna gluhoća je vrlo ozbiljno senzorno oštećenje te utječe na cjelokupni razvoj i psihosocijalno sazrijevanje osobe.

Posljedice prelingvalne gluhoće ovise o interakciji stupnja i vremena nastanka oštećenja, o prisutnosti dodatnih teškoća, o stavovima i podršci okoline (roditelja, članova obitelji, suučenika, učitelja...) te o pravodobnosti, kvaliteti i kvantiteti rehabilitacijskih i edukacijskih postupaka. Teškoće u govorno-jezičnoj komunikaciji, kao dominantna posljedica oštećenja sluha, mogu rezultirati i odstupanjima u emocionalnom i socijalnom razvoju te u obrazovnim postignućima djeteta.

Neophodno je neprestano imati na umu velike individualne razlike unutar populacije učenika oštećenja sluha da bismo mogli zadovoljiti njihove individualne potrebe u svakom predmetu i temi.

Prelingvalna gluhoća donosi najviše posebnosti u području govorno-jezične komunikacije budući da se govor i jezik prirodno i spontano usvajaju slušanjem bez posebnog napora. Stupanj zaostajanja u jeziku i otežana govorno-jezična komunikacija još je uvijek problem za većinu osoba oštećenih sluha bez obzira na proces rehabilitacije slušanja i govora. I u optimalnim uvjetima zaostaju u govornom jeziku, sporo ga usvajaju i konačno lingvisti koji postignu teško nagluhih i praktično gluhih osoba razlikuje se od ostalih govornika.

Posljedice u odgojno-obrazovnim uvjetima otuđuju se kao: teško čitanje govora, zaostajanje u usvajanju govornog i pisanog jezika, problemi u pismenom izražavanju, oskudniji vokabular, agramatičnost, otežano razumijevanje pisanog teksta, a radi lošijeg poznavanja jezika i teško čitanje u usvajanju obrazovnih sadržaja.

Djeca s blažom nagluhošću u takvim slučajevima trebati barem povremenu edukacijsko-rehabilitacijsku podršku uz neke tehničke prilagodbe u razredu: FM1 (aparati) – smanjuje buku, olakšava primanje govora i orijentaciju u prostoru; po mogućnosti smanjiti vanjsku buku i buku u razredu (izolirati noge stolaca); pojačati govor za 20dB.

Posebno voditi računa (iako su rijetki slučajevi) o učenicima s jednostranim oštećenjem sluha koja imaju poteškoće u slušnoj orijentaciji i slušanju u buci.

U posljednjih godina otkriva se već i broj gluhih učenika s umjetnom pužnicom u redovnim školama, a prilagodbe u odgojno-obrazovnom radu bitne su kao i u nagluhe djece.

Umjetna pužnica tehnološki je pomagalo koje omogućava bolje slušanje, slikovito bismo mogli reći da je to "proteza unutrašnjeg uha" koja se od 70-tih godina operativno upotrebljava gluhim osobama.

Kako bi naučili govoriti i razumjeti govor uz pomoć umjetne pužnice dijete mora imati dovoljno mogućnosti da čuje govor i da samo govori. Za većinu gluhih osoba s umjetnom pužnicom i za veliki dio pravovremeno implantirane djece, umjetna pužnica donosi bitno rasterećenje, posebno u psihičkom smislu. Otkriva se i bolji temeljni integracije u svijet ostalih osoba.

Učenici oštećenih sluha mogu biti vrlo uspješni u savladavanju redovnog programa, uz razumijevanje problema i primjenu specifičnih postupaka u tijeku izvođenja nastave (10% ih završi fakultete). Samo neke nastavne sadržaje ovi učenici usvajati s većim odstupanjima radi prirode oštećenja (hrvatski jezik – diktati; glazbena kultura - pjevanje, slušanje glazbenih djela; strani jezik – vježbe slušanja i izgovora, diktati) radi čega se rad i zadaci trebaju temeljiti na učenikovim sposobnostima u okviru sadržaja pojedinog predmeta i teme.

Cilj odgoja i obrazovanja učenika oštećenih sluha je pristup cjelovitim obrazovnim programima koji su primjereni njihovoj kronološkoj dobi. To pretpostavlja da gluhi ili nagluhi učenici bez dodatnih teškoća ili smetnji u razvoju, koji se nalaze u inkluzivnoj edukaciji mogu imati različite vrste podrške obzirom na svoje individualne potrebe, preporuke savjetnika i odabir roditelja. Potrebno je omogućiti povremenu ili stalnu edukacijsko-rehabilitacijsku podršku, mobilnu službu podrške, produženi stručni postupak u okviru cjelodnevnog nastave ili podršku edukacijskog tumača, odnosno prevoditelja za znakovni jezik.

Znakovni jezik je pravi prirodni jezik gluhih koji se odvija u vizualnom i prostornom modalitetu za razliku od govornog jezika kojega dominantno percipiramo auditivnim kanalom. Istraživanja su pokazala da rano usvajanje znakovnog jezika ne interferira s učenjem oralnog jezika.

Uz podršku koju će omogućiti i obitelj i škola u enici oštećena sluha mogu biti vrlo uspješni u svladavanju redovnog programa.

Od učitelja u redovnim školama mnogo se očekuje. Na pitanje: što misle o integraciji gluhog ili nagluhog djeteta u njihov razred, učitelji uglavnom odgovaraju da se boje kako će ostvariti obostrano uspješnu komunikaciju, da li će razumjeti što im dijete želi reći i da li će njihova poruka (prijenos znanja) biti u potpunosti primljena. Da bismo to postigli korisno se pridržavati nekih praktičnih savjeta koji se odnose na subjektivne i objektivne okolnosti komunikacije s gluhim osobama pa tako i s djetetom u odgojno-obrazovnim uvjetima:

- osobni kontakt s gluhom djecom s kojom radimo najbolji je za stvaranje dobre atmosfere i dobrih međusobnih odnosa. Nastojite uvijek sami ostvariti kontakt s gluhi učenikom na način koji vam se u određenom trenutku čini najprihvatljivijim: govorom, pisanjem, pokazivanjem, rukovodnom abecedom ili znakovnom komunikacijom ukoliko ju poznajete. Naravno da prije toga trebate znati kakvo je stanje sluha u djeteta kojem se obrađate, stupanj pismenosti, poznavanje jezika i ostalih oblika komuniciranja. Više puta se može dogoditi da je potrebno samo jasno i razumljivo govorenje ili pojačan glas, pa tek onda posežemo za pisanjem, osobito ako je poruka značajna i ne trpi dvosmislenost ili djelomičnost;
- potrebno je provjeriti je li vaš gluhi učenik u cijelosti razumio za što nije dovoljno samo njegovo kimanje glavom. Za to je potrebna strpljivost!
- treba paziti na osvjetljenje lica, da ne bude u sjeni i na udaljenost. Kod grupnih situacija potrebno je gluhom učeniku omogućiti mjesto koje će zadovoljiti te uvjete. U razredu to znači da bi gluhi učenik trebao sjediti u prvoj ili drugoj klupi srednjeg reda kako bi mogao lakše ostvarivati vizualni kontakt s učiteljem, a učitelj bi trebao usvojiti naviku da je uvijek okrenut licem prema učenicima kada im se obrađuje govorom.

PRILAGODBE U NASTAVNOM RADU

Osnovni principi rada u razredu

Ponekad će biti potrebno izraditi prilagođeni program, možda samo iz nekih predmeta. Ako učitelj za određeni predmet to ne može sam uraditi, učinit će to u suradnji sa stručnim timom ili odgovarajućim stručnjakom – ustanovom koja se bavi odgojem i obrazovanjem djece oštećena sluha. Djeca oštećena sluha vrlo često nemaju dovoljno iskustva na temelju kojega najčešće kreiramo uvodni dio sata. Zbog toga je vrlo važno u gluhog/nagluhog učenika to iskustvo stvoriti u neposrednom kontaktu s prirodnim ili društvenim pojavama, ljudima, životinjama, situacijama...

Nerazumijevanje gradiva često puta proizlazi iz nerazumijevanja pojedinih riječi ili rečenica njihove konstrukcija. Pažnja učitelja bit će usmjerena i na nove pojmove koji su djetetu oštećena sluha nepoznati, nastojat ćemo mu ih objasniti, najčešće slikom ili sinonimom ili kratkim jednostavnim objašnjenjem. Bilo bi dobro kada bi svako gluho dijete samo kreiralo svoj individualni rječnik novih pojmova s objašnjenjima. U tekstu nepoznate riječi ćemo istaknuti markiranjem.

Bez nastavnih sredstava nema motivacije ni efikasnog rada s djecom oštećena sluha bez obzira na kronološku dob. Zornost pospješuje i verbalno pamćenje pa je potrebno sadržaje rada

potkrijepiti pismom: transparentni s natpisima, npr. imena djece, dijelovi namještaja, sadržaj nastavnog gradiva...

Poželjno je sav pisani materijal unaprijed pripremiti, najbolje na grafo-folijama ili barem na tvrdom papiru

prikladnom za ploču ili pano. Koristimo, naravno, sva dostupna vizualna sredstva, a posebno mjesto zauzima kalendar prirode i njezina uporaba počinje već u predškolsko doba i traje dulje nego što je uobičajeno.

Metode

- Metoda govorenja i slušanja: govor - izražajan, jasan, poznate riječi, uvođenje novih riječi, pauze za vrijeme govora, formulacija pitanja
- Metoda demonstracije
- Metoda praktičnog rada
- Metoda dramatizacije
- Metoda crtanja: slobodno ili tematski

Princip zornosti

- polisenzorni pristup
- audio-vizualna i vizualna sredstva: slike, fotografije, predmeti, modeli, grafičke slike riječi i rečenica, dijafilmovi, video zapisi, računalni edukacijski programi

Domaće zadatke

- Isključivo iz sadržaja koji se obrađivao na satu
- Gradivo mora biti objašnjeno, nekoliko puta ponovljeno i provjereno s aspekta učenikovog razumijevanja
- Provjeriti razumijevanje zadatka za domaću zadaću

Način provjere znanja

- Usmeno, češće kroz manje cjeline
- Pismeno, češće kroz manje cjeline s jasnim i kratkim pitanjima
- Razgovor
- Kvizovi, najviše 8 do 10 pitanja koja su prethodno obrađena
- Poticajno ocjenjivati samostalno i kreativno mišljenje
- Ocjenjivati prema individualnim sposobnostima i osobnom napredovanju

Naglasak je na: zornosti, iskustvu, postupnosti, kreativnosti, aktivnosti, strpljivosti

2.3. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA S POREMENA AJIMA GLASOVNO-JEZIČNO GOVORNE KOMUNIKACIJE

Podjela:

a) **Poreme aji glasa** – karakterizirani su neprimjerenom visinom glasa (suviše visok, suviše nizak, bez promjene, ili prekidan udasima), neprimjerenom kvalitetom glasa (hrapav – škripav, promukao, šuman ili nazalan), neprimjerenom glasnošću, rezonancijom ili trajanjem

b) **Poreme aji govora:**

- **artikulacijski poreme aji** – teško je u izgovaranju ili artikulaciji glasova i njihovog međusobnog povezivanja u vidu omissija glasova (...UKA umjesto RUKA), supstitucija glasova (TJAVA umjesto TRAVA) i distorzija glasova (WAV umjesto LAV) pri čemu razumljivost govora može biti narušena. Razlozi nepravilnog izgovaranja glasova mogu biti mnogostruki (npr. teško je u voljnoj pokretljivosti izgovornih organa, tromost artikulatora, teško je u slušnoj percepciji i diskriminaciji glasova, i sl.). Budući da su slušanje i govor neraskidivo povezani, ako dijete neki glas "ne čuje" dobro, ono ga ne može niti pravilno izgovarati, niti pravilno pročitati, niti pravilno napisati.
- **poreme aji fluentnosti** (mucanje i brzopletost)

Karakteristike verbalno-glasovnog ponašanja kod mucanja: ponavljanje glasova, slogova, riječi ili fraza, produžavanje glasova, slogova, riječi ili fraza, prekidi i zastoji u tempu i ritmu govora (esto uzrokovani grčevima), oklijevanje u govoru, praskav ili eksplozivno počinjanje govora, neadekvatne pauze, ubacivanje različitih glasova i poštapalica, općenito dulje trajanje govora

Karakteristike verbalno-glasovnog ponašanja kod brzopletosti: simptomi vrlo slični mucanju, neosvještenost u osobe s ovom poremenom, kratkim rasponom pažnje, teško je u percepciji, artikulaciji i oblikovanju govora, često prebrzim izražavanjem, verbalna manifestacija centralne jezične neuravnoteženosti koja zadire u sve kanale komunikacije (čitavanje, pisanje, ritam...) i općenito u ponašanje

Prilagodbe u nastavnom radu:

- Mucanje nikada ne ispravljati i osvještavati, rugati se djetetu, oponašati ga ili dozvoliti drugima da to čine
- Pravilnim govornim modelom, smirenim, tišim i sporijim (laganijim) tempom obrađivati se djetetu
- Ne inzistirati da dijete govori ukoliko ono to ne želi u nekoj situaciji i preferirati pismene ispite znanja
- Kod brzopletosti pružiti djetetu strukturu i određeni redoslijed obavljanja zadatka
- Uputiti dijete logopedu zbog terapije ili savjeta i postupati u školi po uputama logopeda

c) **Jezi ni poreme aji (teško e)**– karakterizirani su odre enom sporoš u u razvoju jezi nih vještina neophodnih za izražavanje i razumijevanje misli i ideja zbog razli itih uzroka.

Jezi ne teško e - uklju uju teško e u izražavanju (ekspresiji) i/ili teško e u razumijevanju (repciji) jezika i mogu se o itovati od vrlo jakih (uo lživih) do vrlo blagih teško a u receptivnom i/ili ekspresivnom jeziku.

- **Ekspresivne jezi ne teško e o ituju se kao:** semanti ko (rje ni ko) znanje oskudno (siromašan rje nik, teško e imenovanja,); gramati ka razina esto neadekvatna (re enica oskudna, esto agramati na, teško e morfološkog ozna avanja rije i, teško e pri razumijevanju i uporabi prijedloga; na fonološkoj razini mogu biti prisutne teško e u artikulaciji glasova, fonemskoj diskriminaciji, auditivnoj percepciji; pragmati ka (komunikacijska) razina uglavnom uredna, iako zapravo nije dobro oblikovana. Prisutne su teško e u memorijskim funkcijama i obradi jezika. U estalo su prisutne teško e itanja i pisanja, te teško e u enja.
- **Receptivne jezi ne teško e o ituju se u:** nerazumijevanju ili djelomi nom razumijevanju i slije enju verbalnih uputa kao i u teško ama razumijevanja pisanog teksta.

Karakteristike jezi nih poreme aja kod u enika u procesu u enja:

- velike individualne razlike po sposobnostima i mogu nostima,
- nema dva u enika s potpuno istom teško om,
- ve inom su to teško e ekspresivnog izražavanja,
- problemi središnjeg slušnog procesuiranja,
- ti poreme aji ostavljaju dugotrajan u inak na školovanje i socijalizaciju tih u enika,
- deficit pri tuma enju ili u enju simbola,
- vrlo slabe semanti ke vještine: sporo imenovanje, sporo “traženje” odgovaraju e rije i, siromašan vokabular, upotreba rije i samo u jednom kontekstu, nemogu nost razumijevanja i upotrebe višezna nih rije i ili prenesenog zna enja, esta upotreba gesti, slaba mogu nost izvo enja definicija (što rezultira težim usvajanjem gramatike u jezicima i razumijevanju matemati kih zadataka posebno onih zadanih rije ima, iako mogu biti dobri u matemati kim procedurama).
- Teško pokazuju nau eno i podjednako teško pokazuju svoje znanje usmenim i pismenim putem
- Ostavljaju lošiji dojam o svom znanju
- Uz adekvatnu logopedsku terapiju mogu posti i sposobnost samostalnog u enja

60 % djece kod koje postoje teško e u u enju, a urednog su intelektualnoga razvoja imaju neki oblik jezi nih teško a.

d) Komunikacijsko – pragmatičke teškoće – karakterizira ih sposobnost izgovaranja riječi, rečenica, fraza «na pamet» pri čemu su rečenice gramatički pravilne, ali teškoće nastaju pri uporabi jezika u komunikacijske svrhe.

Djeca s ovom vrstom teškoća se osamljuju i nerado komuniciraju. Blaži oblici jezika njih i komunikacijskih teškoća mogu se očitovati u teškoćama pripovijedanja, pojašnjavanja, davanja relevantnih informacija te korištenja jezika u komunikacijske svrhe.

e) Disleksija i disgrafija

Ovi učenici su prosječno ili nadprosječno intelektualnih sposobnosti, ali često s raspršenjem rezultata na verbalnim u odnosu na neverbalne skale. Mogu imati probleme s auditivnom percepcijom, jezikom i kognitivnom obradom, pažnjom i sl. Zato pri radu s učenicima s ovim teškoćama, ovisno o vrsti i stupnju teškoće, trebamo obratiti pažnju na obilježja jezikovnog razvoja i jezikovnog znanja (nerijetko kao i kod djece s jezikovnim teškoćama) te neke specifične vještine relevantne za čitanje i pisanje (npr. postojanje vizualnoga riječnika, vještinu glasovne analize i sinteze, radno pamćenje i slično) i obilježja čitanja i pisanja i to posebno tehnike čitanja i pisanja kao i razumijevanja pročitane stvari:

- imaju li greške ispuštanja, dodavanja i zamjene glasova, slogova, riječi ili cijelih rečenica
- imaju li probleme razumijevanja pročitane stvari
- teškoće i koncepcije sadržaja prema pročitanoj stvari
- greške ispuštanja, dodavanja i zamjene glasova, slogova, riječi ili cijelih rečenica u pisanju
- probleme s rukopisom
- probleme koncipiranja pri pisanju
- neodgovarajuću razinu pisanja

- I NAJVAŽNIJE – jeste li razumjeli što je učenic rekao, je li učenik razumio vas, je li razumio pročitani tekst (ponekad ne razumiju pojedine riječi) – **PROVJERITE**

U učenicima s teškoćama u čitanju i pisanju i s disleksijom razlikuju se od ostalih učenika po dužini po etnografskom usvajanju čitanja i pisanja, sposobnosti dekodiranja, a čak i kad nauče i automatiziraju čitanje imaju teškoće s traženjem i pronalaženjem smisla pročitane stvari, veze između učitane stvari i njegovog dotadašnjeg iskustva, te u pronalaženju općih pravilnosti i generalizacija. Ove teškoće se reflektiraju na teškoće u učenju gotovo svih školskih predmeta, a posebno u predmetnoj nastavi. Radna memorija im je nedostatna da informacije duže zadrži i pohrani u trajno pamćenje zato i nauče brzo zaboravljaju. Jezikova obrada informacija ne omogućava im potpuno razumijevanje podataka pa nerijetko ne znaju što ste htjeli reći ili pitati.

Po etnografske teškoće kod disleksije su prisutne od prvog razreda pa i tijekom daljnjeg školovanja, a one su:

- spora sinteza i analiza odn. čitanje i pisanje
- izostavljanje, zamjena, dodavanje- slova, slogova ili riječi pri čitanju i pisanju
- okretanje slova pri pisanju
- nepoštivanje reda i prostora na papiru pri pisanju ili crtanju
- neurednost rukopisa posebno neujednačenost veličine slova i nagiba pisanja
- nerazumijevanje pročitane stvari kao ni informacija koje prima

NAPOMENA:

U enici s disleksijom i disgrafijom su djeca urednih spoznajnih sposobnosti, a ipak imaju teško a u u enju, što ih ini specifi nima. U nekim slu ajevima e im trebati individualizirani pristup i pomo u u enju. Neophodna im je podrška edukacijsko-rehabilitacijskog stru njaka-logopeda

2.4. POSEBNOSTI ZA RAD S U ENICIMA S MOTORI KIM POREME AJIMA I KRONI NIM BOLESTIMA

RAZVOJNE ZNA AJKE

Osnovne karakteristike u enika s motori kim poreme ajima su:

- razli iti oblici i težina poreme aja pokreta i položaja tijela,
- smanjena/onemogu ena funkcija pojedinih dijelova tijela (naj eš e ruku, nogu i kralježnice),
- nepostojanje dijelova tijela (naj eš e uro ena nerazvijenost pojedinih dijelova ruku ili nogu ili je dijete ostalo bez dijela/cijelog ekstremiteta zbog bolesti(amputacija oboljelog dijela) ili nezgode.
- posebnu pozornost zahtijevat e u enici s ošte enjem središnjeg živ anog sustava koji uz motori ke poreme aje mogu imati: ošte enja vida, teško e komunikacije (glasovno-jezi no-govorne), smetnje u ponašanju, ponekad i sniženo intelektualno funkcioniranje.

Osnovne karakteristike u enika s kroni nim bolestima su:

- postojanje bolesti koja je trajnijeg karaktera, promjenjive težine (razdoblja poboljšanja i pogoršanja zdravstvenog stanja) koja može uzrokovati potrebu posebnih uvjeta, metoda i sredstava rada, a ponekad i promjenu, odnosno uvo enje specifi nih metodi kih sadržaja,
- promjenjivost zdravstvenog stanja tijekom školske godine i potrebe lije enja u bolnici ili kod ku e uvjetuju stalno prilago avanje sadržaja, metoda i oblika rada,
- nužno je dobiti informacije od lije nika o mogu nostima i ograni enjima u enika, osobito u odnosu na razinu dozvoljenog optere enja i uvjete rada.

Sukladno važe em Pravilniku o osnovnoškolskom odgoju i obrazovanju u enika s teško ama u razvoju – Orijentacijskoj listi vrsta i stupnjeva teško a u razvoju u ovu skupinu se ubrajaju:

- djeca s ošte enjem lokomotornog aparata,
- djeca s ošte enjem središnjeg živ anog sustava,
- djeca s ošte enjem perifernog živ anog sustava
- djeca s ošte enjima koja su posljedica kroni nih bolesti drugih sustava.

PRILAGODBE U NASTAVNOM RADU

Uenicima s **motori kim poreme ajima** koji su uklju eni u redovitu osnovnu školu naj eš e su potrebne prilagodbe koje uklju uju metodi ke specifi nosti u obradi pojedinih tema i dobivanju povratnih informacija od u enika pismenim putem osobito kada se traži preciznost i brzina te korištenju posebnih pomagala u radu.

Kod provedbe programa potrebno je posebno uvažavati principe individualizacije, re-edukacije i kompenzacije.

Re-edukacija podrazumijeva sustavno razvijanje aktivnosti ošte enih organa, posebnih osjetila i korištenje svih preostalih sposobnosti da bi se ponovo postigla maksimalna sposobnost ošte enih funkcija.

Kompenzacija se koristi kada se re-edukacijom ne može razviti odre ena sposobnost – vještina na uobi ajeni na in (korištenje ra unala ili drugih pomagala za pisanje ili komunikatora za govorno sporazumijevanje i dr.)

Uenicima s **kroni nim bolestima** ponekad e biti potrebno prilago avati tempo rada (ako se zbog bolesti ili medikamentozne terapije brže umaraju i sporije reagiraju), a ostale posebnosti u odnosu na zdravstvene potrebe u enika treba dogovarati sa stru nom službom škole, roditeljima i lije nikom u enika. Ukoliko u enik zbog lije enja eš e odlazi u bolnicu potrebno je održavati stalnu vezu i izmjenjivati informacije o napredovanju i specifi nim potrebama u enika sa u iteljima koji rade na bolni kom odjelu na kojem se u enike lije i, a ako u enik zbog kroni ne bolesti ne može poha ati nastavu u školi postoji mogu nost organizacije nastave u ku i.

Nastavnik treba u enika što eš e dovoditi u situaciju uspjeha kako bi bio motiviran za daljnje usvajanje sadržaja, oja ao svoje samopoštovanje, emu e potpomo i i maksimalna podrška u razvoju sposobnosti kojima je u enik obdaren.

Posebnosti pisanja:

- osigurati primjereno radno mjesto, radni stol i stolac prilago en individualnim potrebama u enika,
- rukohvat na stolu za održavanje i kontrolu tijela
- otežana „manšeta“ koja ublažava tremor i drži ruku uz radnu podlogu
- kada druga ije nije mogu e pišu samo velikim tiskanim slovima,
- pribor za pisanje, bilježnice/papir s crtovljem i proredima odgovaraju e veli ine i proreda te poja ane oštrine linija,
- korištenje papira i bilježnica ve ih formatima (naj eš e A 4, ponekad i A 3),
- fiksiranje papira za pisanje ili bilježnice za radnu podlogu,
- prilago avanje sredstva za pisanje; koristiti pomagala za pisanje (proteze za pisanje, pomagala za pisanje drugim dijelovima tijela, radne podloge za pisanje nogom, korištenje ra unala s posebnim dodacima-prilagodbama) u skladu s njihovim specifi nim potrebama.
- kada u enik ne može samostalno pisati koriste se drugi oblici rada i pomagala (diktiranje drugoj osobi, snimanje pismene obveze na kasetu),
- uenicima treba osigurati više vremena za izvo enje grafi kih aktivnosti,

- tekst predviđen za plan ploče najčešće treba biti kopiran i nalijepljen u učenikovu bilježnicu,
- pismeni ispiti znanja moraju se prilagoditi manualnoj sposobnosti učenika (širi prostori za pisanje, zaokruživanje ponuđenih odgovora, pomoć druge osobe u pisanju, korištenje računala za pisanje, samo usmeno odgovaranje),
- u učenicima koji imaju dodatne teškoće osigurati uvjete predviđene u napucima za rad s navedenim kategorijama.

Posebnosti čitanja

- pomagalo za držanje knjige u optimalnom položaju,
- pomagalo za okretanje stranica,
- za učenike s oštećenjem vida i teškoćama čitanja koristiti naputke za rad s navedenim kategorijama.

Posebnosti u izvođenju praktičnih radova

- omogućiti korištenje specifičnih pomagala u radu,
- pomoć druge osobe ili da druga osoba izvodi praktični rad/pokus prema usmenom naputku učenika,

Posebnosti u izvan-učioni kom radu

- osigurati prijevoz i pratnju druge osobe za učenike koji se ne mogu samostalno kretati ili se brzo zamaraju.

2.5. POSEBNOSTI ZA RAD S U ENICIMA SA SNIŽENIM INTELEKTULANIM SPOSOBNOSTIMA

RAZVOJNE ZNAJKE

Razvojne osobitosti u enika sa sniženim intelektualnim sposobnostima odražavaju se kao ograničenja u intelektualnom funkcioniranju i adaptivnom ponašanju.

Odstupanja u intelektualnom funkcioniranju najčešće se prepoznaju kao teškoće u izvođenju različitih misaonih operacija (naročito generaliziranja i apstrahiranja, analiziranja, povezivanja i zaključivanja, rješavanja problema) što znatno otežava usvajanje apstraktnih sadržaja učenja. Vrlo često su prisutne i teškoće na području percepcije, zapamćivanja i pamćenja, pozornosti, govorne recepcije i ekspresije, koje također utječu na procese učenja.

Na području adaptivnog ponašanja osobitosti se manifestiraju kao ograničenja u dva ili više područja adaptivnog ponašanja kao što su: komunikacija, briga o sebi, život u kući, socijalne vještine, korištenje socijalne zajednice, samousmjerenje, zdravlje i sigurnost, funkcionalna znanja, slobodno vrijeme i rad.

PRILAGODBE U NASTAVNOM RADU

Podrška u nastavnom procesu odnosi se na osiguranje prilagodbe sadržaja i svih strukturalnih elemenata nastavnog procesa sposobnostima u enika (individualizirani i prilagođeni programi) te na pomoć u eniku/učitelju u nastavi (pomaga i u razredu).

Opći zahtjevi:

- osnovno je s učnikom uspostaviti pozitivan, dobronamjerni odnos, pohvaliti trud koji ulaže, postaviti ciljeve u radu kako bi imao jasniju strukturu rada,
- u eniku omogućiti mjesto u razredu tako da je moguće primjereno uključivanje u rad, praćenje
- u enikove aktivnosti i samostalnog rada te kontrola uratka,
- prilagođavati problemske sadržaje, didaktičke metode i postupke, zahtjeve i sredstva u radu sukladno sposobnostima u enika,
- dozirano poticati u enikovu samostalnost u radu, omogućiti mu dulje vrijeme za rad, vježbanje i ponavljanje bitnih dijelova sadržaja uz češću provjeru njihovog razumijevanja,
- poželjno razraditi motivacijski plan (razraditi sustav poticajnih postupaka i aktivnosti s ciljem jačanja interesa, volje i želje u enika za provođenje planiranog rada),
- poticati u enika i vršnjake na pozitivnu interakciju u provođenju zajedničkih aktivnosti.

Zahtjevi u odnosu na nastavne sadržaje:

- planiranje i programiranje temeljiti na inicijalnoj procjeni znanja i sposobnosti/vještina u enika. Liste procjene i pra enja izraditi u suradnji sa stru njakom za edukacijsko-rehabilitacijsku podršku,
- individualiziranim programiranjem predvidjeti usvajanje manjeg broja injenica i generalizacija,
- naro ito apstrakcija,
- sadržaje u enja približiti u eniku na zoran, jednostavan na in, bez suvišnih detalja, te ih što više
- povezivati s potrebama svakodnevnog života u enika i mogu nostima njihove primjene,
- sadržaje teorijskog tipa prirediti isticanjem/sažimanjem bitnog uz semanti ko pojednostavljivanje; zadatke za samostalan rad dati u skladu s tekstom ponu enim za u enje,
- složene pojmove, zadatke, procese, radnje, logi ki razložiti i svladavati po sastavnicama (razlaganje u koracima), a zatim udružiti u sadržajnu cjelinu,
- u enika uvoditi samo u jednostavne prakti ne zadatke, postupno, uz jasna obrazlaganja; samostalan rad temeljiti na dobro izvježbanim i shva enim primjerima,
- za potrebe samostalnog u enja u tekstu ozna iti ono što je bitno, tekst sažeti i/ili pojednostaviti u smislu uporabe poznatih rije i i kra ih re enica, dati smjernice za rad (plan), izra ivati kognitivne mape, koristiti zornu podršku.

Zahtjevi u odnosu na nastavne metode i postupke:

- maksimalno koristiti metodu demonstracije, crtanja i prakti nog rada pri pojašnjavanju apstraktnih i složenih pojmova, odrednica sadržaja, tijeka izlaganja/fabule, doga anja/radnje ili procesa usmjeravanjem na ono što je bitno/faze rada,
- izlaganje u itelja/nastavnika uskladiti s pojmovnim fondom u enika, koncentracijom i pažnjom:
- primijeniti razgovijetne i kra e re enice usmjerene na bitno, uz slikovno predo avanje sadržaja (crtež, slika, shema), potrebno ponavljanje te eš u provjeru razumijevanja,
- što eš e koristiti razgovor pri emu je zna ajna uporaba pomo nih pitanja kojima se u eniku pomaže da prona e pravi odgovor, u svim nastavnim predmetima primjeriti koli inu i složenost sadržaja itala kim sposobnostima u enika, a ukoliko postoje teško e pri itanju potrebno je primjereno uklju ivanje (itanje na po etku teksta, na po etku odlomka) te korištenje orijentira,
- zahtjeve za u eni kim bilježenjem tijekom predavanja ili itanja potrebno je izbjegavati, a u eniku prirediti posebne listi e,
- pri prepisivanju dužeg teksta u eniku omogu iti prepisivanje u dijelovima ili mu ista i samo re enice bitne za prepisivanje,
- pri izravnom diktiranju potrebno je tempo i dužinu izlaganja prilagoditi sposobnostima u enika ili provoditi selekcionirano diktiranje,
- za samostalne pismene radove dati kompozicijske smjernice, a prije aktivnosti pisanja podsjetiti na osnovna pravopisna pravila te oblike u kojima u enik naj eš e griješi,
- ohrabrivati u enika

Zahtjevi u odnosu na provjeravanje i ocjenjivanje

- provoditi u skladu s Naputkom o pra enju i ocjenjivanju u enika s teško ama u razvoju u osnovnoj školi,
- u skladu s postoje im teško ama (posebno pažnje, koncentracije) potrebno je dozirati vrijeme
- ispitivanja (eš e, kra e provjere manjih cjelina) te omogu iti u eniku onaj na in provjere znanja koji mu je lakši (usmeno, pismeno),
- ocjenjivanje treba biti opisno i broj ano (1-5), zasnivati se na zahtjevima prilago enog programa
- odre enog nastavnog predmeta i uspješnosti konkretnog u enika u odnosu na obim i kvalitetu
- usvojenosti sadržaja, u usporedbi s inicijalnim predznanjem a ne na u enikovoju uspješnosti u odnosu na ostale u enike (razred).

Prilago avanje sredstava i zahtjeva u njihovoj uporabi

- korištenje izvorne stvarnosti, kad god je to mogu e, kao polazišta u prikupljanju injenica potrebnih za stjecanje znanja i razvijanje sposobnosti, uz poticanje aktivnog odnosa prema stvarnosti
- nastavna sredstva (vizualna, auditivna, tekstualna) koristiti na na in da se u enikova pažnja
- rukovo enim promatranjem uvijek usmjerava na ono što je u promatranju bitno, po potrebi i prekrivati nepotrebne pojedinosti
- perceptivno prilago avanje sredstava kojima se prezentira izmjenjuju i sadržaj (dinami na sredstva) radi lakšeg pou avanja (pove anja, smanjivanja elemenata, usporavanja, ubrzavanja izmjene itd)
- izrada individualiziranih vizualnih sredstava pro iš enih od detalja koji u enika ometaju u promatranju i otežavaju mu predo avanje i razumijevanje
- izrada sredstva koja u eniku omogu uju stupnjevito perceptivno spoznavanje apstraktnih sadržaja (npr. aplikacijsko sredstvo-slika s istaknutim obilježjima, originalno sredstvo; didakti ki materijal, slikovni prikaz, grafi ki prikaz, simboli ki prikaz)
- izrada sredstava za podršku u radu-podupira a (npr. okviri za pra enje slijeda itanja, naglašena crtovlja i sl)
- vježbanje i ponavljanje na individualiziranim nastavnim listi ima (npr. razne vrste lota, didakti kih igara)
- omogu iti korištenje kalkulatora pri ra unanju
- koristiti ra unalo u cilju interesantnog u enja ili vježbanja i ponavljanja sadržaja, a posebno u
- slu ajevima kad su prisutne perceptivno-motori ke smetnje koje otežavaju pisanje.

Diferencirana ("bonus") nastava

Diferenciranom nastavom omogućuje se svakom učeniku uspostaviti vlastiti ritam učenja i koristiti se sadržajima i metodama koje mu najviše odgovaraju. Prijedlog ponude ovog oblika nastave nastao je uvažavanjem isticanja potrebe da škola bude otvorena svim učenicima, bez obzira na stanje njihova tijela, uma i osjetila. Razvidno je kako školski programi (kurikulumi) moraju postati fleksibilni i diferencirani, nude i učenicima različite sposobnosti odgoj i obrazovanje prema njihovim potrebama i sposobnostima.

Učenici smanjenih intelektualnih sposobnosti ili s drugim oštećenjima, značajno ometaju im zapošljavanje i usvajanje sadržaja nekih predmeta, trebaju imati mogućnost ponude nastave koja će im omogućiti stjecanje znanja i vještina potrebnih za svakodnevni život. Budući da oni u nastavku svog školovanja najčešće odaberu neka od obrtnih i pomoćnih zanimanja, sadržaji koji se nude kroz bonus nastavu uvijek su životni i realiziraju se kroz praktičnu aktivnost učenika. Ovi učenici, posebice u VII. i VIII. razredu umjesto nastave koja većim dijelom počinje na sposobnostima apstraktnog mišljenja (fizika, kemija, matematika – posebice u završnim razredima, strani jezici) mogu se uključiti u "bonus" nastavu s ciljem stjecanja praktičnih vještina koje postupno uvode učenika u svijet rada, vode i rade u skladu s njihovim sklonostima, interesima i mogućnostima lokalne zajednice u kojoj bi sutra trebali biti zaposleni.

Sadržaje treba prilagoditi i planirati škola u odnosu na potrebe konkretnih učenika, sukladno njegovim mogućnostima i potrebama lokalne zajednice. Na ovim zadacima škola sura uje s roditeljima i službama kao što su zavodi za zapošljavanje, obrtnike škole, obrtnike radionice, školske zadruge, posebne ustanove za djecu s posebnim potrebama i s drugim službama po potrebi.

Uvođenje blok satova olakšava organizaciju "bonus nastave".

2.6. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA POREME PAŽNJE/HIPERAKTIVNOSTI

RAZVOJNE ZNAČAJKE

- Deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj (ADHD) je razvojni poremećaj s izraženim simptomima nepažnje i/ili hiperaktivnosti-impulzivnosti koji su maladaptivni (klinički značajno oštećenje socijalnog, akademskog ili radnog funkcioniranja -DSM IV,1994), i ne odgovaraju razvojnog stupnju. Javlja se kod 5-7 % školske djece i to četiri do pet puta češće kod dječaka.

Sva djeca ne pokazuju iste simptome. Kod neke djece može biti dominantna nepažnja, kod neke hiperaktivnost i impulzivnost, a kod neke se sa podjednakom jačinom i u istom obliku može javiti i poremećaj pažnje i hiperaktivnost.

Prema Dijagnostičkom statističkom priručniku mentalnih poremećaja (DSM-IV, 1994) koji se najčešće koristi u našoj kliničkoj praksi može se raditi o tri tipa poremećaja:

• Deficit pažnje/Hiperaktivni poremećaj, kombinirani tip

O ovom obliku poremećaja se radi ako šest ili više simptoma nepažnje i šest ili više simptoma hiperaktivnosti-impulzivnosti traje najmanje šest mjeseci. To je ujedno i oblik poremećaja koji se javlja kod najvećeg broja djece i adolescenata.

• Deficit pažnje/Hiperaktivni poremećaj, predominantno nepažljivi tip

Ovaj tip poremećaja se dijagnosticira ako šest ili više simptoma nepažnje a manje od šest simptoma hiperaktivnosti-impulzivnosti traje najmanje šest mjeseci.

Kod školske djece simptomi nepažnje utječu na rad u razredu i akademsku uspješnost. Dijete često krivo prepíše tekst sa ploče, okreće se prema drugim učenicima u razredu, ne zapiše što ima za zadatak, zaboravi kada treba doći na neki sat u suprotnoj smjeni, zaboravi donijeti novac za predstavu, užinu....Ako dijete sa poremećajem pažnje nema podršku učitelja / nastavnika u razredu, teže prati sadržaje bez obzira na proširene ili natproširene intelektualne sposobnosti, a želja za uspjehom se često ne prepoznaje pa se djetetu pripisuje na primjer razmaženost i lijenost.

• Deficit pažnje/Hiperaktivni poremećaj, predominantno hiperaktivno-impulzivni tip

Ovaj podtip poremećaja se dijagnosticira ako šest ili više simptoma hiperaktivnosti – impulzivnosti, a manje od šest simptoma nepažnje traje šest mjeseci. Međutim, i kod tog tipa poremećaja nepažnja može biti značajni problem.

Učenici sa ovim oblikom poremećaja teško mogu duže mirno sjediti, često ustaju i vrpolje se ili sjede na rubu stolca. Vrte predmete, lupkaju rukama i pretjerano tresu stopala ili noge.

esto pretjerano pričaju. Kako djeca sazrijevaju, simptomi hiperaktivnog ponašanja obično postaju manje uočljivi. Do kasnog djetinjstva i rane adolescencije znakovi pretjerane motoričke aktivnosti manje su uočljivi, i mogu se svesti na vrpoljenje ili osjećaj razdražljivosti i nemira. Hiperaktivnost i impulzivnost javljaju se zbog teškoća u inhibiciji (kontrola) reakcija, pa djeca imaju teškoće u izboru najprimjerenijeg ponašanja u nekoj situaciji i planiranju buduće aktivnosti, zbog čega teško odgađaju zadovoljavanje želja, teško se odupiru trenutnom iskušenju, bave se potencijalno opasnim aktivnostima bez razmišljanja o mogućim posljedicama pa ponašanje često dovodi do nezgoda. Često ne slušaju upute, započinju razgovor u neprikladno vrijeme, pretjerano prekidaju druge, ometaju druge, grabe tuđe predmete, diraju stvari koje ne bi smjeli, ludiraju se. Da bi ponašanja postala simptom poremećaja (DSM IV, 1994), moraju biti u neskladu sa djetetovim razvojnim stupnjem, moraju ozbiljno narušavati adaptaciju djeteta u razvojno prikladnu socijalnu sredinu te negativno utjecati na akademska postignuća. Problem nastaje upravo zbog karakteristike poremećaja, za koji je svojstven nedostatak u izvornoj kontroli onog što dijete zna, a ne u samom znanju.

Za samousmjerenje i samokontrolu ponašanja odgovoran je i unutarnji govor, koji kod djece s impulzivnim i hiperaktivnim ponašanjem nije razvijen u skladu s razvojnom dobi. Zbog toga ga djeca s takvim oblikom poremećaja ne koriste u kontroli i usmjerenju vlastitog ponašanja.

Uz ADHD često se javljanju dodatne teškoće. Za rad u školi najznanije su:

• **Slab školski uspjeh – teškoće u učenju:** Oko 40 do 60 % djece sa ADHD-om ima teškoće sa učenjem u školi, a ostali imaju teškoće sa vremenskim ograničenjima, količinom čitanog ili pisanog teksta. Iako najčešće imaju prosječno razvijene intelektualne sposobnosti (a mogu imati i iznadprosječne) ostvareni obrazovni stupanj može biti niži, a profesionalna dostignuća slabija nego kod vršnjaka i nego što bi se obzirom na intelektualne sposobnosti moglo očekivati. Takvo stanje često dovodi do konflikata s autoritetima u školi i obitelji, jer se **nemogućnost primjerenog posvećivanja zadacima koji zahtijevaju trajniji mentalni napor** često tumači kao znak lijenosti, slabog osjećaja odgovornosti i suprotstavljanja.

• **Specifične teškoće u učenju** – poremećaj u jednom ili više baza njih psiholoških procesa, uključujući u razumijevanje ili korištenje jezika, govornog ili pisanog, koji se može očitovati u nedovoljno razvijenoj sposobnosti slušanja, mišljenja, govora, čitanja, pisanja ili računanja (te sposobnosti su slabije razvijene od općeg intelektualnog potencijala). Smatra se da 15 do 20% djece sa ADHD-om ima specifične teškoće u učenju, a vjerojatno oko 50% djece sa specifičnim teškoćama u učenju ima ADHD

- **Poremećaji govornog i jezičnog razvoja** - iako ponekad može biti teško reći i proizlazi li određeni problem iz jezičnih teškoća ili ADHD-a.
- **Razvojno zaostajanje** u drugim područjima (npr. problemi u motorici, koordinaciji i finoj motorici)
  - dijete ima nezgrapno rukopis, sporije piše, ne stiče prepisati sa ploče, pa se može javiti otpor prema razredu

Zahtjevi u odnosu na prilagodbu u nastavi

Uenicima s deficitom pažnje /hiperaktivnim poremećajem nije potrebno sadržajno prilagoditi nastavu ako nemaju neke od dodatnih teškoća. U slučaju dodatnih teškoća treba se rukovoditi preporukama za sadržajnu prilagodbu u odnosu na njihove specifičnosti.

Prilagodba u nastavi za uenike sa ADHD-om odnosi se na individualizaciju pristupa u prezentaciji nastavnih sadržaja i na inačice provjere znanja, uz napomenu da se sve teškoće ne javljaju kod svih uenika sa ADHD-om a različita je i etiologija i težina simptoma.

U nastavku su navedene neke od najčešćih teškoća koje mogu pokazivati djeca s ADHD-om, te neki postupci prilagodbe koji su se pokazali u inkuvitima. To naravno nisu svi postupci, oni predstavljaju orijentir i poticaj za pronalaženje i drugih optimalnih rješenja. Važno je svakom ueniku pristupiti individualno te odabrati one postupke koji uenicima mogu pomoći da se ne osjećaju manje vrijednima i da uspješno usvoje potrebna znanja.

Osim teškoća koje često uenicima otežavaju usvajanje znanja, djeca sa ADHD-om imaju brojne vrline, talente i interese, koje je potrebno isticati i koristiti i kao motivaciju i kao područja u kojima mogu biti uspješni i tako prevenirati razvoj loše slike o sebi i razvoj emocionalnih teškoća i poremećaja u ponašanju.

PRILAGODBE U NASTAVNOM RADU

- Ocjenjivati sadržaj, ne rukopis.
- Omogućiti alternativne načine provjere znanja (usmeno, tipkani izvještaji, audio i video prezentacije i sl.).
- Omogućiti alternativne načine rješavanja zadataka, sa reduciranim potrebama za pisanjem; verbalno izlaganje; izrada mapa i grafikona; korištenje slikovnog materijala.
- Privući pažnju prije davanja uputa: koristiti upozoravajuće geste, npr. lagano tapšanje po ramenu; kombinirati verbalne i pismene upute; davati upute jednu po jednu; tiho ponoviti upute ueniku; tražiti da ponovi upute radi potvrde razumijevanja.
- Kombinirati govorne, vizualne, pisane i kinestubične metode; možda je ueniku potrebno da sam ponovi kako bi zapamtio; poduprijeti avanje memorijskih tehnika (npr. mnemonika, vizualizacija, verbalno ponavljanje višenog ili pročitano, ...).
- Omogućiti dodatno vrijeme; poduprijeti avati vještine i strategije pri pisanju testa (ispita znanja); omogućiti usmeno ispitivanje; koristiti jasne, čitljive i pregledne forme za pisane testove; označiti linijama mjesta za odgovor; ostaviti dovoljno mjesta za odgovor ako je rukopis nezgrapan.
- Nabrojati, napisati i izvesti sve korake potrebne za izvršenje zadataka; reducirati zadatak u nekoliko izvedivih dijelova, u otkrivenim vremenskim okvirima; često provjeravati napredak; omogućiti ueniku pomoć drugih uenika, tj. to ne može i kome se i kako treba obratiti ako "zapne".
- Pripremiti pisani materijal sa podcrtanim bitnim dijelovima i idejama vodiljama; predočiti uz tekst bitne činjenice na koje treba obratiti pažnju; poduprijeti avati izradi sažetaka bitnih dijelova teksta; pripremiti audio materijal na osnovu teksta.

- Omogući učeniku da sjedi blizu nastavnika tako da se omogući i bolji nadzor; reći učeniku jasno što se od njega očekuje; nagraditi poželjno ponašanje.
- Omogući i te prilike za ustajanje i kretanje uokolo; omogući i prostor za kretanje; smisliti aktivnosti koje uključuju i zahtijevaju kretanje.
- Nagraditi pažnju; razbiti aktivnosti u manje jedinice; nagraditi izvršavanje na vrijeme; koristiti fizičku blizinu i dodir za preusmjerenje aktivnosti učenika; smanjiti mogućnost odvlačenja pažnje bukom i događajima u okolini; omogući i da se učenik aktivno uključuje i u izlaganje; osigurati razumljivost predavanja (kako se učenik ne bi "isključio" radi nerazumijevanja).
- Poduzeti avati metodama samonadzora; poticati prekidanje rada i provjeru uračunog.
- Davati pravovremene obavijesti o promjeni aktivnosti (npr. "imate pet minuta do završetka tog zadatka i prelaska na drugi..."); pravovremeno obavijestiti o otkivanjima u sljedećoj aktivnosti (npr. "za sljedeći zadatak trebate..."); specificirati sredstva potrebna za izvršenje aktivnosti; specificirati sve korake potrebne za izvršenje zadatka; ako je potrebno osigurati učeniku pomoć nastavnika za organiziranje i izvršavanje aktivnosti.

2.7. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA SA SPECIFIČNIM TEŠKOTAMA U UČENJU

Razvojne značajke

Djeca sa specifičnim teškoćama u učenju (ili teškoćama u učenju, kako se u zadnje vrijeme navodi u stručnoj literaturi) vrlo su heterogena skupina među kojima su učenici s disleksijom, disgrafijom, diskalkulijom, teškoćama u kratkotrajnom pamćenju i teškoćama percepcije. Ove se teškoće mogu javljati pojedinačno ili u kombinaciji što još može uključivati teškoće pažnje, hiperaktivnost, dispraksiju i poteškoće u radnoj memoriji.

Njihove intelektualne sposobnosti mogu biti različite; od ispodprosječnih do iznadprosječnih.

U odnosu na njihove obrazovne potrebe isti će se neujednačenost njihovih sposobnosti i postojeće razlike između potencijala i školskih postignuća. Takve osobine ovih učenika dovode ih u posebno nepovoljan položaj u školi i obitelji zbog neshvaćanja razloga njihovih niskih školskih postignuća. Stoga ih se često smatra lijenima i nezainteresiranima. Zbog poteškoća organiziranja vlastitog prostora i stvari oko sebe, znaju u školu donijeti pogrešne knjige, zakasnuti u školu i teško započeti zadatak ili pripremiti traženi materijal na satu.

Jedna od karakteristika ove djece je u organizaciji informacija jer njihova percepcija situacije ovisi o cjelokupnom polju bez mogućnosti analize pojedinih komponenti. Zbog toga često nemaju dobar uvid u neku socijalnu situaciju te mogu imati problema u interakciji s okolinom.

Kod nekih učenika se mogu javiti i jezične teškoće izražene slabim semantičkim vještinama.

Veliki dio ove djece ne razumije gramatička pravila niti razumiju vezu između pojedinih riječi i u rečenicama i frazama te se služe manje kompleksnim rečenicama od druge djece i njihovom razumijevanje situacije je nepotpuno.

U višim razredima često djeca sa specifičnim teškoćama u učenju imaju nižu razinu samopoimanja u odnosu na sebe kao učenika, dok u nižim razredima ove se teškoće reflektiraju na općenito lošiju sliku o sebi.

Učenici sa specifičnim teškoćama učenja često svoj uspjeh / neuspjeh pripisuju vanjskim okolnostima, drže i da ne mogu osobno utjecati na promjene. Pokazuju niži stupanj ustrajnosti u zadacima, sklone su tjeskobi i depresivnosti više od druge djece.

S vremenom i roditelji ove djece očekuju manje od njih glede školskog uspjeha i ponašanja.

Ova djeca su najčešće svjesna da ih okolina ne prihvaća, osjećaju nepravdu i pate zbog toga, doživljavaju brojne stresne situacije, što sve može izazvati da postaju nemotivirani za školski rad te su izloženi velikom riziku od depresije pa čak i suicidalnog ponašanja i poremećaja u ponašanju.

Prilagodbe u nastavnom radu

Potrebno je slijediti:

- predvidjeti duže vremensko razdoblje za usvajanje nekih tema,
- koristiti različite vrste podražaja – vidne, slušne, dodirne kod obrade novih sadržaja,
- dati prednost češćim usmenim oblicima u poučavanju i provjeravanju znanja,
- sistematski provjeravati je li učenik razumio sadržaj, pojmove i definicije te dati dodatna objašnjenja,
- izbjegavati učenikovo čitanje na glas ili pisanje na ploči pred razredom (osim ako učenik na izrazi tu želju),
- koristiti prerađene, sažete, jednostavnije tekstove (i kod čitanja lektire),
- u udžbeniku jasno označiti mjesta koja su bitna – rečenica, pravilo, primjer, slika, postupak,
- koristiti mnogo konkretnih primjera, slika, pokusa, povezanih s poznatim sadržajima,
- zadavati manji broj zadataka, a zadatke po težini rasporediti tako da je prvo lakši zadatak, pa teži, a na kraju opet lakši),
- podijeliti zadatak na više faza,
- pismeno rješavanje zadataka ne ograničiti vremenski, a greške tipa disleksije ne ocjenjivati,
- greške u pisanju ne ispravljati nego ih samo naznačiti (podvući riječ u kojoj je greška) kako bi učenik sam naučio i ispravio greške uz pomoć udžbenika ili rječnika,
- kod učenja koristiti slikovne podsjetnike odnosno pomoći učeniku da nauči tehniku vizualizacije i bržeg zapamćivanja te da učini i uz pomoć kognitivnih mapa) koje samostalno izrađuje po područjima koje učini)
- ohrabrivati učenika za spontano izražavanje i poticati ga na samostalnost u radu.

Neophodna je stručna podrška edukacijsko-rehabilitacijskog stručnjaka -logopeda.

Općenito u radu s učenicima s teškoćama učenja neophodne su prilagodbe metoda rada koje će provoditi učitelj u razredu uz podršku edukacijsko-rehabilitacijskog stručnjaka- rehabilitatora ili za neke metode, psihologa.

Neke od prilagodbi:

- koristiti audiovizualna sredstva za ilustraciju izlaganja i teksta za učenike
- upoznati učenika s planom izvođenja nastavne cjeline zbog mogućnosti predviđanja cjeline zadatka
- opažati ponašanje učenika kroz cijelo vrijeme izvođenja zadatka
- koristiti različite oblike grupnog rada kao podrška vršnjaka i učenika u timu
- davati zadatke kao i ostalim učenicima uz detaljni feedback o dobrim i lošim stranama uratka
- koristiti različita sredstva u nastavi za svladavanje određenog gradiva kod učenika s teškoćama u učenju
- isto koristiti nagrade za dobar uradak i ponašanje
- koristiti specijalizirane strategije poučavanja kao metakognitivni model učenika odnosno korištenje «unutarnjeg govora» i podizanje razine pažnje putem razvoja vještine samoopažanja
- koristiti naime ispitivanja prikladna učenikovim sposobnostima (usmeno ispitivanje, ispitivanje u više navrata, kraći i testovi...)
- kod ocjenjivanja više vrednovati elemente zalaganja na satu i motivaciju za rad, a ocjena znanja treba biti motivirajuća.

U metodama rada bit će korisni mnogi postupci opisani za djecu sa sniženim intelektualnim sposobnostima. U učenicima s teškoćama u učenju isto je potreban je individualiziran pristup u radu i ocjenjivanju.

2.8. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA S POREMEĆAJIMA U PONAŠANJU I EMOCIONALNIM POREMEĆAJIMA

RAZVOJNE ZNAČAJKE

Poremećaji u ponašanju skupni su naziv za sve pojave biološke, psihološke i socijalne etiologije koje manje ili više pogađaju pojedinca i nepovoljno djeluju na njegovu aktivnost te neugodno, štetno i opasno utječu na druge pojedince i društvene organizacije (obitelj, dječje ustanove, školu, zajednicu). Drugim riječima radi se o velikom broju različitih oblika ponašanja i rizika njih ponašanja koji predstavljaju značajnije odstupanje od uobičajenog i društveno prihvaćenog ponašanja određene sredine za specifičnu dob djeteta te situaciju, neposredno su ili posredno ugrožavajući, štetni i opasni za samo dijete (negativne posljedice na obrazovno, socijalno, emocionalno i ukupno funkcioniranje djeteta u svakodnevnom životu) ili za njegovu okolinu, ukazuju na jasne pokazatelje budućeg nepovoljnog razvoja djeteta te zahtijevaju različite razine intervencija od primarne prevencije, ranih intervencija, kriznih intervencija do tretmana i rehabilitacije.

Iz navedenog proizlazi da preventivne i rano interventne programe u školi provode stručni suradnici – socijalni pedagozi, a u suradnji s učiteljima i drugim stručnim suradnicima pomažu u osiguravanju odgovarajućih uvjeta školovanja.

Za potrebe područja odgoja i obrazovanja često se koristi termin poremećaja emocija i ponašanja i pod kojim se podrazumijeva: smanjena sposobnost za učenje koja se ne može objasniti intelektualnim (ne rijetko su to i darovita djeca), senzornim ili drugim zdravstvenim imbenicima, nesposobnost za izgradnju zadovoljavajućih interpersonalnih odnosa s vršnjacima i učiteljima, neprimjeren tip ponašanja i osjećaja pod normalnim okolnostima, raspoloženja nesretnosti i depresije te tendencija razvoja fizičkih simptoma ili straha u svezi s osobnim ili s problemima u školi. U skupini poremećaja u ponašanja i emocija (Svjetska zdravstvena organizacija) koji se pojavljuju u djetinjstvu i adolescenciji navode se: hiperaktivni poremećaji, poremećaji ponašanja, mješoviti poremećaji ponašanja i osjećaja, emocionalni poremećaji osobito u djetinjstvu, poremećaji u socijalnom funkcioniranju s posebnim utjecajem u djetinjstvu ili adolescenciji, tikovi, ostali poremećaji, mentalni poremećaji, te poremećaji nesvrstani drugdje.

Tome se pridružuju i opozicijska ponašanja, poremećaji s nasilnim ponašanjem, poremećaji prilagodbe s miješanim smetnjama emocija i ponašanja, poremećaji prilagodbe sa smetnjama ponašanja i antisocijalno ponašanje djece i adolescenta.

PRILAGODBE NASTAVNOG/ŠKOLSKOG RADA

Djeci s poremećajima u ponašanju (kao što je vidljivo iz opisa njihovih značajki) nije uvijek nužno prilagođavati samo nastavno gradivo (osim u situacijama poremećaja pažnje i hiperaktivnosti odnosno specifičnih teškoća u učenju, vidi već navedeno) nego još više prilagođavati uvjete obrazovanja, prema kvalitetnom školskom okruženju u kojemu se:

- učenicima prilagođavati djetetovim mogućnostima,
- ispituje tako da se osjećaju i postiže uspjeh, omogućiti im uspjeh,
- postavljaju jasne granice i očekivanja,
- razumije djetetove potrebe i ponašanja,
- razumije njihov jezik komunikacije (traže pažnju, žele biti prepoznati kao vrijedni i cijenjeni...)
- osigurava pozitivnu afirmaciju,
- omogućiti im razvoj pozitivne slike o sebi, pozitivan razvoj,
- učenicima i socijalne i emocionalne vještine, razvija empatiju,
- osjećaja prihvatnim, podržanim, nagrađivanim,
- osiguravaju prilike za odgovorno opuštanje s vršnjacima i odraslima,
- stvaraju prilike za stvaranje uspješnih odnosa,
- osiguravaju prilike za vježbanje socijalnih vještina,
- postavljaju uvjete u kojima se djeca osjećaju pripadni i privrženi svojoj školi.

9. POSEBNOSTI ZA RAD S UČENICIMA S POREMEĆAJIMA IZ AUTISTIČNOG SPEKTRA

RAZVOJNE ZNAČAJKE

Autizam se ubraja u skupinu pervazivnih razvojnih poremećaja koji pored njega čine i Rettov poremećaj, dezintegrativan poremećaj u djetinjstvu, Aspergerov poremećaj te pervazivni razvojni poremećaj, neodređen. Ovi razvojni poremećaji čine tzv. autistični spektar definiran dijagnostičkim kriterijima koji predstavljaju zajednička obilježja, a to su kvalitativno oštećenje socijalnih interakcija, kvalitativno oštećenje komunikacije i ograničen, ponavljaju i stereotipni obrasci ponašanja, interesa i aktivnosti. Za razumijevanje i uspješno podučavanje učenika s autizmom važno je i poznavanje određenih dimenzija autističnog ponašanja i učenja. Kod osoba s autizmom postoje specifičnosti percepcije, doživljaja okoline, pamćenja te je veoma bitno uzeti u obzir ulogu emocija kao konteksta u tom procesu. Uspješna i sigurna edukacijska integracija u redovnu školu po prilagođenom programu moguća je za učenike s Aspergerovim poremećajem, učenike s autizmom koji imaju laki stupanj sniženih intelektualnih sposobnosti, za one koji su ograničeno ili prosječno intelektualnog razvoja uz određenu, minimalnu razinu socijalne zrelosti i umjereni stupanj autizma, a kod kojih su smetnje u ponašanju zastupljene u manjoj mjeri. U procesu odgojno-obrazovne integracije autizma moraju se uzeti u obzir sljedeće značajke:

- disharmoničnost razvoja (socijalnog, kognitivnog, emocionalnog)
- teškoće u razumijevanju verbalne i neverbalne komunikacije, rigidnost i manjkavost u socijalnoj interakciji, ograničeno polje interesa, nefleksibilni obrasci ponašanja

PRILAGODBE U NASTAVNOM RADU

Opći zahtjevi

Učenike s autizmom treba uključiti u redovni školski program samo ako su zadovoljeni potrebni uvjeti i omogućene specifične metode prilagođene potrebama ovih učenika, odnosno ako stupanj poremećaja dopušta neometani nastavni proces.

Pretpostavke za rad su:

- spremnost škole, učitelja tj. prihvaćanje i razumijevanje učenika
- spremnost za suradnju sa stručnjakom za edukacijsko-rehabilitacijsku potporu i roditeljima
- kontinuirana dostupnost specifične stručne podrške učiteljima i roditeljima
- dobro pripremljen individualizirani program, manji razredi po broju učenika (dvadesetak) i bez drugih učenika s teškoćama u razvoju,
- mogućnost korištenja asistenta u razredu kao podrške učeniku i učitelju

Zahtjevi u odnosu na nastavne sadržaje

Individualizirano planiranje i podučavanje mora biti usmjereno na usvajanje znanja i vještina koje su funkcionalne, praktične i kroz koje se djeluje na podizanje razine socijalne kompetencije i prihvatljivih oblika ponašanja. Akademska znanja usvajati na način koji je opisan u poglavlju Prilagodbe nastavnim sadržajima u učenicima sa sniženim intelektualnim sposobnostima. Ovdje se kao i prilagodba pojedinih područja u nastavnim predmetima može podrazumijevati i da učenik ne mora usvojiti sve nastavne sadržaje svih nastavnih predmeta.

Usvajanje akademskih znanja ne smije imati prednost pred poticanjem komunikacijskih i socijalizacijskih sposobnosti (doživljaj /ne/uspjeha).

Zahtjevi u odnosu na metode i postupke

Vrijede upute pod ovim naslovom dane za podučavanje učenika sa sniženim intelektualnim sposobnostima.

Posebности učenika s autizmom su pored navedenih:

- Vizualno-kognitivna podrška u strukturiranju prostora, vremena i socijalnih odnosa (TEACCH metoda i oblici augmentativne komunikacije ako je potrebno). Podučavanje upotrebom slikovne podrške omogućava bolje razumijevanje i anticipiranje konteksta te pomaže stabilizaciji socijalne okoline učenika.
- Voditi računa o nižem stupnju emocionalnog razvoja i mogućim posljedicama na ponašanje.
- Ono što je naučeno potrebno je vježbati u različitim situacijama i kontekstima s različitim osobama (radi otežane generalizacije),
- Individualno određeni vremenski periodi rada i odmora
- Prema potrebi koristiti alternativna sredstva i metode za kompenzaciju područja u kojem učenik ima teškoće (npr. dopustiti mu da tipka umjesto da piše, dopustiti mu pismeni ispit umjesto usmenog).

Zahtjevi u odnosu na provjeravanje i ocjenjivanje

Isto kao i kod učenika sa sniženim intelektualnim sposobnostima uz posebne zahtjeve za autizam:

Provjera znanja se treba izvršavati u različitim situacijama, više puta zbog neujednačenosti reprezentacije. Procjena također treba biti usmjerena na evaluaciju razvoja socijalizacije, komunikacije i promjene određenih oblika ponašanja.

Prilagođeno podučavanje sredstava i zahtjeva u njihovoj upotrebi

Osigurati mogućnost:

- nabavke potrebnih sredstava za vizualno-kognitivnu podršku (TEACCH metoda)
- kratkotrajnog isključenja, osamljivanja i odmora
- odabir primjerenog mjesta u razredu s obzirom na moguću učenikovu senzitivnost i preosjetljivost učenika
- prema potrebi - parcijalna integracija (socijalizacijski predmeti u redovnom razredu i obrazovni

- predmeti u posebnom odjeljenju) uz mogućnost prelaska iz jednog oblika u drugi (djelomična i potpuna integracija), diferencirani oblici nastave
- produženi stručni programi (PSP) koji uključuju specifične oblike podrške (npr. logoterapija,
- kineziterapija, senzorična integracija, terapija igrom i sl.)
- organiziranje produženog stručnog programa (PSP) u suradnji sa specijaliziranim ustanovama.

Primjer planiranja i izvedbe "bonus nastave"

1. odrediti kojim učenicima je potreban takav oblik nastave (stručni tim u suradnji s roditeljima i učenicima)
2. razmotriti mogućnosti matične škole, mogućnosti i drugih suradničkih škola (kabineti i oprema, školska kuhinja, školska zadruga, ponude izvannastavnih aktivnosti koje se temelje na usvajanju konkretnih radnih vještina) i lokalne zajednice (obrtništvo, industrija, komunalne službe, udruge, uslužne djelatnosti)
3. **dogovoriti ponudu s učenicima, roditeljima i stručnim suradničkim službama naglašavajući:**
  - da ovom nastavnom ponudom učenicima stječe znanja i vještine potrebne za samostalno svakodnevno življenje
  - da ih ova nastavna ponuda uvodi u takav svijet rada koji će predstavljati poletak školovanja za buduća zanimanja i radna mjesta o mogućnostima zapošljavanja u lokalnoj zajednici
4. odrediti osobe za provođenje i praćenje "bonus nastave" (ravnatelji manjih škola, voditelji sekcija izvannastavnih i izbornih aktivnosti, stručne službe škole, nastavnici s nepotpunom satnicom, roditelji i članovi uže obitelji, studenti pedagoških studija na praksi, volonteri, roditelji na civilnom služenju vojnoga roka)
5. **vrednovanje postignutog i prijedlozi svih sudionika procesa**
6. **prijedlozi svih sudionika procesa**

PRIMJERI

Škola pri kojoj djeluje školska zadruga

Ove su škole najzahvalnije za provođenje "bonus nastave". Bogatim ponudama koje su vezane uz lokalitet na kojem se škola nalazi, školsko zadrugarstvo nudi učenicima s posebnim potrebama individualni pristup uz mogućnost izbora konkretnih životnih radnih aktivnosti: pčelarstvo, maslinarstvo, skupljanje ljekovitog bilja, izrada igri i suvenira na temeljima baštine, cvjećarstvo, vinogradarstvo, njegovanje travnjaka i dr.

Škola pri kojoj ne djeluje školska zadruga

Ako škola nema školsku zadrugu, razmotriti će ponude svojih izvannastavnih i izbornih aktivnosti, planiranih projekata i sl. s ciljem uključivanja učenika s "bonus nastavom", a sve u skladu s njegovim sposobnostima i željama.

Uz ove ponude, ako škola ima i školsku kuhinju, može zadovoljiti različite interese u suradnji s "bonus nastavom"

Suradnja škole na projektu "bonus nastave"

Kada škola nije u mogućnosti ponuditi realizaciju "bonus nastave" unutar svoje kuće, treba se povezati sa školom koja će joj postati partnerom na tom zadatku (suradnja sa školom).

Škole na projektu "bonus nastave" suradnju s lokalnom zajednicom

Dogovaraju i "bonus nastavu" s učenicima i roditeljima, škola treba uzeti u obzir mogućnosti koje nudi njihova lokalna zajednica u odnosu na buduće radno mjesto, te u odnosu na potrebe zajednice za obavljanje određenih poslova. Ovo posebno dolazi do izražaja u malim mjestima, izoliranim mjestima i na otocima gdje škola nema mogućnosti tražiti suradnju sa školom, već se u potpunosti oslanja na lokalnu zajednicu.

3. NASTAVNI PLAN ZA PROVEDBU NASTAVNOG PROGRAMA

NASTAVNI PREDMETI	BROJ SATI TJEDNO PO RAZREDIMA								
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
HRVATSKI JEZIK	2 (70)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)
LIKOVNA KULTURA	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)
GLAZBENA KULTURA	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)
MATEMATIKA	2 (70)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)	4 (140)
PRIRODA I DRUŠTVO	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	1(35)P 1(35)D	1(35)P 1(35)D	1(35)P 1(35)D	1(35)P 1(35)D
TJELESNAI ZDRAVSTVENA KULTURA	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)	3 (165)
VJERONAUK	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)	2 (70)
OSTALI OBLICI NEPOSREDNOGA ODGOJNO-OBRAZOVNOG RADA									
SAT RAZREDNIŠTVA	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)
IZVANNASTAVNE DJELATNOSTI						1 (35)	1 (35)	1 (35)	1 (35)

HRVATSKI JEZIK

Hrvatski jezik je predmet koji je najopsežniji i najviše povezan s ostalim predmetima u osnovnoj školi. Sva nastavna komunikacija ostvaruje se hrvatskim jezikom. Predmet je zastupljen od prvog do devetog razreda i ima četiri nastavna područja: hrvatski jezik, književnost, jezično izražavanje i medijska kultura.

Sadržaji svih nastavnih područja hrvatskoga jezika međusobno su povezani, međusobno se nadopunjuju i prožimaju prema načelu unutarpredmetnog povezivanja, a s drugim povezuju se po načelima međupredmetnog povezivanja.

CILJEVI

Osnovni je cilj nastave hrvatskog jezika osposobiti učenike za jezičnu komunikaciju koja im omogućiti ovladavanje sadržajima svih nastavnih predmeta i uključivanje u stalno i uinkovito učenje.

Nastava hrvatskog jezika uključuje ovladavanje standardnim jezikom, a ciljevi su mu:

- *osposobiti učenike za jezičnu komunikaciju koja im omogućuje ovladavanje sadržajima svih nastavnih predmeta i uključivanje u cjeloživotno učenje;
- *razvoj jezično-komunikacijskih sposobnosti pri govornoj i pisanoj uporabi jezika u svim funkcionalnim stilovima;
- *razvoj literarnih sposobnosti, intelektualnih interesa i kulture;
- *stvaranje zanimanja i potrebe za sadržajima medijske kulture, osvješćivanje važnosti znanja hrvatskoga jezika;
- *razvijanje poštovanja prema jeziku hrvatskoga naroda, njegovoj književnosti i kulturi (te prema jezicima, književnosti i kulturi Bošnjaka, Srba i nacionalnih manjina u BiH).

Nastava hrvatskog jezika omogućuje učenicima stjecanje znanja, sposobnosti, vrijednosti i navika koje pridonose njihovom cjelovitom osobnom razvoju kako bi ostvarili uspješan osobni život i bili aktivni članovi društva.

Kako je struktura ovoga nastavnoga predmeta dosta složena, potrebno je naglasiti da svako predmetno područje je ravnopravno pridonosi osposobljavanju učenika za jezičnu komunikaciju u svim životnim situacijama.

Komunikacija se ostvaruje primanjem i odašiljanjem poruka. Poruke moraju biti primjerene na razini jezično-komunikacijskih sposobnosti učenika.

ZADANJE

NASTAVNO PODRUČJE - HRVATSKI JEZIK

- *osposobljavanje učenika za uspješno snalaženje u svakodnevnim priopćajnim situacijama;
- *ovladavanje jezičnim sredstvima potrebnim za uspješnu komunikaciju;
- *osvješćivanje potrebe za jezičnim znanjem;
- *suzbijanje straha od jezika;
- *osvješćivanje razlika između standardnoga jezika i zavičajnih idioma;
- *postupno usvajanje hrvatskoga jezičnoga standarda.

HRVATSKI JEZIK 1

PRIPREMNI RAZDOBLJE

**UO AVANJE GOVORNIH SPOSOBNOSTI I RAZVIJENOSTI GOVORA KOD U ENIKA
UO AVANJE KAKO SE U ENIK SOCIJALIZIRA U NOVU SREDINU**

JEZI NO IZRAŽAVANJE

GOVOR

JA U ŠKOLI

▪Predstaviti se punim imenom i prezimenom, upoznati svog učitelja-icu, prijatelja-icu, svoju školu i zapamtiti njihova imena. Upoznati se i prihvatiti pravila ponašanja u školi.

ŠTO JE DOBRO, A ŠTO NIJE DOBRO PONAŠANJE

▪Nužna osnovna pravila pristojnosti, dobro i loše ponašanje u školi, užoj i široj zajednici.

SVI SMO RAZLIČITI I SVI SMO VRIJEDNI POŠTOVANJA

▪Upoznati se s razlikama među članovima svoje zajednice s obzirom na spol, dob, zdravlje, religijsku i nacionalnu pripadnost, prihvaćanje drugih i drugačijih, graditi prema svima osjećaje poštovanja

ŠTO UJEMO – ZVUKOVI – GLASOVI

▪Zborni i pojedinačni izgovaranje glasova, prepoznavanje i imitiranje glasova/zvukova (glasanje ljudi, životinja, šuškanje lišća, osluškivanje tišine, osluškivanje disanja, oponašanje ritma,...)

ŠTO VIDIMO – BIČA – PREDMETE

▪Razvijanje sposobnosti zapažanja i uoćavanje biča i predmeta u svojoj zajednici, užoj i široj okolini.

IMENOVANJE BIČA I PREDMETA

▪Prepoznati i razumjeti pojmove koji se predstavljaju slikom i otkriti vezu između pojmova i njihova predstavljanja.

PRIČE SA SLIKAMA

▪Razvijanje sposobnosti pričanja priča uz slikovni prikaz određene priče.

PREPRIČAVANJE PRIČE UZ POMOĆ PITANJA

▪Razvijanje sposobnosti prepričavanja priče uz sugestivna pitanja vezana za priču.

SAMOSTALNO PREPRIČAVANJE

▪Razvijanje sposobnosti samostalnog prepričavanja priča pridržavajući se vremenskog slijeda.

PRI ANJE UZ POMO PITANJA

- Razvijanje sposobnosti pri anja uz sugestivna pitanja.

SAMOSTALNO PRI ANJE

- Razvijanje sposobnosti samostalnog pri anja.

PJESMICE I BROJALICE

- Slušanje, ponavljanje, u enje pjesmica i brojalice u rimi.

GRAFOMOTORI KE VJEŽBE

PREDVJEŽBE ZA PO ETNO PISANJE

- Dovršavanje crteža, povla enje crta na velikoj površini.

PREDVJEŽBE ZA PO ETNO PISANJE – VODORAVNE CRTE- OKOMITE CRTE-KOSE CRTE- ZAOBLJENE CRTE-KOMBINIRANE CRTE

- Povla enje razli itih crta uz pomo u itelja/samostalno povla enje crta.

KNJIŽEVNI TEKSTOVI

1. GRIGOR VITEZ:PREPELICA
2. VESNA PARUN : USPAVANKA ZA JEŽA
3. LUKA PALJETAK: GUSJENICA; GRAMATI KA ESMA
4. ZVONIMIR BALOG : NEVIDLJIVA IVA;PJESME SA ŠLAGOM
5. BOSILJKA LETI - FABRI : JESEN
6. GVIDO TARTALJA : KOLIKO JE TEŽAK SAN; KRATKOTRAJNA ŠKOLA
7. NASIHA KAPIDŽI - HADŽI : BAKA ISTI PUT
8. ZEHRA HUBIJAR: ZEKO I DJECA, UDESNA SPRAVA
9. NARODNA PEI A : ZEKINA KU ICA

MEDIJSKA KULTURA

LUTKARSKE PREDSTAVE

Doživjeti lutkarsku predstavu kao poticaj

ANIMIRANI CRTANI – LUTKARSKI ILI CRTANI FILM

Primanje kratkih lutkarskih i crtanih filmova, stilski i sadržajno primjerenih djetetu

HRVATSKI JEZIK 2

GLAS, RIJE , RE ENICA

- uporaba potpune re enice – za pomo koristimo igra ke, slike, aplikacije
  - uporaba re enice u govoru, slušanju i razlikovanje zvukova, poboljšanje razine pozornosti
- FONETSKA PERCEPCIJA GLASA

PREPOZNAVANJE PO RTNOG GLASA U RIJE I

- povezivanje obra enog glasa sa slikom, uo avanje da je glas na po etku rije i

UPORABA POTPUNE RE ENICE

- oblikovanje misli, govora u cjelovitim re enicama

SLUŠNO PREPOZNAVANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA (I,A)

- slušanje percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova (I,A)

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA O i E

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova O i E

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA J i S

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova J i S

GLAS U U RIJE IMA

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa U

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA M i N

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova M i N

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA S i Š

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova S i Š

SASTAVLJANJE RE ENICA

- osposobljavanje u enika da koristi i sam slaže jednostavne slikovne re enice

JEZI NO IZRAŽAVANJE

GOVOR

IMENOVANJE - DOVI ENJA LJETO! OPET SMO ZAJEDNO

▪promatranje, prepoznavanje i imenovanje objekata iz okoline, razumjevanje i uporaba rije i koje označavaju odnose, pamćenje rije i pomoć u slika

OPISIVANJE JESENI

▪u ovoj promjeni u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

PRI ANJE – JESENSKA PRI A PO NIZU SLIKA

▪u ovoj promjeni u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

OPISIVANJE ZIME

▪u ovoj promjeni u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

ZIMSKA PRI A PO NIZU SLIKA

▪u ovoj promjeni u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

BOŽI U OBITELJI

▪razgovor o osnom obilježju ovog blagdana

PRI ANJE PO NIZU SLIKA

▪razvijanje govornih sposobnosti učenika

USKRS U OBITELJI

▪Priča o osobnom doživljaju, uporaba cjelovite rečenice

PRI ANJE PO NIZU SLIKA

▪promatranje, opisivanje u ovoj priči događaja, poticanje sposobnosti verbalnog izražavanja

MOJA MAMA

▪opisivanje majke, poticanje sposobnosti verbalnog izražavanja

PRI ANJE PRIČE

▪Upoznavanje i imenovanje likova i situacija prema slikovnom predlošku

ITANJE

GLOBALNO ITANJE RIJE I I RE ENICA U – I, JE, NA SU , IMA

▪prepoznavanje i imenovanje objekata u okolini, uporaba i razumjevanje rije i koje označavaju odnose, pisanje rije i pomoć u slika, globalno itanje

GLOBALNO ITANJE RE ENICA – SLOVO I

▪povezivanje slova I, uočavanje, prepoznavanje slova I u reenicama

GLOBALNO ITANJE RE ENICA – SLOVO U

▪povezivanje slova U, uočavanje, prepoznavanje slova U u reenicama

GLOBALNO ITANJE OVO - NOSI

▪povezivanje rije i OVO – NOSI

ITANJE KRAJNIM TEKSTOVA UZ KORIŠTENJE SLIKOVNOG MATERIJALA

PISANJE

PREDVJEŽBE ZA PISANJE VELIKIH TISKANIH SLOVA

VELIKO TISKANO SLOVO I

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO A

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO O

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO E

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO U

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA

▪prepoznavanje i razlikovanje oblika velikih tiskanih slova

DIKTAT

▪slova koja su oblikovana

VELIKO TISKANO SLOVO M

▪prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO N

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VJEŽBANJE RAZLIKOVANJA SLOVA M i N

- uo avanje, razlikovanje i oblikovanje i pisanje slova

VELIKO TISKANO SLOVO J

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO S

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO Š

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA

- prepoznavanje i razlikovanje obra enih velikih tiskanih slova

DIKTAT

- slova koja su obra ena

PREPISIVANJE KRATKIH RIJE I I RE ENICA- PRESLIKAVANJE

KNJIŽEVNOST

1. KRATKI TEKST O ŽIVOTU U ŠKOLI
2. JESENI, HVALA
3. BRA A GRIMM : CRVENKAPICA
4. PJESMICA O DJEDU MRAZU
5. BRA A GRIMM: TRNORUŽICA
6. DJE IJA PJESMICA O LJUBAVI
7. DJE IJA PJESMICA O PROLJE U I USKRSU
8. IZABRANI KRA I TEKST O PLANETI ZEMLJI
9. DJE IJA PJESMICA O MAJCI
10. KRATKI TEKST O LJETU

MEDIJSKA KULTURA

1. MIKI I NJEGOVA DRUŽINA
2. W. DISNEY: PA IJE PRI E
3. J. SIGSGAARD: PALE SAM NA SVIJETU
4. FILM O DJEDU MRAZU
5. W. DISNEY: TRNORUŽICA
6. HEIDI (ANIMIRANI FILM)
7. MALA PRI AONICA PRI A: MOJA NAJDRAŽA SLIKOVNICA
8. W. DISNEY: SNJEGULJICA I SEDAM PATULJAKA

HRVATSKI JEZIK 3

GDJE SE SKRIVA GLAS? UHVATI GLAS!

- slušanje i razlikovanje glasova na početku i na kraju rije i

FONETSKA PERCEPCIJA GLASA

POZNAJEMO GLASOVE I SLOVA

- pravilna artikulacija, uoaganje i korištenje glasa i slova u rijeima i reenicama

GLAS, RIJE, REENICA

- razumjevanje i razlikovanje pojmova glas, rije i reenica

TO KA NA KRAJU REENICE

- slušno razlikovanje, pravilno korištenje jednostavne reenične strukture

ANALIZA I SINTEZA RIJEI

- dva glasa
- dva do tri glasa

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA P i R

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova P i R

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA V

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa V

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA T

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa T

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA Z

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa Z

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA K

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa K

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA L

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa L

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASA B

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa B

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASA D

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa D

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASOVA B i D

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova B i D

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASA C

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa C

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASA

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE
GLASOVA C i

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova C i

VJEŽBA - RIJE I NA SLOVA C i

- slušno razlikovanje glasova C i u rije ima

SASTAVLJANJE RE ENICA

- osposobljavanje u enika da koristi i sam slaže jednostavne re enice

JEZI NO IZRAŽAVANJE

GOVOR

ZBOGOM, LJETO!

OPET SMO ZAJEDNO

DOBRO JUTRO, DOBAR DAN , DOBRA VE ER!

- slušanje i razumjevanje govora, pri anje doživljaja, razvijanje i njegovanje sposobnosti verbalnog izražavanja

JESENJI DAROVI

- uo avanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

ŠUMA U JESEN

▪uo avanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje osobnih osobina objekata, razvijanje sposobnosti verbalnog izražavanja

ŠTO RADIŠ?, ŠTO RADIŠ?

▪osposobljavanje u enika za postavljanje jednostavnih pitanja i oblikovanje odgovora

PRI ANJE PO NIZU SLIKA

▪razvijanje govornih sposobnosti u enika, govor u potpunoj re enici

POSJETIO ME DJED MRAZ

▪poticanje u enika da pri a o doživljaju, doga ajima koje je neposredno opazio te da na osnovu tog iskustva zamišlja sebe u toj ulozi

ZIMSKI DANI

▪poticanje u enika da pri a o doživljaju, doga ajima koje je neposredno opazio

DA SAM PAHULJICA

▪poticanje u enika da pri a o doživljaju, doga ajima koje je neposredno opazio

U KINU

▪pripovjedanje i opisivanje osobnih doživljaja (iskustava) i / ili doga aja uporabom potpune re enice

NA MASKEMBALU

▪pripovjedanje i opisivanje osobnih doživljaja (iskustava) i / ili doga aja uporabom potpune re enice

LASTAVICA JAVLJA

▪promatranje, uo avanje i opisivanje zbivanja u okolini, prepoznavanje i oponašanje glasanja životinja

PROLJETNICE

▪promatranje, uo avanje i opisivanje zbivanja u okolini

IZRICANJE ESTITKE

▪oblikovanje potpune re enice, navikavanje na uporabu socijalnih oblika komunikacije

ITANJE

VJEŽBE GLOBALNOG ITANJA

▪globalno i po etno analiti ko- sinteti ko itanje kra ih rije i i re enica (od dva – tri glasa)

ITANJE KRA IH TEKSTOVA

VJEŽBE GLOBALNOG ITANJA

- razvijanje pozornosti, obogaćivanje riječi, razvijanje govora

ITANJE KRA IH TEKSTOVA

VELIKO TISKANO SLOVO P

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO R

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA P i R

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

VELIKO TISKANO SLOVO V

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO T

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO K

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO L

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA L i J

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

VELIKO TISKANO SLOVO B

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO D

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA B i D

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

VELIKO TISKANO SLOVO C

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA C i

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

PISANJE

PISANJE OBRA ENIH VELIKIH TISKANIH SLOVA

PISANJE KRA IH RIJE I I RE ENICA (dva- tri glasa)

DIKTAT SLOVA, RIJE I I KRA IH RE ENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJE I I RE ENICA

SAMOSTALNO PISANJE RIJE I POMO U SLIKA

- koristimo se slovima koje je u enik usvojio

KNJIŽEVNOST

1. G. VITEZ: NEMA ZA MA KE ŠKOLE
2. H.C.ANDERSEN : MALA SIRENA
3. PJESMA ILI KRATKA PROZA O JESENI
4. DJED I REPA (RUSKA NARODNA)
5. PJESMA O SV. NIKOLI
6. N.IVELJIK: BOŽI NA BAJKA
7. J. UN I - BANDOVI : PAHULJICE (IGROKAZ)
8. PROZNI TEKST (PJESMA) O ZIMI
9. DJE IJI TEKST O ODNOSIMA ME U LJUDIMA I IGRI
10. DJE IJA PJESMICA O PROLJE U
11. DJE IJA PJESMICA O USKRSU (PISANICA)
12. Ž. HORVAT- VUKELJA: REUMATI NI KIŠOBBRAN (IGROKAZ)
13. DJE IJA PJESMICA O LJETU

MEDIJSKA KULTURA

1. KRATKI ANIMIRANI FILM O ZEKOSLAVU MRKVI
2. ŠKOLSKA KNJIŽNICA
3. PRI ANJE I ITANJE BAJKI
4. ŠKOLSKA KNJIŽNICA IZBOR I POSU IVANJE KNJIGA
5. LUTKARSAKA PREDSTAVA
6. IZBOR IZ DJE IJIH TV EMISIJA
7. C.COLLODI: PINOCCHIO
8. M. LORI : PUTOVANJE PLAVOG LONCA
9. W. DISNEY: PEPELJUGA

HRVATSKI JEZIK 4

SLUŠAM I RAZLIKUJEM

- slušanje, prepoznavanje i razlikovanje glasova na početku i na kraju rije i

GLAS, SLOVO, RIJE , RE ENICA

- razumjevanje i razlikovanje pojmova glas, rije i re enica
- oblikovanje re enica pomoću u slikovnog materijala

TO KA NA KRAJU RE ENICE

- slušno razlikovanje, pravilno korištenje jednostavne re enične strukture

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa

RAZLIKOVANJE GLASOVA C ,

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova C ,

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA F

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa F

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA H

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa H

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA G

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa G

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA Z

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa Z

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA Ž

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa Ž

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASOVA ,F,H,Z,Ž

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasova ,F,H,Z,Ž

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA LJ

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa LJ

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA NJ

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa NJ

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa

SLUŠNO PREPOZNAVANJE, ARTIKULIRANJE I RAZLIKOVANJE GLASA DŽ

- slušno percipiranje, razlikovanje i pravilno artikuliranje glasa DŽ

VJEŽBA - RIJE I NA SLOVA i DŽ

- slušno razlikovanje slova i DŽ u rije ima

ABECEDU ZNAM JA

- slušati i upamtiti redosljed ili dio slova abecede, pravilna artikulacija glasova (velika tiskana slova)

SASTAVLJANJE RE ENICA

- osposobljavanje u enika da koristi i sam slaže jednostavne re enice

JEZI NO IZRAŽAVANJE GOVOR

DUGO, DUGO LJETO POZDRAVLJANJE

- slušanje i razumjevanje govora, pri anje osobnog doživljaja, pravilna artikulacija glasova i rije i

JESEN

- uo avanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje zbivanja u okolini

ŠTO TREBAMO ZA KIŠNI DAN

- uo avanje promjena u prirodi, prepoznavanje, imenovanje i opisivanje

TELEFONSKI RAZGOVOR

- slušanje, pam enje i to no prenošenje poruka osobno i putem telefona

PISANJE I IZRICANJE ESTITKE

- upoznavanje s oblicima komunikacije s drugim osobama, oblikovanje, prepisivanje i izricanje estitke

PRIČINJE PO NIZU SLIKA

- promatranje, uočavanje i opisivanje situacija na pojedinim slikama, osmišljavanje i stvaranje priče

NA LIVADI

- promatranje i opisivanje neposredne stvarnosti, izražavanje osjećaja i mišljenja

PROCVJETALA VOŠKE

- pripovijedanje i opisivanje osobnih doživljaja (iskustava) i / ili događaja uporabom potpune rečenice

MOJ GRAD / MOJE MJESTO

- imenovanje, opisivanje, razumjevanje osnovnih pojmova, pravila naziv grada/ mjesta u kojem živimo

MOJE LJETNE ŽELJE

- imaginacija, oblikovanje i verbaliziranje želje

ITANJE

VJEŽBE ITANJA RIJE I IRE ENICA

- po etno analitičko-sintetičko itanje kraških riječi i rečenica, dvosložne riječi ali bez konsonantskih skupina (MAMA JE SAMA – da, ne SLON IMA SURLU)

ITANJE RIJE I IRE ENICA

- proširenje riječnika

ANALITIČKO – SINTETIČKO ITANJE

- dvosložne riječi sa konsonantskom skupinom- početci riječi ima koji na početku imaju dva suglasnika a u sredini riječi su samoglasnici pr. TRAVA, KRAVA,...

ITANJE KRAŠIH TEKSTOVA

- razvijanje sposobnosti slijeda riječi i rečenica u tekstu, govora i urednosti

VJEŽBE ITANJA

- razvoj sposobnosti govornog izražavanja

GLASNO ITANJE

ITANJE U SEBI

- razvijanje sposobnosti itanja i razumijevanja proznanog

PISANJE

PISANJE OBRA ENIH SLOVA

- ponavljanje, provjeravanje i uvježbavanje to nog pisanja svih obra enih velikih tiskanih slova

PREPISIVANJE RIJE I I RE ENICA

- ponavljanje, provjeravanje i uvježbavanje to nog pisanja svih obra enih velikih tiskanih slova

DIKTAT

Provjeravanje usvojenosti gradiva

VELIKO TISKANO SLOVO

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA C, ,

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

VELIKO TISKANO SLOVO F

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO H

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO G

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO Z

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO Ž

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA Z i Ž

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

DIKTAT

VELIKO TISKANO SLOVO LJ

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA L i LJ

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

VELIKO TISKANO SLOVO NJ

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKA TISKANA SLOVA N i NJ

- prepoznavanje i pisanje velikih tiskanih slova

DIKTAT

VELIKO TISKANO SLOVO

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

VELIKO TISKANO SLOVO Ž

- prepoznavanje i pisanje velikog tiskanog slova

DIKTAT SLOVA, KRA IH RIJE I I RE ENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJE I I RE ENICA

SAMOSTALNO PISANJE RIJE I I RE ENICA POMO U SLIKA

PISANJE TO KE I UPITNIKA

- to no pisanje i uporaba to ke i upitnika u re enici

KNJIŽEVNOST

1. MOJA NAJDRAŽA BAJKA
2. S. PILI : NEUREDNA SLOVA
3. G. VITEZ: TIHA PJESMA
4. V. PARUN: IDE ZIMA
5. LJ. DUPINZALJUBLJENA PAHULJICA (IGROKAZ)
6. J. UN I - BANDOVI: HEJ, MAŠKARE
7. K. JERETOV: DVANAEDTERO BRA E
8. D. CESARI : PO ETAK PROLJE A
9. S. ŠKRINJARI : SVA A
10. N. ZIDAR- BOGADI: SKUPLJA INA LEPTIRA
11. R. ZVRK: MAJKA
12. P. KANIŽAJ: PRELIJEPA NAŠA
13. G. KRKLEC:PRAZNIK LJETA

MEDIJSKA KULTURA

1. POSJET KINU
2. DOBAR DAN ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI
3. POSJET DJE IJEM ODIJELU KNJIŽNICE
4. CRTANI FILMOVI PREMA IZBORU U ENIKA
5. ITANJE DJE IJIH ASOPISA
6. UDESNE ZGODE ŠEGRTA HLAPI A (ANIMIRANI FILM)
7. UDESNE ZGODE ŠEGRTA HLAPI A (CRTANI FILM)
8. POSJET KAŽALIŠNOJ PREDSTAVI
9. MOJE OBVEZE PREMA ŠKOLSKOJ KNJIŽNICI

HRVATSKI JEZIK 5

UPORABA POTPUNE REČENICE

- oblikovanje misli, govora u cjelovitim rečenicama

IZJAVNA I UPITNA REČENICA

- osposobljavanje učenika da razlikuje i da se koristi izjavnim i upitnim rečenicama

RASPOZNAVANJE RIJE I NA SLOGOVE (višesložne riječi)

- slušanje, uočavanje i razlikovanje slijeda slova u riječima

SASTAVLJANJE REČENICA

- povezivanje riječi u smislenu cjelinu

VELIKO POKRETNOSTI SLOVA NA POČETKU REČENICE, VLASTITIM IMENIMA I PREZIMENIMA LJUDI, TE IMENA MJESTA U KOJEM ŽIVIMO/ KOJI NASTAJU OKRUŽENJE

- znati da se veliko pokretnosti slovo uvijek piše na početku rečenice, u vlastitim imenima

JEZIČNO IZRAŽAVANJE

GOVOR

STVARANJE NIZOVA RIJEČI

- pridruživanje nekoj riječi i druge riječi i na temelju zadanog poticaja

SASTAVLJANJE REČENICA OD NIZA ZADANIH NIZOVA RIJEČI

- sastavljanje rečenica od zadanog niza riječi

PRIPOVJEDANJE PREMA POTICAJU

- oblikovanje i priopćavanje kratkih priopćavanja prema poticaju

OPISIVANJE

- zapažanje pojedinosti u promatranju, opis lika prema planu opisa, opis predmeta prema planu opisa

OBAVIJEST

- ovladati pojmom obavijest, oblikovati usmenu i pismenu obavijest

ČITANJE

VJEŽBE ČITANJA

- čitati i otkriti poruku u pročitanoj tekstu, čitati glasno, usavršavanje vještine čitanja

PISANJE

PREDVJEŽBE ZA PISANJE MALIH TISKANIH SLOVA

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO I i

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO A a

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO O o

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskano slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO E e

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO U u

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO M m

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO N n

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VJEŽBE RAZLIKOVANJE SLOVA M m i N n

- uo avanje, razlikovanje i oblikovanje i pisanje slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO J j

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO S s

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO Š š

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO P p

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO R r

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO V v

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO T t

▪prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO K k

▪prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO L l

▪prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VJEŽBE RAZLIKOVANJE SLOVA L l i J j

▪uo avanje, razlikovanje, oblikovanje i pisanje slova

DIKTAT SLOVA, RIJE I I RE ENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJE I I RE ENICA – S VELIKIH TISKANIH U MALA TISKANA SLOVA I OBRNUTO

SAMOSTALNO PISANJE RIJE I I POMO U SLIKA

▪koristimo se slovima koje je u enik usvojio

KNJIŽEVNOST:

1. JACOB I WILHELM GRIMM: BAJKE
2. ZVONIMIR BALOG: MALE PRI E O VELIKIM SLOVIMA
3. LJUDEVIT BAUER: TRI MEDVJEDA I GITARA
4. JENS SIGSGAARD: PALE SAM NA SVIJETU
5. SUN ANA ŠKRINJARI : PLESNA HALJINA ŽUTOG MASLA KA
6. BRANKO OPI : JEŽEVA KU ICA
7. STANISLAV FEMENI : IDI PA VIDI
8. NASIHA KAPIDŽI -HADŽI : SJENICA
9. EZOP: BASNE

MEDIJSKA KULTURA:

1. B. KOLAR: VAU- VAU
2. M. JOVI ;S.FABRIO: PALE SAM NA SVIJETU
3. N.KOSTELAC: CRVENKAPICA
4. FILMOVI IZ SERIJE KRATKIH ANIMIRATNIH FILMOVA

HRVATSKI JEZIK 6

IMENICE – OPŠTE I VLASTITE IMENICE

▪ razumijevanje pojma imenice kao vrste riječi, razlikovanje vlastitih i općih imenica, razlikovanje jednine i množine imenica

IZJAVNA, I UPITNA REČENICA I USKLIČNE REČENICE

▪ osposobljavanje učenika da razlikuje i da se zna koristiti izjavnim, upitnim i uskličnim rečenicama

JESNE I NJEŽNE REČENICE

▪ slušanje, učenje i razlikovanje jesnih i nježnih rečenica

VELIKO POKRETNOSTNO SLOVO

▪ znati primijeniti pravilo o pisanju vlastitih imenica ljudi, gradova, sela, planina, rijeka...

GLAGOLI

▪ znati razlikovati glagole kao riječi kojima izražava što tko radi, prepoznati glagol u rečenici

JEZIČNO IZRAŽAVANJE

GOVOR

SLUŠANJE I GOVORENJE

▪ samostalni govorni nastup i razgovor

PRIPOVJEDANJE

▪ stvarni događaji, nestvarni događaji, razlikovati zamišljeni događaji od stvarnog, pripovjedati o stvarnom i zamišljenom događaju

STVARANJE ZAJEDNIČKE PRIČE PREMA POTICAJU

▪ sudjelovanje u stvaranju zajedničke priče prema zadanom poticaju oblikuju je jedan ili nekoliko događaja, poštuju uzročnost – posljedni ne veže

RASPRAVA

▪ sudjelovanje u raspravi poštuju i uljudbena pravila, pridržavati se teme, poštuju i tuđe i iznose i vlastito mišljenje

INTONIRANJE

INTONIRANJE

▪ intonirati i otkriti poruku u prointoniranom tekstu, intonirati glasno s točnom intonacijom izgovornih cjelina i rečenica, usavršavanje vještine intoniranja

ITANJE PO ULOGAMA

- izražajno glasno itanje igrokaz, sudjelovanje u dramatizaciji

PISANJE

PREPOZNAVANJE OBRAĐENIH SLOVA

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO B b

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO D d

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VJEŽBE RAZLIKOVANJE SLOVA D d i B b

- uočavanje, razlikovanje i oblikovanje i pisanje slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO C c

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

RAZLIKOVANJE SLOVA C c, i

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih slova, razlikovanje slova C c, i, u rije ima

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO F f

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO H h

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO G g

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO Z z

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO Ž ž

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

RAZLIKOVANJE SLOVO Z z i Ž ž

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih slova, razlikovanje slova Z z i Ž ž u rije ima

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO LJ lj

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO NJ nj

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

VELIKO I MALO TISKANO SLOVO Ž ž

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih tiskanih slova

DIKTAT SLOVA, RIJE I I KRA IH RE ENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJE I I RE ENICA S VELIKIH NA MALA TISKANA SLOVA I OBRATNO

SAMOSTALNO PISANJE RIJE I POMO U SLIKA

- koristimo se slovima koje je u enik usvojio

PISANJE ESTITKE I RAZGLEDNICE

- oblikovati pisanu poruku koja se uobičajno upućuje primatelju kao razglednica i estitka, poštivati pravopisnu normu

Prijedlog autora književnih tekstova za čitanke

Grigor Vitez

Vesna Parun

Luko Paljetak

Zvonimir Balog:

Bosiljka Leti -Fabri

Gvido Tartalja

Nasiha Kapidži

Zehra Hubijar:

Narodna priča

Ivo Andrić

Dragan Kulidžan

Prijedlozi autora književnih djela za lekturu

Jacob i Wilhelm Grimm: Bajke (izbor)

Zvonimir Balog: Male priče o velikim slovima

Ljudevit Bauer: Tri medvjeda i gitara

Sunčana Škrinjarić: Plesna haljina žutog masla kaka

Branko Topić : Ježeva kuća
Stanislav Ferenčak : Idi pa vidi
Nasiha Kapidžić -Hadžić : Sjenica

MEDIJSKA KULTURA

1. Animirani film
2. Lutkarska predstava
3. Kratki animirani filmovi

HRVATSKI JEZIK 7

IMENICE – BROJ IMENICA IMENICA

- razumjevanje pojma imenice kao vrste rije i,razlikovanje jednine i množine imenica

UMANJENICE I UVE ANICE

- prepoznati umanjenicu i uve anicu kao vrstu rije i

GLAGOLI

- znati razlikovati glagole kao rije i kojima izri emo što tko radi, prepoznati glagol u re enici

PRIDJEVI

- razlikovati pridjeve kao rije i koje opisuju imenicu i odgovaraju na pitanja – kakvo je što?, ije je što?, od ega je što?

JEZI NO IZRAŽAVANJE

GOVOR

PRIPOVJEDANJE

- te no i samostalno pripovjedati o stvarnom i zamišljenom budu em doga aju

SAMOSTALNO STVARANJE PRI E PREMA POTICAJU

- samostalno stvaranje pri e prema ponu enom sažetku

OPISIVANJE

- razlikovati stvarni i slikoviti opis, opisivati prema planu

SPORAZUMJEVANJE

- razumjeti govornu i negovornu poruku, uo iti i prepoznati vrijednote govornog jezika, uo iti i prepoznati nejezi ne elemente u sporezumjevanju (pokreti)

RASPRAVA

- sudjelovanje u raspravi poštuju i uljudbena pravila, pridržavati se teme, poštuju i tu e i iznose i vlastito mišljenje i osje aje

ITANJE

IZRAŽAJNO ITANJE

- izražajno itati i razumjeti pro itano, glasno itati re eni ni naglasak i intonaciju te ostale vrijednote govornog jezika

ITANJE PO ULOGAMA

- izražajno glsno itanje igrokaz, sudjelovanje u dramatizaciji

PISANJE

PREDVJEŽBE ZA PISANJE VELIKIH I MALIH PISANIH SLOVA

VELIKO I MALO PISANO SLOVO I i

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO A a

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO T t

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO O o

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO SLOVO PISANO E e

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO U u

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

RAZLIKOVANJE I PISANJE SAMOGLASNIKA

VELIKO I MALO PISANO SLOVO M m

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO N n

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VJEŽBE RAZLIKOVANJE SLOVA M m i N n

- uo avanje, razlikovanje i oblikovanje i pisanje slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO J j

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO S s

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO Š š

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

DIKTAT SLOVA, RIJE I I RE ENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJE I I RE ENICA S TISKANIH NA PISANA SLOVA

SAMOSTALNO PISANJE RIJE I I RE ENICA POMO U SLIKA

PISANJE – PISMO

Pisati pismo poštuju i uljudbena pravila i formu

Prijedlog autora književnih tekstova za itanke

Luko Paljetak
Zvonimir Balog
Vesna Parun
Mato Lovrak
Ivana Brli -Mažurani
Gustav Krklec
Vladimir Nazor
Ivo Andri
Branko opi
Miroslav Anti
Stevan Rai kovi
Dragan Kulidžan
Nasiha Kapidži -Hadži
Enes Kiševi
Ahmet Hromadži
Šukrija Pandžo
Ismet Bekri
Narodna poslovice
Narodna zagonetka
Narodna pripovijetka
Narodna basna
Narodna bajka
L. N. Tolstoj
Ruska narodna pri a
Ezop
Bra a Grimm

Prijedlozi autora književnih djela za lektiru:

I. Brli -Mažurani : Pri e iz davnine
L. Carroll: Alisa u zemlji udesa ili Bra a Grimm, Bajke
Narodne pripovijetke
K. Mahmutefendi : Roman o nov i u
D. Radovi : Izbor iz poezije

MEDIJSKA KULTURA

Filmska pri a - animirani film i igrani -dije ji film

Kazalište

Televizija

Dije ji asopisi

HRVATSKI JEZIK 8

IMENICE – ROD I BROJ IMENICA IMENICA

▪razumjevanje pojma imenice kao vrste rije i,razlikovati muški, ženski i srednji rod, razlikovanje jednine i množine imenica

VELIKO PO ETNO SLOVO

▪znati primjeniti pravilo o pisanju naziva kontinenata,država

GLAGOLI

▪znati razlikovati glagole kao rije i kojima izri emo što tko radi, prepoznati glagol u re enici

PRIDJEVI

▪razlikovati pridjeve kao rije i koje opisuju imenicu i odgovaraju na pitanja – kakvo je što?, ije je što?, od ega je što?

JEZI NO IZRAŽAVANJE

GOVOR

PRIPOVJEDANJE

▪te no i samostalno pripovjedati o stvarnom i zamišljenom budu em doga aju

SAMOSTALNO STVARANJE PRI E PREMA POTICAJU

▪samostalno stvaranje pri e prema ponu enom sažetku

OPISIVANJE

▪razlikovati stvarni i slikoviti opis, opisivati prema planu

SPORAZUMJEVANJE

▪razumjeti govornu i negovornu poruku, uo iti i prepoznati vrjednote govornog jezika, uo iti i prepoznati nejezi ne elemente u sporezumjevanju (pokreti)

RASPRAVA

▪sudjelovanje u raspravi poštuju i uljudbena pravila, pridržavati se teme, poštuju i tu e i iznose i vlastito mišljenje i osje aje

ITANJE

IZRAŽAJNO ITANJE

▪izražajno itati i razumjeti pro itano, glasno itati re eni ni naglasak i intonaciju te ostale vrijednote govornog jezika

ITANJE PO ULOGAMA

- izražajno glsno itanje igrokaz, sudjelovanje u dramatizaciji

PISANJE

PREPOZNAVANJE OBRAĐENIH SLOVA

VELIKO I MALO PISANO SLOVO P p

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO R r

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO V v

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO T t

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO K k

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO L l

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisano slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO B b

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO D d

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VJEŽBE RAZLIKOVANJE SLOVA D d i B b

- uo avanje, razlikovanje i oblikovanje i pisanje slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO C c

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

DIKTAT SLOVA, RIJE I I KRA IH RE ENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJE I IRE ENICA PISANIM SLOVIMA

SAMOSTALNO PISANJE RIJE I POMO U SLIKA

- koristimo se slovima koje je u enik usvojio

PISANJE POŠTIVANJE PRAVOPIISNE NORME

- veliko slovo, pisanje vlastitih imena, to ka, upitnik, uskli nik, zarez, dvoto ije kod nabranja

STVARALA KO PISANJE – SASTAV

- samostalno pisanje kra i tekstova- satavke prema zadanom poticaju

PISMO

- upoznati pravila pisanja osobnog / otvorenog pisma poštivaju i uljudbena pravila i formu pisma

Prijedlog autora književnih tekstova za itanke

Sun ana Škrinjari
Nada Ivelji
Sanja Pili
Ratko Zvrko
Luko Paljetak
Stanislav Femeni
Gustav Krklec
Višnja Stahuljak
An elka Marti
Lav Nikolajevi Tolstoj
I an Ramljak
Jadranka un i - Bandov
Nada Zidar - Bogadi
Ezop
Vladimir Nazor
Grigor Vitez
Dobriša Cesari
Dragan Kulidžan
Vera Zemuni
Zvonimir Balog
Dubravko Horvati
Šukrija Pandžo
Nasiha Kapidži - Hadži

Prijedlog autora književnih djela za lektiru

Mato Lovrak: Vlak u snijegu
Ivana Brli -Ma urani : udnovate zgode šegrta Hlapi a
Luko Paljetak: Miševi i ma ke naglava ke
James M. Barrie: Petar Pan
A. Hromadži : Patuljak vam pri a

MEDIJSKA KULTURA

Dječji film

Radijska emisija

Film: vrste filmova - crno-bijeli i film u boji

Popis filmova:

1. Z. Grgi , A. Zaninovi , B. Kolar: Izbor filmova o profesoru Baltazaru
2. M. Blažekovi : Pal i
3. D. Vunak: Mali vlak
4. B. Dovnikovi , A. Marks: Dva miša
5. Lj. Heidler: Lisica i gavran ili Lisica i roda ili Lav i miš
6. M. Blažekovi : udnovate zgode šegrta Hlapi a
7. M. Relja: Vlak u snijegu
8. V. Fleming: arobjak iz Oza
9. A. Adamson, V. Jenson: Schrek
10. R. Minkoff: Velika pustolovina Stuarta Malog

HRVATSKI JEZIK 9

VELIKO PO ETNO SLOVO

▪znati primjeniti pravilo o pisanju vlastitih imenica ljudi, gradova, sela, planina, rijeka, kontinenta, država, naroda

VELIKO PO ETNO SLOVO – ULICE I TRGOVI

▪znati primjeniti pravilo o pisanju naziva ulica i trgova

PADEŽI

▪ ispitivanje sposobnosti izmjene oblika riječi prema gramatici kojim kategoriji padeža

STUPNJEVANJE PRIDJEVA- POZITIV, KOMPARATIV I SUPERLATIV

▪znati ga primjeniti u govoru i pisanju

JEZIČNO IZRAŽAVANJE

GOVOR

SAŽETO PREPRIČAVANJE

▪sažimati tekst, sažeto prepričati glavne događaje i bitne pojedinosti, samostalno oblikovati sažetak (usmeno i pismeno)

RAZGOVOR

▪znati razlikovati službeni od privatnog razgovora, sudjelovati u dramskoj improvizaciji službenog i privatnog razgovora poštivajući i osobitost svakog od njih

DRAMATIZACIJA PRIPOVJEDNOG TEKSTA

▪preoblikovati pripovjedni tekst u dramski, uprizoriti dramski tekst

PORTRET

▪razlikovati vanjski od unutarnjeg opisa lika, portretirati lik na temelju predhodnog stvorenog plana

OPIS ZATVORENOG I OTVORENOG PROSTORA

▪opisivati pejzaž, otvoreni i zatvoreni prostor na temelju predhodno stvorenoga plana opisa

ITANJE

IZRAŽAJNO ITANJE

▪izražajno itati i razumjeti pročitano, glasno itati rečenice naglasak i intonaciju te ostale vrijednosti govornog jezika

ITANJE PO ULOGAMA

- izražajno, glasno itanje, igrokaz, sudjelovanje u dramatizaciji

PISANJE

PONA VLJANJE VE OBRA ENIH SLOVA

VELIKO I MALO PISANO SLOVO F f

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO H h

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO G g

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO Z z

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO Ž ž

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO LJ lj

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO NJ nj

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANO SLOVO

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

VELIKO I MALO PISANIH SLOVO Ž ž

- prepoznavanje i razlikovanje velikih od malih pisanih slova

DIKTAT SLOVA, RIJE I I RE ENICA

PREPISIVANJE KRATKIH RIJE I I RE ENICA

SAMOSTALNO PISANJE RIJE I I RE ENICA POMO U SLIKA

STVARALA KO PISANJE I INTERPRETATIVNO KAZIVANJE VICEVA I ANEGNOTA

- stvarala ko pisanje na zadani poticaj (vo eno i samostalno), slušati i slušno doživljavati interpretaciju anegdote i vica, inerpretativno kazivati anegdotu i vic

VIJEST, NOVINSKA VIJEST

- slušati, čitati i razumjeti vijest

ŽIVOTOPIS

- upoznati životopis kao poseban tekst

Prijedlog autora književnih tekstova za čitanke

Sunana Škrinjari
Nada Ivelji
Sanja Pili
Ratko Zvrko
Luko Paljetak
Stanislav Femeni
Gustav Krklec
Višnja Stahuljak
Anelka Marti
Lav Nikolajevi Tolstoj
Ivan Ramljak
Jadranka Čunčić - Bandov
Nada Zidar - Bogadi
Ezop
Vladimir Nazor
Grigor Vitez
Dobriša Cesari
Dragan Kulidžan
Vera Zemuni
Zvonimir Balog
Dubravko Horvati
D. Kulidžan
Šukrija Pandžo
Nasiha Kapidžić - Hadži

Prijedlog autora književnih djela za lektiru:

Ivana Brlić Mažuranić : Priče iz davnine
Mato Lovrak: Družba Pere Kvržice
Felix Salten: Bambi
Nikola Pulić : Ključ oko vrata
Astrid Lindgren: Pipi Duga Čarapa

MEDIJSKA KULTURA

Usporedba filma s književnim djelom
Računalno
Dokumentarni film
Igrani film

Popis filmova:

D. Vukoti : Krava na Mjesecu

B. Dovnikovi : Znatiželja

D. VukotiÊ: Piccolo

M. BlažekoviÊ: udesna šuma

V. Tadej: Družba Pere Kvržice

O. GlušEeviE: Vuk

B. MarjanoviÊ: Mala Ęuda velike prirode (izbor)

T. Burto: Batman

R. Donner: Superma

LIKOVNA KULTURA

UVOD

Područje likovne umjetnosti u povijesti civilizacija obuhvaća stalnost i promjene. Obrazovni standard likovne kulture za osnovne škole temelji se na činjenici da umjetnička djela kao konstrukti stvarnosti, kao prikaz stvarnih ili izmišljenih svjetova mogu nadahnuti učenike da stvaraju različitu stvarnost za sebe. Iz ovoga nasljeđena likovni pedagozi označavaju bitna znanja i vještine neophodne za stjecanje kompetencija u području likovnih umjetnosti i prilagodili ih opsegom i oblikom kako bi odgovorili potrebama pomicanja paradigme znanja u 21. stoljeće. Razvoj likovnog obrazovanja danas se usmjerava na spoznajnu dimenziju i socijalizirajuću ulogu umjetnosti i dizajna.

CILJEVI

U skladu s navedenim polazišnim načelima, a osobito zbog potrebe razvoja likovne kulture u osnovnom obrazovanju, postavljena su četiri temeljna cilja koji određuju ključne aspekte likovne pismenosti učenika, te odražavaju ukupnost i povezanost percepcije likovnog stvaralaštva i učenja:

1. Likovna umjetnost, likovne tehnike, društvo i okolina. Učenici stječu mogućnosti razumjeti vizualni jezik i posebnosti umjetničkih vrsta te likovne tehnike kao i međusobne odnose i njihove socijalizirajuće i ekološke sadržaje.
2. Vještine. Učenici stječu vještine potrebne za likovno oblikovno i tehničko likovno izražavanje, rješavanje vizualnih problema i prenošenje likovnih ideja i rezultata, zajednički rad te vrednovanje rezultata.
3. Znanje. Učenici stječu znanje i razumijevanje slikarstva, kiparstva, arhitekture, primijenjenih umjetnosti, dizajna i novih medija koje se upotrebljavati za likovno izražavanje i proširivanje kompetencija vizualnoga mišljenja.
4. Stavovi. Učenici se potiču u različitim dimenzijama likovne nadarenosti i dijelovima kreativnoga procesa koji podržavaju divergentno mišljenje i primjenu umjetničkih likovno-tehničkih i tehnoloških spoznaja.

LIKOVNO KULTURA 1 i 2

LIKOVNE TEHNIKE

CRTANJE

- olovka
- flomaster
- kreća

Razvijati finu motoriku crtaju i različite vrste crta (otvorene-zatvorene, debele-tanke, valovite-izlomljene, duge kratke). Razlikovati točku i crtu.

SLIKANJE

- flomaster
- kolaž
- pastele

flomaster i pastele

Naučiti osnovne boje i preklapanjem istih uočavati „nastanak“ novih boja.

kolaž

Od različitih (po boji, obliku i veličini) škarama izrezanih dijelova papira (kolaž papir, novine) uz pomoć ljepila slagati različite cjeline.

MODELIRANJE

- glina
- plastelin
- kartonska ambalaža
- žica

Gore navedenim materijalima oblikovati, modelirati različita tijela i slagati ih u cjeline.

VIZUALNA KOMUNIKACIJA

Naučiti nekoliko osnovnih prometnih znakova (*stop, pješaci, semafor...*), nekoliko znakova sportskih klubova kao i drugih obavještajnih znakova. Učiti crtaju i iste.

LIKOVNO KULTURA 3

LIKOVNE TEHNIKE

CRTANJE

- olovka
- flomaster
- kreda

Otvorene i zatvorene crte, ravne i zakrivljene, debele i tanke, duge i kratke, guste i rijetke, isprekidane crte. Kroz vježbe crtanja različitih crta različitim olovkama (oznake H i oznake B) pomoći uenicima u uoavanju razlika između crta nacrtanih olovkama različitim oznaka.

SLIKANJE

- *flomaster*
- *kolaž*
- *pastele*

Kromatski tonovi boja: odnos svijetlo – tamno (svijetle i tamne boje). Vježbama preklapanja osnovnih boja (flomaster i pastela) uoavati nastajanje novih (izvedenih) boja.

MODELIRANJE

- glina
- plastelin
- kartonska ambalaža
- žica

Različitim materijalima modelirati pojedina geometrijska tijela i od istih slagati različite cjeline.

VIZUALNA KOMUNIKACIJA

Upoznavati se s pojedinim, za taj uzrast važnijim, prometnim i drugim obavještajnim znakovima i razlozima postavljanja istih na određena mjesta.

Izraivati jednostavne ROENDANSKE POZIVNICE i upoznavati druge različite materijale (drvo, plastika, metal, staklo, koža, guma i dr.) i mogućnosti primjene u likovnom izražavanju.

LIKOVNO KULTURA 4

LIKOVNE TEHNIKE

CRTANJE

- olovka
- flomaster
- kreda

Preplet crta (tankih i debelih, ravnih i zakrivljenih, otvorenih i zatvorenih)

Ritam crta **pravilan** (niz ud istih geom. likova, npr. prozori u ionice)
izmjeničan (niz, ponavljanje različitih geometrijskih likova.)

SLIKANJE

- vodene boje
- tempera
- pastele
- kolaž

Ritam boja (ponavljanje redoslijeda osnovnih boja, npr. žuta-plava-crvena, žuta-plava-crvena itd.)

Tonovi boja (crveno-crvenije-najcrvenije itd.)

Plava, crvena... boja + bijela = **svjetlije**

Plava, crvena... boja + crna = **tamnije**

MODELIRANJE I GRAĐEVINARSTVO

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Niz ploha u prostoru

Od navedenih materijala modelirati kocku, kvadar, kuglu, valjak...

Odnosi veličina u prostoru

(visoko-nisko; blizu-daleko; veliko-malo)

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

estitka

Povodom različitih prigoda (rođendan, Božić, Uskrs, Nova godina...) raditi različite vrste estitki.

Naslovnica- prigodna ilustracija

Unutrašnjost- prigodan tekst

Zaštitni znakovi

Ponoviti veći prije spominjane prometne i zaštitne znakove i upoznati se s novim: pošta, restoran, govornica, informacije itd.

Izložba

Organizirati izložbu u svojim radovima za sve učenike škole i roditelje djece s posebnim potrebama (**uvati radove za retrospektivnu izložbu**)

LIKOVNO KULTURA 5

CRTANJE

- olovka
- flomasteri
- kreda
- tuš

Crte po toku, karakteru i zna enju

Ponoviti i nau iti: *crte po toku*

crte po karakteru

ravne crte vodoravne, okomite i kose
zakrivljene crte valovite, kružnice, uglate...
debele (oznaka H) tanke (oznaka B)
duge kratke...

SLIKANJE

- vodene boje
- tempera
- pastele

Miješanje boja

Miješanjem osnovnih boja nau iti *izvedene* boje (naran asta, ljubi asta i zelena).

Tonovi boja

Svijetli tonovi Osnovnim i izvedenim bojama dodavati bijelu.

Tamni tonovi Osnovnim i izvedenim bojama dodavati crnu.

MODELIRANJE I GRA ENJE

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Od gore navedenih materijala izra ivati razli ite **skulpture: otvorene** (s rupom), **zatvorene** (jaje, šljiva,...), **udubljene** (posude...).

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Fotografija

U školi, dvorištu, parku fotografirati različite motive (fotografije obvezno izraditi).

Naslovnica

Dizajnirati različite vrste naslovnica (bilježnica za matematiku, bilježnica za hrvatski jezik...)

estitke

Povodom različitih prigoda izraditi različite vrste estitki (Božić, rođendan, Uskrs...).

Izložba

Na kraju nastavne godine organizirati izložbu svih vrsta radova za sve učeničke škole i za roditelje djece s posebnim potrebama (**uvati radove za retrospektivnu izložbu**).

CRTANJE

- olovka
- kreda
- flomaster
- tuš

Crte po zna enju

Obrisna (vanjska) crta
Strukturna (unutarnja) crta

Kompozicija

Od razli itih geometrijskih tijela raditi kompoziciju te istu crtati. Nau iti pojam *mrtva priroda*.

SLIKANJE

- vodene boje
- tempera
- pastele

Miješanje boja

Ponavljati stvaranje izvedenih boja.

Mrtva priroda

Izrada, slikanje mrtve prirode (kompozicija ura ena od samih u enika u u ionici).

MODELIRANJE I GRA ENJE

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Maštoviti oblik u prostoru

Izrada razli itih vrsta skulptura (otvorene, zatvorene, udubljene...).

Reljef

Na temelju uzorka upoznati se s ovom vrstom modeliranja i od gore navedenih materijala (glina i plastelin) pristupiti izradi *niskih reljefa* (mala ispušenja).

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Naslovnica

Ponoviti izradu (dizajn) različitih vrsta naslovnica koristeći i naučene likovne tehnike.

Estetika

Isto tako dizajnirati različite vrste estetike naučenicima likovnim tehnikama.

Fotografija

Fotografiranje različitih motiva u školskom dvorištu, parku i sl. (izraditi fotografije i omogućiti učenicima da ih vide i potpišu).

Izložba

Na kraju nastavne godine, kao i prethodnih, organizirati izložbu dječjih radova koji su realizirani u tijeku te godine.

CRTANJE

- olovka
- kreda
- flomaster
- tuš

Obrisne i strukturne crte

S navedenim sredstvima crtati različite vrste geometrijskih tijela u e i i prepoznavaju i ove dvije vrste crta po zna enju.

Kompozicija

Izrada, postavljanje kompozicije od razli itih predmeta (uz pomo nastavnika) te crtanje istih.

SLIKANJE

- vodene boje
- tempera
- pastele

Tonsko stupnjevanje boja (tonovi)

Ako se odre enoj boji doda bijela onda se dobivaju svjetliji tonovi i obratno, dodaju i crnu dobivamo tamnije tonove.

Mrtva priroda

Izrada, slikanje postavljene kompozicije u u ionici.

MODELIRANJE I GRA ENJE

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Reljef

Od gline i plastelina na slobodnu temu izra ivati niske reljefe (mala ispup enja).

Skulptura

Od kartona, gline, žice izraditi različite vrste skulptura.

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Fotografija

Fotografiranje različitih motiva u školi i prirodi (izraditi fotografije i uvati za izložbu).

Plakat

Uzorkom jednog ili više plakata upoznati učenike s ovom vrstom vizualne komunikacije i dizajna. Pristupiti dizajniranju različitih vrsta (zavisno od prigode i potrebe) plakata.

Izložba

Na kraju nastavne godine uraditi izložbu dječjih radova te iste uvati (u suradnji s roditeljima) za retrospektivnu izložbu.

CRTANJE

- olovka
- tuš
- ugljen

Portret

Upoznati se s pojmom *portret i autoportret*. Izra ivati portrete prijatelja i prijateljica iz razreda.

Mrtva priroda

Ugljenom, olovkama (oznake B) i tušem crtati pripremljene kompozicije (vo e, razl. predmeti...) obra aju i pozornost na svijetle i površine pod sjenom.

SLIKANJE

- tempera
- akvarel
- pastele
- kolaž

Slikarske tehnike

Na temelju iskustva ste enog na satima likovne kulture nau iti razlikovati slikarske tehnike (tempera, akvarel, pastel i kolaž).

Prezentiraju i reprodukcije velikih slikara djecu upoznavati s njihovim imenima, djelima i slikarskim tehnikama primjenjenim na odre enim djelima.

MODELIRANJE I GRA ENJE

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Navedenim materijalima modelirati razli ite skulpture, izra ivati niske reljefe.

Upoznati se s velikanima iz svijeta kiparstva kao i s njihovim najpoznatijim djelima.

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Znanje ste steeno na satima likovne kulture u prethodnim razredima primijeniti u dizajniranju: *plakata, estetiki, naslovnica* i sl.

Izložba

Na kraju nastavne godine organizirati izložbu djejih radova.

CRTANJE

- olovka
- ugljen
- tuš

Krajolik (pejzaž)

Upoznati se s pojmom krajolik (pejzaž) i raditi radove na istu tematiku.

SLIKANJE

- tempera
- akvarel
- pastel

Krajolik (pejzaž)

Razli itim tehnikama slikati na ovu temu i pripremati radove za izložbu.

Galerija

Upoznati se s pojmom galerija i, po mogu nosti, posjetiti neke od njih (zbirka umjetnina „Majka“ na Humcu kod Ljubuškog, Franjeva ka galerija u Širokom Brijegu i sl.).

MODELIRANJE I GRA ENJE

- glina
- plastelin
- karton
- žica

Gliptoteka, lapidarij, muzej

Upoznati se sa gore navedenim pojmovima i po mogu nosti posjetiti neke od njih (Franjeva ki samostan na Humcu kod Ljubuškog).

VIZUALNA KOMUNIKACIJA I DIZAJN

Plakat

Dizajniranje plakata za vlastitu i skupnu retrospektivnu izložbu likovnih radova u enika s posebnim potrebama.

estitke i pozivnice

Izrada prigodnih estitki kao i pozivnica za retrospektivnu izložbu.

Fotografija

Fotografiranje motiva iz prirode i priprema fotografija za izložbu.

Izložba

Na kraju osnovnog obrazovnog ciklusa priredit retrospektivnu izložbu radova svih u enika s posebnim potrebama.

GLAZBENA KULTURA

UVOD

Glazba je značajan dio ljudske kulture, te kao takva mora imati svoje mjesto u općem odgoju i obrazovanju. Psihološko je načelo da u principu učenici vole glazbu i žele se njome baviti. Zato nastava glazbe treba učenika osposobljavati da za vrijeme, ali nakon škole, bude aktivan korisnik glazbene kulture.

Program nastave glazbene kulture je otvoren, što znači da daje slobodu učitelju da, uz obvezne sadržaje, sam odabere dobar dio nastave, uzimajući u obzir mogućnosti i želje učenika. Glavni naglasak stavlja se kulturološki aspekt glazbe.

Nastava glazbe, u središte pozornosti, stavlja učenikovu glazbenu aktivnost.

Učinu pjevanja, sviranja i slušanja (bilo koje dobre, primjerene skladbe) učenik doživljava i u glazbu, obogaćujući svoj emocionalni svijet i izoštrava svoj umjetnički senzibilitet.

Rezultat tog procesa nije moguće izravno kvantificirati, zato učitelj mora voditi računa o individualnim glazbenim sposobnostima učenika. Stoga je predloženi broj skladbi više metoda kao preporuka nego obveza za učenike. Osim redovne nastave, glazbena nastava u osnovnoj školi uključuje i izvannastavne aktivnosti (zbor, instrumentalne i vokalne skupine, folklor, ples, posjete glazbenim priredbama itd.).

CILJ

Cilj nastave glazbe u osnovnoj školi je: upoznavanje učenika u glazbenu kulturu; upoznavanje osnovnih elemenata glazbenog jezika; razvijanje glazbene kreativnosti; promicati opće vrijednosti zajedništva i suradnje; promicati osjećaj za lijepo, poštovanje različitosti; razvijati osjećaj pripadnosti zavičaju i domovini; poticati izražavanje emocija; razlikovati "trendovske glazbe" od trajno vrijednih klasičnih dijelova

ZADACI

Učenike treba: upoznati s (metodama i načinom slušanja) različitim glazbenim djelima; upoznati s osnovnim elementima glazbenog jezika; poticati na samostalnu glazbenu aktivnost (pjevanje, sviranje); razvijati glazbeni ukus - upoznavanjem konkretnih glazbenih dijelova.

1. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE

1. PJEVANJE

Pjesme:

Mi smo djeca vesela (narodan);

Kad si sretan (Švedska);

Janez Bitenc: Tika- taka;

H. Nedialkov: Jesen;

V. Geršek: Kišica;

L. Lozančić: Sveti Nikola;

Spavaj mali Božiču (narodan iz Bačke);

Proljetice; Eci, peci, pec; Ringe, ringe, raja.

- izražajno pjevati i jasno izgovarati tekst obradjenih pjesama kroz igru i plesne pokrete

2. RITAMSKE IGRE I KRETANJE UZ GLAZBU:

Mi smo djeca vesela;

Kruška, jabuka, šljiva;

Pliva riba;

Na livadi;

Oko stabla

Berem, berem grožđe.

- Izmišljati male ritamske igre, realizirati ih glasom i pokretom.

3. BROJALICE:

Eci peci, pec;

Jedna vrana gakala;

Išo medo u dužan;

Puž - muž pušaj roge;

En ten tini;

Pliva patka; J

edan, dva, tri;

Pusti puže rogove;

Patak; Gušica siva grlica;

Ringe raja.

- izvoditi ritam jednostavnih pjesama i brojalice kroz igru i plesne pokrete

2. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Dragutin Basrak: Padaj, padaj snježi u;

Primož Ramovš: Dijete pjeva

Makso Pirnik: Zvon i u proljeće;

Josip Kaplan: estitka maj ici;

Josip Kaplan: Zeko pleše.

Narodne:

Iš, iš, iš, ja sam mali miš; En ten tini;

Sveti Niko svijetom šeta; Spavaj mali Boži u;

Kad si sretan; Mi smo djeca vesela; Kako se što radi.

- Upoznati se s pojmom brojalica, dje ija pjesmica, izražajno pjevati i jasno izgovarati tekst obradenih pjesama; percipirati i izvoditi pjesme glasno i tiho, polagano i brzo, visinu tona (viši i niži ton), pratiti smjer kretanja melodije (uzlazno, silazno) koriste i se različitim didaktičkim pomagalima.

NAPOMENA

Mogu se pjevati i druge pjesme po slobodnom odabiru učitelja poštujući na temelju završnosti, ako odgovaraju dobi i glazbenim mogućnostima djece.

2. SVIRANJE

- sviranje ritma - ritamska pratnja obradenim brojalicama i pjesmama

- izvoditi ritam jednostavnih pjesama i brojalica.

3. SLUŠANJE GLAZBE

Skladbe:

Jean - Baptiste Lully: *Dok mjesec sjaja* (dječji zbor);

Robert Schumann: *Divlji jahač* (iz *Albuma za mlade*, op. 68.);

Miroslav Miletić: *Bubnjar*;

Ludwig van Beethoven: *Za Elizetu* (samo tema);

Pero Gotovac: *En, ten, tini*;

Boris Krnic: *Medo pleše*;

Narodna: *Narodi nam se.*

- upoznati se s pojmom ,pjevanje (pjesma, zbor), sviranje (pojedina glazbala, orkestar).

NAPOMENA

Upoznati nekoliko skladbi / na razini prepoznavanja, prema pojedina nim sposobnostima u enika. Po izboru u itelja, a prema raspoloživu vremenu, slušati i upoznati još pokoju skladbu.

4. ELEMENTI GLAZBENE KREATIVNOSTI

Improvizacija **ritma**

- izmišljanje malih ritamskih cjelina ostvarenih neutralnim slogom, govorom, spontano izgovorenim skupinama glasova, udaraljka...
- slobodna zvukovna improvizacija rukama, nogama, glazbalima kojima u enici raspoložu
- slobodni improvizirani dijalozi glazbalima i glasom improvizacija **melodije**
- slobodni improvizirani dijalozi glasom improvizacija **pokretom**
- male, dogovorom sastavljene glazbene igre uz pokret

Tonsko slikanje

- obilje avanje pojedinih rije i ili fraza zvukom nekih glazbala prema izboru u enika
- oponašanje zvukova neposrednog okoliša spontanom ili dogovorenim improvizacijom

- izmišljati male ritamske /melodijske cjeline, realizirati ih glasom, udaraljka i pokretom; obilježavati pojedine rije i i fraze zvukom nekih glazbala prema izboru u enika.

3. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Lazarova-Ruml -Jerabkova: *Ruke*;

Zlatko Grgoševi : *Cin, cin, cin*;

Vladimir Tomerlin:*Izgubljeno pile*,

Giovanni Battista Pergolesi: *Gdje je onaj cvijetak žuti*;

Narodne:

Pjevala je ptica kos; Proljetna pjesma;

Ja posijah lan; Radujte se narodi;

- izražajno pjevati i jasno izgovarati tekst obrađenih pjesama, percipirati i izvoditi pjesme glasno i tiho, polagano i brzo, slušno razlikovati pjesme različitog tempa i dinamike,

NAPOMENA

- Mogu se pjevati i druge pjesme po slobodnom odabiru učitelja poštujući i na elu zavičajnosti, ako odgovaraju dobi i glazbenim mogućnostima djece.

2. SVIRANJE

- sviranje ritma - ritamska pratnja obrađenim brojalicama i pjesmama
- svirati i razlikovati ritam obrađenih brojalica i pjesama.

3. SLUŠANJE GLAZBE

Skladbe:

Antun Mihanović - Josip Runjanin: *Lijepa naša domovino*;

Franz Schubert: *Uspavanka* (dječiji zbor+klavir);

Josip Magdi : *Mali zoo* (Leptir, Muha, Pauk);

Antonio Vivaldi: *Zima*;

Nikolaj Rimski-Korsakov: *Bumbarov let (Priča o caru Saltanu)*;

Radujte se narodi; Svim na zemlji mir, veselje;

- upoznati pojedina glazbala, pjevača, dirigenta

NAPOMENA

- Upoznati nekoliko novih skladbi /na razini prepoznavanja, prema individualnim sposobnostima u enika, te po izboru u itelja. Prema raspoloživom vremenu slušati i upoznati još pokoju skladbu.

4. ELEMENTI GLAZBENE KREATIVNOSTI

Improvizacija ritma

- izmišljanje malih ritamskih/meloritamskih cjelina ostvarenih neutralnim slogom, govorom,spontano izgovorenim skupinama glasova,udaraljka...
- slobodna zvukovna improvizacija rukama,nogama, instrumentima kojima u enici raspolāžu,
- slobodni improvizirani dijalozi instrumentima i glasom

Improvizacija melodije

- slobodni improvizirani dijalozi glasom

Improvizacija meloritamskih cjelina

- slobodni improvizirani dijalozi glasom ili igre po dogovorenom predlošku

Improvizacija pokretom

- male, dogovorom sastavljene glazbene igre uz pokret

Tonsko slikanje

- obilježavanje pojedinih rije i ili fraza zvukom nekih glazbala prema izboru u enika
- oponašanje zvukova neposrednog okoliša spontanom ili dogovorenom improvizacijom

- improvizirati i izvoditi male ritamske/melodijske/meloritamske cjeline glasom, udaraljka i pokretom; oponašati zvukove,slobodnom improvizacijom.

4. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Lovro Županovi : *Zapjevajmo složno svi*;

Branimir Mihaljevi : *Zeko I poto i* ;

Andr -Ernest-Modeste Gr try: *Magarac i kukavica;Bumbari i p ele*;

Narodne:

Pleši, pleši posko i; Sunce sije, kiša e; Cin can cvrgudan; Proljetno kolo; Kiša pada;

- upoznati pojam domoljubna pjesma,izra ajno pjevati i jasno izgovarati tekst obra enih pjesama, percipirati i izvoditi pjesme glasno i tiho, polagano i brzo, slušno razlikovati pjesme razli itog tempa.

NAPOMENA

- Mogu se pjevati i druge pjesme po slobodnom odabiru u itelja poštuju i na elo zavi ajnosti, ako odgovaraju dobi i glazbenim mogu nostima djece.

2. SVIRANJE

▪sviranje ritma - ritamska pratnja obra enim brojalicama i pjesmama

▪sviranje doba - sviranje doba kao pratnja obra enim brojalicama i pjesmama

▪razlikovati ritam i dobe

3. SLUŠANJE GLAZBE

Skladbe:

Antun Mihanovi - Josip Runjanin: *Lijepa naša domovino*;

Wolfgang Amadeus Mozart:*Das klinget so herrlich das klinget so schön - zbor sa zvon i ima (iz opere arobna frula: Finale 1. ina)*;

Andre-Ernest-Modeste Gretry: *Magarac i kukavica* (dje ji zbor);

Fortunat Pintari : *Dudaš*;

Camille Saint-Saëns:*Labud* (iz ciklusa *Karneval životinja*);

Camille Saint-Saëns: *Pijanisti* (iz ciklusa *Karneval životinja*); Luigi Boccherini: *Menuet*;

- upoznati se s pojmovima solo pjeva , zbor, solist u odnosu na orkestar i solist kao samostalni pjeva i svira , dirigent

NAPOMENA

Upoznati nekoliko novih skladbi / na razini prepoznavanja, prema pojedina nim sposobnostima u enika, te po izboru u itelja.

Prema raspoloživom vremenu, slušanje i upoznavanje još pokoje skladbe.

4. ELEMENTI GLAZBENE KREATIVNOSTI

Improvizacija ritma

- izmišljanje malih ritamskih cjelina ostvarenih govorom, spontano izgovoreni skupinama glasova, udaraljka...
- slobodna zvukovna improvizacija rukama, nogama, glazbalima kojima u enici raspolažu,
- slobodni improvizirani dijalozi glazbalima i glasom

Improvizacija melodije

- pjesmice- samostalno

Improvizacija meloritamskih cjelina

- slobodni improvizirani dijalozi glasom ili igre po dogovorenom predlošku

Improvizacija pokretom

- male, dogovorom sastavljene glazbene igre uz pokret

Tonsko slikanje

- obilježavanje pojedinih riječi ili fraza zvukom nekih glazbala prema izboru u enika
- oponašanje zvukova neposrednog okoliša spontanom ili dogovorenim improvizacijom
- improvizirati i izvoditi male ritamske/melodijske/meloritamske cjeline glasom, udaraljka i pokretom; obilježavati pojedine riječi i fraze zvukom nekih glazbala prema izboru u enika; oponašati zvukove slobodnom improvizacijom.

5. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

F. Schubert: *Snivaj, spavaj*;
R. Rogers: *DO, RE, MI*;
J. Gotovac: *Dom*; N. Njiri : *Vjetar*.
Pjevaj mi pjevaj sokole;
Ja posijah lan;
Oj Jelo, Jelice;
U livadi pod jasenom;

- lijepo, izražajno pjevanje, jasan izgovor i razumijevanje teksta; u pjesmama razlikovati melodiju, ritam, tempo, dinamiku.

2. SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

Skladbe:

M. P. Musorgski: *Slike s izložbe* (Promenada, Ples pili a Tuilleries);
W. A. Mozart: *Mala noćna muzika* KV 525: *Menuet* (3. stavak);
R. Schumann: *Divlji jahač* iz *Albuma za mlade*,
G. Verdi: *Zbor Cigana* iz opere *Trubadur*;
I. L. Kalinski: *Dalmatinski plesovi*.

- Upoznati skladbe kao takve, upoznati nove skladbe, prepoznavanje skladbi (prema individualnim sposobnostima učenika);

3. IZVORNIJE GLAZBE I GLAZBENO PISMO

Slika ljestvice (vizualno prepoznavanje)

- Upoznati se s glazbenom ljestvicom, pjevanje ljestvice solmizacijom.

4. GLAZBENE IGRE

Slobodno kreiranje glazbenih igara po izboru učitelja, slobodno ritmiziranje oponašanjem učitelja, slobodno i stilizirano kretanje na slušanje glazbe.

- važna je aktivnost; kompetencije su relativne i individualno različite.

IZBORNE TEME

Zbog malog broja sati, ali i zbog specifičnosti predmeta, u nastavi glazbe ne pojavljuju se izborne teme kao teme, ali postoji velika mogućnost izbornih sadržaja u područjima pjevanja, slušanja glazbe, te u područjima glazbenih igara.

NASTAVNO PODRUČJE:

SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

TEME

Folklorna glazba

1. Folklorna glazba Slavonije i Baranje

Primjeri za izbor: Šoka ko kolo; Svatovac; Slavonsko kolo; Svatovski drmeš;

- upoznati se s pojmom folklorna glazba, slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folkorne glazbe.

2. Folklorna glazba Podravine i Posavine

Primjeri za izbor: Stara polka; Ja posijah repu.

- slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folklorne glazbe

3. Folklorna glazba Hrvatskog Zagorja i Međimurja

Primjeri za izbor: Polka; Igrajte nam mušičkaši;

- slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folklorne glazbe

4. Folklorna glazba Banovine i Like

Primjeri za izbor: Pastirska; Oj meni vele udaj se mala; Oj stani mala na opanke moje;

- slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folklorne glazbe

5. Folklorna glazba dalmatinskih otoka, Dubrovnika i dalmatinske obale

Primjeri za izbor: Linčica; Svet Ivane o' moga Trogira; Splitski plesovi;

- slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folklorne glazbe

6. Folklorna glazba Istre i Kvarnera

Primjeri za izbor: Meni te je majka obećala;

- slušati glazbala karakteristična za tu vrstu folklorne glazbe

6. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Slobodan izbor učitelja i učenika.

- Upoznati nove pjesme; lijepo, izražajno pjevanje, jasan izgovor i razumijevanje teksta. Glazbeni se pojmovi izvode iz značajki same pjesme (tempo, ritam, dinamika, glazbeni oblik i dr.).

2. SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

Skladbe:

R. Wagner: *Zbor prelja* iz opera *Ukleti Holandez*;

J. Strauss: *Pizzicato polka*; N. Paganini:

W. A. Mozart: *Divertimento u D-duru*;

- Prepoznati glazbala.

TEME

1. Oblikovanje glazbenoga djela.

Primjeri:

J. B. Lully: *Dok mjesec sjaja*;

W. A. Mozart: *Čežnja za proljećem*;

R. Schumann: *Divlja jaha*; *Radostan seljak*;

L. van Beethoven: *Pti ja tuga*; Tema *Ode radosti* iz 9. simfonije;

G. Bizet: *Votre toast je peu vous le rendre...* (Pjesma *Toreadora* iz opera *Carmen*).

- Slušati, pokušati prepoznati glazbala, ne učiti se definicije.

2. Gudačka glazbala

Primjeri:

Violina: P. Sarasate: *Ciganski napjevi*, op. 20; N.

Paganini: *Capriccio u a-molu* op.1, br. 24.;

Kontrabas: C. Saint-Saëns: *Karneval životinja* - *Slon*; Primjer iz jazz glazbe - po volji (npr. Jacques Loussier:

- upoznati se s glazbenim instrumentima violina, kontrabas, prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog gudačkog glazbala - na glazbenom primjeru i na slici. Ne učiti se definicije.

Folklorna glazba (2 nastavne teme po izboru) - slušati

**4. SLOBODNO, IMPROVIZIRANO
RITMIZIRANJE, KRETANJE NA GLAZBU,
PLES I SVIRANJE**

Učitelj potpuno slobodno kreira aktivnosti iz ovog nastavnog područja, vodeći računa o njihovoj glazbenoj važnosti i kvaliteti.

- važna je aktivnost; muzikalno izvođenje ritamskih aktivnosti: kretanja na glazbu, plesa, sviranja; sposobnosti su relativne i individualno različite

7. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Slobodan izbor u skladu s učbenikom i učbenikom.

- Upoznati nekoliko novih pjesama; lijepo, izražajno pjevanje, jasan izgovor i razumijevanje teksta; iz pjesme se izvode glazbene značajke (tempo, ritam, dinamika)

2. IZVODENJE GLAZBE I GLAZBENO PISMO

- slobodno - prema naučbeniku u skladu s učbenikom.
- informativno poznavanje temeljnih znakova notnoga pisma - na razini prepoznavanja

3. SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

TEME

Primjeri:

W. A. Mozart: *Mala noćna muzika* KV 525: *Menuet* (3. stavak);

W.A. Mozart: *12 varijacija in C na francusku pjesmu "Ah vous dirai-je maman"*,

L. van Beethoven: *Za Elizetu*; *Sonata u c-molu*,

- upoznati se s nekim konkretnim glazbenim djelima

Pjevački glasovi

Vrste pjevačkih glasova (visoki- duboki), vrste zborova (muški, ženski, mješoviti).

Primjeri:

G. Rossini: *Seviljski brijač* : arija Figara *Largo al factotum*;

G.Puccini: *Turandot*: arija Kalafa *Nessun dorma*;

I. Zajc: *Nikola Šubi Zrinjski*: *Pjesma Jelene*;

Nekoliko primjera pjevačkih i popularne glazbe. U razgovoru s učenicima odrediti vrstu glasa. Zborske skladbe po izboru. Voditi računa o kakvoći i primjerenosti!

Primjeri su ilustracijski i ne moraju se slušati u cjelini, ali se slušanje u cjelini preporuča ako to raspoloživo vrijeme dopušta. Tada je to aktivno slušanje s aktivnim praćenjem teksta i/ili glazbenih sastavnica: melodije, ritma, tempa dinamike, oblika.

Glazbala

a) Glazbala s tipkama

Primjeri:

Klavir/ orgulje: J. S. Bach: *Das wohltemperierte Klavier*, I. sv.: br. 1;

Orgulje: T. Albinoni/R. Giacomini: *Adagio u g-molu* (orgulje i gudači);

Orgulje u jazzu: Jimmy Smith (ili nešto drugo);

Harmonika: A. Piazzolla: *Adios nonino* (ili nešto drugo što se naučuje pri ruci);

- Upoznati se glazbenim instrumentima klavir (glasovir), orgulje, harmonika, pokušati prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici; naučiti se definicije

b) Trzala ka glazbala

Primjeri:

Gitara: Nepoznati autor: *Romanca* (zapravo: glazba iz filma *Zabranjene igre*);

F. Tarénga: *Sje anje na Alhambru*; od J. Hendricksa do E. Claptona, od *Beatlesa* do *Rolling Stonesa* - bit e dobro sve gdje se dobro uje gitara;

Harfa: P. I. ajkovski: *Valcer cvije a* iz baleta *Š elkun ik* - Uvod;

Mandolina: W. A. Mozart: *Don Giovanni: Deh, vieni alla finestra*, canzonetta Don Giovannija iz 2. ina.

Primjeri su ilustracijski. Ne slušaju se u cjelini nego samo karakteristi ni dijelovi. Izgovaraju se imena skladatelja i nazivi djela, ali se ne pišu na plo u. Ako ima dosta vremena, neke je primjere preporu ljivo slušati u cjelini. Tada je slušanje aktivno uz pra enje glazbenih parametara i tada se naslov skladbe i skladatelj pišu na plo u.

- Upoznati glazbene instrumente harfa, gitara, mandolina, pokušati prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici. Ne u e se definicije.

Folklorna glazba (2 teme po izboru)- slušanje

4. SLOBODNO IMPROVIZIRANO RITMIZIRANJE, KRETANJE NA GLAZBU, PLES I SVIRANJE

U itelj slobodno oblikuje aktivnosti iz ove teme, vode i ra una o njihovoj glazbenoj relevantnosti i kvaliteti.

- važna je aktivnost; glazbeno izvo enje ritamskih aktivnosti: kretanja na glazbu, plesa, sviranja; kompetencije su relativne i individualno razli ite.

8. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Slobodan izbor učitelja i učenika.

- Upoznati nekoliko novih pjesama; lijepo, izražajno pjevanje, jasan izgovor razumijevanje teksta.

2. SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

TEME

Primjeri:

W. A. Mozart: *Mala noćna muzika* K. V. 525, I. stavak

- upoznavanje konkretnog glazbenog djela:

Glazbala

a) Drvena puhača glazbala

Primjeri:

Flauta: J. S. Bach: *Badinerie*, 7. stavak iz 2.

Mala flauta: G. Bizet: *Carmen*,

Oboa: P. I. Čajkovski: *Labudje jezero* (br. 10, po etak 2. ina.);

Engleski rog: G. Rossini: *Wilhelm Tell* - uvertira, treći odsjek (dobro i za flautu);

Klarinet: W. A. Mozart: *Koncert za klarinet i orkestar*;

Fagot: N. Njirić: *Scherzo i tarantela* - za fagot i klavir;

Saksafon: M. Ravel: *Bolero*;

Primjeri su ilustracijski. Ne slušaju se u cjelini nego samo karakteristični dijelovi. Izgovaraju se imena skladatelja i nazivi djela, ali se ne pišu na ploču. Ako ima dosta vremena, neke primjere preporučljivo slušati u cjelini. Tada je slušanje aktivno uz praćenje glazbenih parametara i tada se naslov skladbe i skladatelj pišu na ploču.

- Upoznati se glazbenim instrumentima flauta, saksofon, pokušati prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici. Ne učestvuju se definicije.

b) Limena puhača glazbala

Primjeri:

Truba: Haydn: *Koncert za trubu i orkestar u Es duru*, 1. stavak;

Rog: W. A. Mozart: *Koncert za rog i orkestar* br. 1 u D-duru KV 412, 2. stavak

Trombon: S. Šulek: *Vox Gabrieli*

Tuba: I. Stravinski: *Petruška*,

Primjeri su ilustracijski. Ne slušaju se u cjelini nego samo karakteristični dijelovi. Izgovaraju se imena skladatelja i nazivi djela, ali se ne pišu na ploču.

Ako ima dosta vremena, neke je primjere preporučljivo slušati u cjelini. Tada je slušanje aktivno uz praćenje glazbenih parametara i tada se naslov skladbe i skladatelj pišu na ploču.

- Upoznati glazbeni instrument truba pokušati prepoznati zvuk i izgled instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici. Ne učite se definicije.

c) Udaraljke

Primjeri:

Veliki bubanj: G. Rossini: *Seviljski brijač* : arija don Basilija *La calunnia e un venticello*;

Mali bubanj: M. Ravel: *Boléro*; I. Kuljeri : *Koncert za marimbu i orkestar*;

A. Markovič : *Ugo aj za marimbu i orkestar*;

Kastanjete: G. Bizet: *Carmen*, 2. Ćin: *Chanson Amoureuse... ce n'est pas une raison*; P. I. ajkovski: *Španjolski ples iz baleta Labu e jezero*;

Tamtam (gong): M. P. Musorgski: *Na pustoj gori*;

D. Šoštakovič: 8. *simfonija u c-molu*, op. 45, (kraj 2. stavka);

Zvona: P. I. ajkovski: *Sve ana uvertira 1812*, op. 49 - završetak;

M. P. Musorgski: *Boris Godunov* - kraj 2. prologa; G. Puccini: *Tosca* - 1. Ćin, završetak scene u crkvi; H. Berlioz: *Fantastična simfonija*, 5. st.;

Zvoni i: W. A. Mozart: *Arabna frula*, finale 1.

Arija Papagena: *Ein Mädchen oder Weibchen wünscht Papageno sich*.

Primjeri su ilustracijski. Ne slušaju se u cjelini nego samo karakteristični dijelovi. Izgovaraju se imena skladatelja i nazivi djela, ali se ne pišu na ploču.

Ako ima dosta vremena, neke je (kao i) primjere preporučljivo slušati u cjelini. Tada je slušanje aktivno uz praćenje glazbenih parametara i tada se naslov skladbe i skladatelj pišu na ploču.

- Upoznati glazbene instrumente veliki bubanj, mali bubanj, zvona i zvoni, pokušati prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici, ne učite se definicije.

Folklorna glazba (2 teme po izboru) - slušanje

3. SVIRANJE (sintesajzer), STVARALAŠTVO,

RAČUNALO (MIDI-oprema) - po izboru

Učitelj slobodno kreira aktivnosti iz ove teme, vodeći računa o njihovoj glazbenoj relevantnosti i kvaliteti.

9. RAZRED

NASTAVNO PODRUČJE:

1. PJEVANJE

Pjesme:

Slobodan izbor u učitelja i učenika.

- lijepo, izražajno pjevanje, jasan izgovor razumijevanje teksta.

2. SLUŠANJE I UPOZNAVANJE GLAZBE

TEMA

1. Glazbeno-scenske vrste

Opera, balet

Primjeri:

G. Rossini: *Largo al factotum*, arija Figara iz opere *Seviljski brijač* ;

I. Zajc: *Nikola Šubi Zrinjski*: - U boj, u boj;

I. Tijardovič: *Mala Floramye*: tropjev Šjor Bepo: arija *Floramye* iz 2. čina; J. Offenbach: *Cancan* s kraja uvertire ili iz 2. čina operete *Orfej u podzemnom svijetu*;

A. Kabiljo: Jalta, Jalta: *Zelena livada (Neka cijeli ovaj svijet)*

A. Hačaturjan: *Ples sa sabljama* (Gajane);

Primjeri nisu ilustracijski. Treba ih slušati višekratno i u cjelini radi upoznavanja i zapamćivanja.

- Upoznati se s pojmovima opera i balet

2. Vokalno-instrumentalne vrste

Oratorij

Primjeri:

G. F. Händel: *Mesija*: Aleluja,

C. Orff: *Carmina Burana*: O fortuna,

Primjeri nisu ilustracijski. Treba ih slušati višekratno, u cjelini radi upoznavanja i zapamćivanja.

- Upoznati se pojmom oratorij

3. Popularna glazba

Popularna glazba

Slobodan izbor u učitelja i učenika. Tema se određuje i obrađuje potpuno slobodno uz velik angažman učenika koji je mogući i sami pripremiti. Kao i kod ostalih glazbenih pojava i ovdje se svi zaključci donose razgovorom nakon aktivnog slušanja glazbe.

- Upoznati se pojmovima rhythm and blues, country, western, rock and roll, soul, pop, hard rock, punk rock, heavy metal, acid rock, jazz rock, punk rock, hip - hop, rap, grunge, new age, etnoglazba, narodna glazba itd. - slobodni odabir primjera prema afinitetima u učitelja i učenika.

4. Glazbala

Elektroni ka glazbala

Elektroni ke orgulje, sintetizator zvuka (sintesajzer), elektroni ki klavir (glasovir), “elektri na” gitara. Glazbala se upoznaju na temelju slušanja odgovaraju ih glazbenih primjera. Primjeri su ilustracijski. Ne slušaju se u cjelini nego samo karakteristi ni dijelovi.

- Upoznati se s glazbenim instrumentima elektroni ke orgulje, sintetizator zvuka (sintesajzer), elektroni ki klavir (glasovir), elektri na gitara, pokušati prepoznati zvuk i izgled svakoga pojedinog instrumenta - na glazbenom primjeru i na slici; ne u e se definicije.

5. Glazbeno stilska razdoblja

Kroz primjere uo avati razliku suvremene i klasi ne glazbe.

3. SVIRANJE (sintesajzer), STVARALAŠTVO, RA UNALO (MIDI-oprema) - po izboru

U itelj slobodno oblikuje aktivnosti iz ove teme, vode i ra una o njihovoj glazbenoj važnosti i kvaliteti.

MATEMATIKA

CILJ

Cilj nastave matematike je stjecanje temeljnih matematičkih znanja potrebnih za razumijevanje pojava i zakonitosti u prirodi i društvu, stjecanje osnovne matematičke pismenosti i razvijanje sposobnosti i umijeća rješavanja matematičkih problema.

ZADANJE

Učenik treba

- * naučiti matematiku se izražavati pismeno i usmeno;
- * razviti vještinu pisanja, čitanja i uspoređivanja brojeva;
- * usvojena matematička znanja znati primjenjivati u svakodnevnom životu;
- * razviti sposobnosti i vještine rješavanja osnovnih matematičkih problema potrebnih za nastavak školovanja;
- * spoznavati matematiku kao koristan i nužan dio znanosti, tehnologije i kulture;
- * osposobljavati za apstraktno mišljenje, logičko zaključivanje i precizno formuliranje pojmova;
- * razvijati osjećaj odgovornosti i kritičnosti prema svojem i tuđem radu;
- * razvijati sposobnost za samostalan rad, odgovornost za rad, točnost, urednost, sustavnost, preciznost i konciznost u pisanom i usmenom izražavanju.

1. RAZRED

TEME

1. USPORE IVANJE PREDMETA PO BOJI, DULJINI, VISINI I ŠIRINI

- prepoznati različite predmete po boji, duljini, visini i širini, znati ih međusobno pridružiti po boji, duljini, visini i širini

2. POLOŽAJ PREDMETA U PROSTORU: BLIZU, DALEKO, ISPRED, IZA, ISPOD, IZNAD, LIJEVO, DESNO, USPRAVNO, VODORAVNO

- usvojiti elemente orijentacije u prostoru, uočavati odnose i uspoređivanje predmeta i njihove veličine

3. ODNOS PREMA PREDMETIMA I VELIČINA PREDMETA – VEĆI-MANJI, UNUTAR-IZVAN-NA

- uočavati odnose među predmetima i njihove veličine

4. GEOMETRIJSKI LIKOVI

▪ KRUG

- pokušati nacrtati krug uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točica, samostalno crtanje i bojanje kruga, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪ TROKUT

- pokušati nacrtati trokut uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točica, samostalno crtanje i bojanje trokuta, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪ PRAVOKUTNIK

- pokušati nacrtati pravokutnik uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točica, samostalno crtanje i bojanje kvadrata, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪ KVADRAT

- pokušati nacrtati kvadrat uz pomoć zadanih isprekidanih crta/točica, samostalno crtanje i bojanje kvadrata, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

5. SKUPOVI – ČLANOVI SKUPA, PRIDRUŽIVANJE ELEMENATA DVAJU SKUPOVA, BROJNOST, PRIPADNOST- NEPRIPADNOST

- razumjeti značenje riječi i skup, elementi skupa, pridruživanje elemenata skupa, zapaziti i prepoznati skupove iste i različite brojnosti; usvojiti izraz «pripada» i «ne pripada» skupu, «element skupa» i «nije element» skupa

2.RAZRED

TEME

1. GEOMETRIJSKI LIKOVI

▪KRUG

▪prepoznati i imenovati krug, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje kruga, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪TROKUT

▪prepoznati i imenovati trokut, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje trokuta, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪PRAVOKUTNIK

▪prepoznati i imenovati pravokutnik, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje kvadrata, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪KVADRAT

▪prepoznati i imenovati kvadrat, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje kvadrata, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪KRUG, TROKUT, PRAVOKUTNIK, KVADRAT

▪prepoznati i imenovati geometrijske likove, spajati ih po obliku ili boji, samostalno crtanje geometrijskih likova, dopuna zadanog niza,

2.TIJELA U PROSTORU

▪KUGLA

▪prepoznati i imenovati kuglu, pokušat je nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje kugle, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪VALJAK

▪prepoznati i imenovati valjak, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje valjka, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪KVADAR

▪prepoznati i imenovati kvadra, pokušat ga nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje kvadra, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪KOCKA

▪prepoznati i imenovati kocku, pokušat je nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje kocke, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪PIRAMIDA

▪prepoznati i imenovati piramidu, pokušat je nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje piramide, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪KUGLA, VALJAK, KVADAR, KOCKA, PIRAMIDA

▪prepoznati i imenovati geometrijska tijela, spajati ih po obliku ili boji, samostalno crtanje geometrijskih tijela, dopuna zadanog niza,

3. RAVNA I ZAKRIVLJENA PLOHA

▪RAVNA PLOHA

▪prepoznati i imenovati ravnu plohu, pokušat je nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje ravnih ploha povezuju i sa stvarima koji nas okružuju, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪ZAKRIVLJENA PLOHA

▪prepoznati i imenovati zakrivljenu plohu, pokušat je nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje zakrivljenih ploha povezuju i sa stvarima koji nas okružuju, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

▪RAVNA I ZAKRIVLJENA PLOHA

▪razlikovati ravne plohe od zakrivljenih ploha

4. RAVNE I ZAKRIVLJENE CRTE

▪CRTA, RAVNA CRTA, IZLOMLJENA CRTA, ZAKRIVLJENA CRTA

▪prepoznati i imenovati crtu, ravnu crtu, izlomljenu crtu, zakrivljenu crtu, pokušat ih nacrtati uz pomoć zadanih isprekidanih crta/to kica, samostalno crtanje i bojanje ravnih i zakrivljenih crta, izrada modela od plastelina/glina mola/papira...

5. ODNOSI ME U PREDMETIMA

▪VE E – MANJE

▪procjeniti odnose između u predmeta navode i primjere koji nas okružuju, pokušat nacrtati predmete koji su međusobno razlikuju s obzirom na veličinu, modelirati dva predmeta koji se međusobno razlikuju po veličini

▪ UNUTAR - IZVAN

▪procjeniti odnose između u predmeta navode i primjere koji nas okružuju, pokušat nacrtati predmete koji su međusobno razlikuju s obzirom na odnos UNUTAR – VAN

▪VE E-MANJE, UNUTAR – VAN

▪procjeniti odnose između u predmeta

6. BROJEVI OD 1 DO 5

▪BROJ JEDAN

- zapisati i itati broj jedan, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina,
- pojam koli ine i broja- povezivanje broja sa starima koji nas okružuju pr. Broj jedan- jedna knjiga....., crtanje slika i povezivanje sa brojem

▪BROJ DVA

- zapisati i itati broj dva, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina,
- pojam koli ine i broja- povezivanje broja sa starima koji nas okružuju pr. Broj dva – dvije kocke ....., crtanje slika i povezivanje sa brojem

▪BROJ TRI

- zapisati i itati broj tri, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina,
- pojam koli ine i broja- povezivanje broja sa starima koji nas okružuju pr. Broj tri- tri lopte....., crtanje slika i povezivanje sa brojem

▪BROJ ETIRI

- zapisati i itati broj etiri, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina,
- pojam koli ine i broja- povezivanje broja sa starima koji nas okružuju pr. Broj etiri- etiri klupe....., crtanje slika i povezivanje sa brojem

▪BROJ PET

- zapisati i itati broj pet, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina,
- pojam koli ine i broja- povezivanje broja sa starima koji nas okružuju pr. Broj pet- pet jabuka....., crtanje slika i povezivanje sa brojem

▪BROJEVI OD JEDAN DO PET

- zapisati i itati brojeve od jedan do pet - naprijed i natrag
- pojam koli ine i broja - od jedan do pet
- brojevni niz uz brojevnju crtu
- usvojiti pojmove ispred- iza - broj

3. RAZRED

TEME

1. BROJEVI OD JEDAN DO PET

- PONAVLJENJE NAUČENOG GRADIVA U DRUGOM RAZREDU

2. USPOREDBA I UPORABU BROJEVA OD JEDAN DO PET

- UPOZNAVANJE I PISANJE ZNAKOVA $>, =, <$
- upoznati svaki znak pojedinačno, pokušati ga napisati koristeći se isprekidanim crtama, točkicama, samostalno pisanje znakova (prema mogućnostima učenika), izrada modela od plastelina ili glina mola
- USPOREDBA I UPORABU BROJEVA OD JEDAN DO PET
- odrediti odnose među brojevima, zapisati odnos znamenkama i znakovima $>, =, <$

3. ZBRAJANJE BROJEVA OD 1 DO 5

- UPOZNAVANJE I PISANJE ZNAKA $+$
- upoznati znak $+$, pokušati ga napisati koristeći se isprekidanim crtama, točkicama, samostalno pisanje znaka, izrada modela znaka od plastelina ili glina mola
- DODAVANJE BROJA 1 DO 5
- usvojiti pojam dodavanja broja jedan koristeći se matematičkim znamenkama koristeći se zornim prikazima i različitim didaktičkim pomagalima (štapići, kockice,...) primjer. Ako jednoj kockici dodamo još jednu imamo dvije kockice- prvo prikazemo navode i primjere koji nas okružuju, zatim zapišemo u bilježnicu
- RASTAVLJANJE BROJEVA OD 2 DO 5
- usvojiti pojam rastavljanja brojeva povezujući to uz zbrajanje brojeva primjer. Broj dva možemo rastaviti kao $1 + 1$ – odnosno $1 + 1 = 2$ – prvo to pokažemo navode i primjere koji nas okružuju, zatim zapišemo u bilježnicu
- ZBRAJANJE BROJEVA OD 1 DO 5
- usvojiti zbrajanje brojeva od 1 do 5 koristeći se matematičkim znakovima i različitim didaktičkim pomagalima

4. ODUZIMANJE BROJEVA OD 1 DO 5

- UPOZNAVANJE I PISANJE ZNAKA $-$
- upoznati znak $-$, pokušati ga napisati koristeći se isprekidanim crtama, točkicama, samostalno pisanje znaka, izrada modela znaka od plastelina ili glina mola

▪ODUZIMANJE BROJA 1 DO 5

▪usvojiti pojam oduzeti broj jedan koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomagalima pr. Ako imamo dvije kockice i damo nekome jednu nama ostane jedna imamo - prvo prikažemo navode i primjere koji nas okružuju, zatim zapišemo u bilježnicu

▪ODUZIMANJE BROJEVA OD 1 DO 5

▪Usvojiti oduzimanje brojeva od 1 do 5 koriste i se matemati kim znakovima i razli itim didakti kim pomagalima

5. ZBRAJANJE I ODUZIMANJE BROJEVA OD 1 DO 5

▪usvojiti zbrajanje i oduzimanje brojeva od 1 do 5 koriste i se matemati kim znakovima i razli itim didakti kim pomagalima

6. BROJ 0

▪rješavanje zadataka u kojima je 0 rezultat ili jedan od lanova u ra unskoj radnji

7. BROJEVNA CRTA

▪odrediti mjesto broja na brojevnoj crti, zbrajanje i oduzimanje brojeva na brojevnoj crti

4. RAZRED

TEME

1. PONAVLJAMO GRADIVO KOJE SMO U ILI U TRE EM RAZREDU

2. BROJEVI OD 6 DO 10

▪ BROJ ŠEST

▪ zapisati i itati broj šest, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪ BROJ SEDAM

▪ Zapisati i itati broj sedam, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪ BROJ OSAM

▪ zapisati i itati broj osam, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪ BROJ DEVET

▪ zapisati i itati broj devet, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪ BROJ DESET

▪ zapisati i itati broj deset, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

3. BROJEVI OD JEDAN DO DESET

▪ zapisati i itati brojeve od jedan do deset - naprijed i natrag

▪ pojam koli ine i broja - od jedan do deset

▪ brojevni niz uz brojevu crtu

▪ usvojiti pojmove ispred- iza - broj

4. USPORE IVANJE BROJEVA OD JEDAN DO DESET

▪ USPORE IVANJE BROJEVA OD JEDAN DO DESET

▪ odrediti odnose me u brojevima , zapisati odnos znamenkama i znakovima $>$, $=$, $<$

5. ZBRAJANJE BROJEVA OD 1 DO 10

▪DODAVANJE BROJA 1 DO 10

▪usvojiti pojam dodavanja broja jedan koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomagalima

▪ODUZIMANJE BROJA 1 DO 10

▪usvojiti pojam oduzeti broj jedan koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomagalima

5. RAZRED

TEME

1. PONAVLJENJE NAU ENOG GRADIVA U ETVRTOM RAZREDU

2. RASTAVLJANJE BROJEVA OD 2 DO 10

- usvojiti pojam rastavljanja brojeva

3. ZBRAJANJE BROJEVA DO 10

- usvojiti zbrajanje do 10 koriste i se razli itim didakti kim pomagalima

4. ZAMJENA MJESTA PRIBROJNIKA

- usvojiti pojam pribrojnici, zbroj, nau iti primjeniti svojstvo zamjene mjesta pribrojnika

5. ODUZIMANJE BROJEVA DO 10

- usvojiti zbrajanje do 10 koriste i se razli itim didakti kim pomagalima

6. VEZA ZBRAJANJA I ODUZIMANJA

- usvojiti pojmove umanjenik, umanitelj, razlika, nau iti primjenjivati vezu zbrajanja i oduzimanja

7. BROJEVNA CRTA

- odrediti mjesto broja na brojevnoj crti, zbrajanje i oduzimanje brojeva na brojevnoj crti

8. ZADATCI RIJE IMA

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih rije ima – zbrajanje i oduzimanje

6. RAZRED

TEME

1. PONAVLJENJE NAU ENOG GRADIVA U PETOM RAZREDU

2. BROJEVI OD 10 DO 20

▪BROJ JEDANAEST

▪zapisati i itati broj jedanaest, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪BROJ DVANAEST

▪zapisati i itati broj dvanaest, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪BROJ TRINAEST

▪zapisati i itati broj trinaest, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪BROJ ETRNAEST

▪zapisati i itati broj etrnaest, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪BROJ PETNAEST

▪zapisati i itati broj petnaest, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪BROJ ŠESNAEST

▪zapisati i itati broj šesnaest, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪BROJ SEDAMNAEST

▪zapisati i itati broj sedamnaest, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪BROJ OSAMNAEST

▪zapisati i itati broj osamnaest, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪BROJ DEVETNAEST

▪zapisati i itati broj devetnaest, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

▪BROJ DVADESET

▪zapisati i itati broj dvadeset, pri tome se koristimo razli itim didakti kim pomagalima, pisanje broja pomo u isprekidanih crtica/to kica, modeliranje broja pomo u glina mola / plastelina, pojam koli ine i broja

3. BROJEVI OD JEDAN DO DVADESET

- zapisati i itati brojeve od jedan do dvadeset - naprijed i natrag,
- pojam koli ine i broja - od jedan do dvadeset
- brojevni niz uz brojevu crtu
- usvojiti pojmove ispred- izme u- iza - broj

4. USPORE IVANJE BROJEVA DO 20

▪odrediti odnos me u brojevima ,zapisati odnos me u brojevima do 20 koriste i se matemati kim znakovima

5. DESETICA I JEDINICA

▪usvojiti pojam desetice/jedinica koriste i se razli iti didakti kim pomagalima

6. RASTAVLJANJE BROJEVA NA DESETICE I JEDINICE – BROJEVI DO 20

▪usvojiti pojam rastavljanja brojeva na desetice i jedinice

7. ZBRAJANJE DESETICA I JEDINICA (10 + 5)

▪usvojiti zbrajanje desetica i jedinica koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomagalima, povezuju i s pojmovima desetica i jedinica

8. ODUZIMANJE (18 – 8)

▪usvojiti oduzimanje koriste i se matemati kim znakovima, koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomagalima, povezuju i s pojmovima desetica i jedinica

9. DODAVANJE BROJA 1 - OD 10 DO 20

▪usvojiti pojam dodavanja broja jedan koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomagalima

10. ODUZIMANJE BROJA 1 OD 20 DO 10

▪usvojiti pojam oduzeti broj jedan koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomagalima

11. ZADATCI RIJE IMA

▪ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih rije ima

7. RAZRED

TEME

1. PONAVLJENJE NAU ENOG GRADIVA U ŠESTOM RAZREDU

2. ZBRAJANJE (12 +3)

- usvojiti zbrajanje koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomagalima, povezuju i s pojmovima desetica i jedinica pr. $12 + 3 =$ broj 12 možemo rastaviti kao $10 + 2 + 3 = 10 + 5 = 15$
- usvojiti zbrajanje koriste i se matemati kim znamenkama

3. ODUZIMANJE (17 – 4)

- usvojiti oduzimanje koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomagalima, povezuju i s pojmovima desetica i jedinica pr. $17 - 4 =$ broj 17 možemo rastaviti kao $10 + 7 - 4 = 10 + 3 = 13$
- usvojiti oduzimanje koriste i se matemati kim znamenkama

4. ZBRAJANJE (15 +5)

- usvojiti zbrajanje koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomaglilima, povezuju i s pojmovima desetica i jedinica pr. $15 + 5 =$ broj 15 možemo rastaviti kao $10 + 5 + 5 = 10 + 10 = 20$
- usvojiti zbrajanje koriste i se matemati kim znamenkama

5. ODUZIMANJE (20 – 4)

- usvojiti oduzimanje koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomagalima, povezuju i s pojmovima desetica pr. $20 - 4 =$ broj 20 možemo rastaviti kao $10 + 10 - 4 = 10 + 6 = 14$
- usvojiti oduzimanje koriste i se matemati kim znamenkama

6. ZADATCI RIJE IMA

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih rije ima

8. RAZRED

TEME

1. PONAVLJENJE NAU ENOG GRADIVA U SEDMOM RAZREDU

2. ZADATCI RIJE IMA

3. ZBRAJANJE I ODUZIMANJE BROJEVA SA PRELAZOM DESETICE

▪ RASTAVLJANJE BROJEVA OD 2 DO 10

- usvojiti pojam rastavljanja brojeva povezuju i to uz zbrajanje brojeva

▪ ZBRAJANJE (8 +6)

- usvojiti zbrajanje koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomaglima, povezuju i s pojmovima desetica i rastavljanjem brojeva
- usvojiti zbrajanje koriste i se matemati kim znamenkama

▪ ODUZIMANJE (12– 4)

- usvojiti oduzimanje koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomaglima, povezuju i s pojmovima desetica i jedinica, rastavljanje brojeva
- usvojiti oduzimanje koriste i se matemati kim znamenkama

4. ODUZIMANJE (19 – 14)

- usvojiti oduzimanje koriste i se matemati kim znamenkama koriste i se zornim prikazima i razli itim didakti kim pomaglima, povezuju i s pojmovima desetica i jedinica, rastavljanje brojeva na desetice i jedinice
- usvojiti oduzimanje koriste i se matemati kim znamenkama

5. ZADACI RIJE IMA

▪ ZBRAJANJE DO 20 BEZ PRELAZA DESETICE

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih rije ima

▪ ODUZIMANJE DO 20 BEZ PRELAZA DESETICE

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih rije ima

▪ ZBRAJANJE DO 20 SA PRELAZOM DESETICE

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih rije ima

▪ ODUZIMANJE DO 20 SA PRELAZOM DESETICE

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih rije ima

6. MJERENJE

▪ MJERENJE DUŽINE

- upoznati osnovne mjerne jedinice za mjerenje dužine, nau iti izmjeriti zadanu dužinu

▪ MJERENJE MASE

- upoznati osnovne mjerne jedinice za mjerenje mase, nau iti izmjeriti zadanu masu

9. RAZRED

TEME

1. PONAVLJENJE NAUČENOG GRADIVA U OSMOM RAZREDU

2. MJERENJE

▪MJERENJE OBUJMA TEKUĆINE

▪upoznati osnovne mjerne jedinice za mjerenje obujma tekućine, naučiti izmjeriti zadani obujam tekućine

▪JEDINICE ZA NOVACA

▪Upoznati jedinice za mjerenje novca kojim se služimo u svakodnevnom životu, osposobiti se za služenje novcem

3. BROJEVI DO 100

▪BROJENJE, BROJEVI DO 100, STOTICA

▪čitati, pisati i brojiti do 100, pravilno izgovarati brojeve do 100

▪RASTAVLJANJE BROJEVA NA DESETICE I JEDINICE

▪razumjeti rastavljanje brojeva na desetice i jedinice koristeći se različitim didaktičkim pomagalicama

▪USPOREĐIVANJE BROJEVA DO 100

▪uspoređivanje brojeva, odnosi: veći, manje jednako koristimo se matematičkim zapisom

4. ZBRAJANJE I ODUZIMANJE DESETICA

▪ovladati postupkom zbrajanja i oduzimanja desetica koristeći se različitim didaktičkim pomagalicama i kalkulatorom

5. ZBRAJANJE DVOZNAMENKASTOG I JEDNOZNAMENKASTOG BROJA BEZ PRELAZA DESETICE

▪ovladati postupkom zbrajanja dvoznamenkastog i jednoznamenkastog broja uz uporabu kalkulatora

6. ZBRAJANJE DVOZNAMENKASTOG I JEDNOZNAMENKASTOG BROJA SA PRELAZOM DESETICE

▪ovladati postupkom zbrajanja dvoznamenkastog i jednoznamenkastog broja uz uporabu kalkulatora

7. ODUZIMANJE JEDNOZNAMENKASTOG BROJA OD DVOZNAMENKASTOG BEZ PRELAZA DESETICE

▪ovladati postupkom oduzimanja jednoznamenkastog broja od dvoznamenkastog uz uporabu kalkulatora

8. ODUZIMANJE JEDNOZNAMENKASTOG BROJA OD DVOZNAMENKASTOG SA PRELAZOM DESETICE

▪ovladati postupkom oduzimanja jednoznamenkastog broja od dvoznamenkastog uz uporabu kalkulatora

9. ZBRAJANJE I ODUZIMANJE DVOZNAMENKASTIH BROJEVA DO 100 BEZ PRELAZA DESETICE

- ovladati postupkom zbrajanja i oduzimanja dvoznamenkastih brojeva uz uporabu kalkulatora

10. ZBRAJANJE I ODUZIMANJE DVOZNAMENKASTIH BROJEVA DO 100 SA PRELAZOM DESETICE

- ovladati postupkom zbrajanja i oduzimanja dvoznamenkastih brojeva uz uporabu kalkulatora

11. ZADACI RIJE IMA

- ovladati postupkom rješavanja zadataka zadanih rije ima uz uporabu kalkulatora

RIRODA I DRUŠTVO

UVOD

CILJ

Doživjeti i osvijestiti složenost, raznolikost i međusobnu povezanost svih elemenata koji djeluju u svakodnevnom prirodnom i društvenom okruženju, razvijati pravilan odnos prema ljudima i događajima, snošljivo i otvoreno prihvaćati različite stavove i mišljenja te poticati znatiželju za otkrivanjem pojava u prirodnoj i društvenoj zajednici.

ZADANJE

Učenik treba:

- *upoznati vlastitu ulogu kao i uloge drugih ljudi u neposrednom okruženju,
- *upoznati svoje okruženje (obitelj, razred, školu, mjesto, zavičaj, državu),
- *istraživati i upoznavati zavičajne posebnosti (kulturu, običaje i sl.),
- *razvijati sposobnost snalaženja u vremenu i prostoru,
- *otkrivati i upoznavati živu i neživu prirodu, njezinu raznolikost, povezanost i promjenljivost,
- *oblikovati pozitivan vrijednosni odnos prema živim bićima i prirodi kao cjelini,
- *razvijati poštovanje prema prirodnoj, kulturnoj i društvenoj sredini te odgovoran odnos prema okolišu,
- *razvijati i sustavno unaprjeđivati zdravstveno-higijenske navike.
- *biti osposobljen za pravilno i sigurno ponašanje u prometu (pridržavanje propisa),
- *upoznati svoja prava i dužnosti kao i prava drugih ljudi u neposrednom okruženju.

1. RAZRED

TEME

▪JA IDEM U ŠKOLU

▪JA SAM AK

▪JA SAM U ENIK

▪upoznati se sa u iteljem /u iteljicom i ostalim u enicima u razredu, primjenjivati osnovna pravila pristojnog ponašanja (pozdravljanje, ispri avanje, iskazivanje molbe)

▪JA SAM REDAR

▪upoznati se sa obavezama redara /upoznati stvari koje nam služe za održavanje reda u u ionici

▪MOJA U IONICA

▪ upoznati se sa stvarima koje se nalaze u u ionici/njihovu svrhu

▪ŠKOLSKI PRIBOR

▪upoznati se sa školskim priborom i njihovom svrhom

▪DOBA DANA- POZDRAV

▪upoznati dijelove dana – povezati pozdrave sa dijelovima dana

▪ ETIRI LIJEPE RIJE I

▪upoznati se sa pravilima lijepog ponašanja

▪OSOBNA HIGIJENA

▪primjeniti kulturno – higijenske navike u održavanju osobne higijene, održati red u školskoj torbi i radnom mjestu

▪BOJE

▪upoznati i nau iti razlikovati osnovne boje

▪VO E I POVR E

▪nu iti imenovati i razlikovati vo e i povr e (povezivati sa bojama)

▪JELO I PI E

▪nu iti imenovati i razlikovati jelo i pi e, nau iti razlikovati slatko i slano jelo, nu iti osnovno o važnosti pravilne ishrane

▪DOMA E ŽIVOTINJE I DIVLJE ŽIVOTINJE

▪nau iti imenovati i razlikovati doma e i divlje životinje

▪ODJE A I OBU A

▪nau iti imenovati i razlikovati odje i i obu u, nau iti što odjevamo i obuvamo u odnosu na godišnja doba

▪ **ORJENTACIJA NA TIJELU**

▪ naučiti imenovati dijelove tijela, naučiti pokazati lijevu i desnu stranu na svom tijelu

▪ **ORJENTACIJA U PROSTORU**

▪ naučiti orijentirati se u prostoru (usvojiti pojmove, lijevo- desno, na- u, ispred- ispod – iza)

▪ **JESEN, ZIMA, PROLJEĆE, LJETO**

▪ naučiti navesti nazive godišnjih doba, naučiti osnovna obilježja godišnjih doba

▪ **BLAGDANI**

▪ Sudjelovati u obilježavanju blagdana, razumijevanje blagdana

▪ Dani kruha

▪ Svi sveti, dušni dan

▪ Blagdan sv. Nikole, Božić, Uskrs

2. RAZRED

TEME

▪JA SAM U ENIK

- ponoviti gradivo prvog razreda vezano za ovu temu

▪IME ŠKOLE I NAZIV MJESTA U KOJEM SE NALAZI ŠKOLA

- znati naziv svoje škole i naziv mjesta u kojem se nalazi škola

▪U IONICA I DRUGE PROSTORIJE U ŠKOLI

- upoznati se i imenovati prostorije u školi, navesti njihovu namjenu, snalaziti se u školi

▪OSOBNNA HIGIJENA

- primjeniti kulturno – higijenske navike u održavanju osobne higijene , održati red u školskoj torbi i radnom mjestu

▪U ITELJ – U ENIK

- imenovati osnovne zadatke u itelja i u enika

▪DJELATNICI U ŠKOLI

- imenovati ostale djelatnike u školi, upoznati se njihovim poslovima kojeg obavljaju u školi

▪KU NI RED U ŠKOLI

- upoznati se sa osnovnim pravilima ponašanja u školi, napraviti vlastiti pravilnik ponašanja u razredu

▪SNALAZIMO SE U PROSTORU

- odrediti položaj predmeta u prostoru, snalaziti se u prostiru prema zadanim odrednicama (lijevo, desno, gore, dolje, ispred, iza, naprijed, natrag)

▪PRIRODA SE MJENJA - JESEN

- uoiti promjene u prirodi u jesen

▪ZIMA

- uoiti promjene u prirodi zimi

▪PRIRODA SE BUDI - PROLJE E

- uoiti promjene u prirodi u proljeće, imenovati vjesnike proljeća

▪BLIŽI SE LJETO

- uoiti promjene u prirodi ljeti

▪DAN , DOBA DANA

- razlikovati doba dana, snalaziti se u vremenu (odrediti i imenovati jutro, prije podne, podne, poslije podne, večer, noć)

▪ **JU ER, DANAS, SUTRA**

- pravilno primjenjivati pojmove ju er, danas, sutra

▪ **OSOBNA HIGIJENA**

- razumjeti iznati važnost osobne higijene

▪ **ODJE A I OBU A**

- nau iti imenovati nazive odje e i obu e, znati što kada treba obu i i obuti u odnosu na godišnje doba i prigodu

▪ **BLAGDANI**

- sudjelovati u obilježavanju blagdana, estitanje blagdana
- Dani kruha
- Svi sveti, dušni dan
- Blagdan sv. Nikole, Boži , Uskrs

3. RAZRED

TEME

▪PONAŠANJE U ŠKOLI I ODNOSI ME U U ENICIMA

▪pristojno se ponašati u školi i izvan nje, me usobno se pomagati,upoznati prava i dužnosti u enika /redara

▪OBITELJ

▪imenovati članove uže obitelji

▪OBITELJ

▪imenovati članove šire obitelji

▪RODBINA

▪imenovati članove rodbine

▪KULTURA STANOVANJA

▪naučiti da se može stanovati u kući i stanu

▪PROSTORIJE U DOMU

▪imenovati osnovne prostorije u domu i opisati njihovu namjeru

▪KUĆANSKE UREĐAJE

▪upoznati kućanske uređaje i njihovu svrhovitost,naučiti važnost pravilnog rukovanja kućanskim aparatima

▪ZAŠTITA OD POŽARA

▪upoznati se sa pojmovima vatra, požar, vatrogasac i vatrogasni uređaji, upoznati se sa opasnostima koje može izazvati vatra/požar

▪DANI U TJEDNU

▪naučiti navesti nazive dana u tjednu pravilnim redoslijedom

▪JESEN U ZAVIŠTAJU

▪upoznati se sa poslovima koje ljudi rade u jesen , glavnim obilježijima jeseni u mjestu u kojem živimo, vremenske promjene u prirodi

▪ZIMA U ZAVIŠTAJU

▪upoznati glavna obilježija zime u mjestu u kojem živimo, vremenske promjene u prirodi

▪PROLJEĆE U ZAVIŠTAJU

▪upoznati se sa poslovima koje ljudi obavljaju u proljeće, glavna obilježija proljeća u mjestu u kojem živimo, vremenske promjene u prirodi

▪**LJETO U ZAVIŠAJU**

▪upoznati se sa poslovima koje ljudi obavljaju ljeti, glavna obilježja ljeta u kojem živimo, vremenske promjene u prirodi

▪**DIJETE**

▪naučiti imenovati glavne dijelove tijela

▪**ZDRAVLJE**

▪usvojiti osnovne higijenske navike, razumjeti povezanost higijenskih navika i zdravlja, naučiti važnost obuvanja odjeće i obuće skladu s vremenskim prilikama, razumjeti važnost boravka na svježem zraku i bavljenja sportom

▪**PREHRANA**

▪upoznati s namjernicama važnim za naše zdravlje, učiti povezanost raznolike i redovite prehrane sa zdravljem

▪**BLAGDANI**

▪obilježiti blagdane, upoznati se tradicionalnim običajima vezanim za obilježavanje blagdana

4. RAZRED

TEME

▪MOJ ZAVI AJ

- upoznati naziv i glavna obilježija užeg i šireg zavi aja

▪MJESTO U KOJEM ŽIVIMO

- znati naziv mjesta stanovanja i to nu adresu stanovanja

▪UPOZNATI SVOJE MJESTO

- upoznati se sa važnim objektima koji se nalaze u našem mjestu, u blizini škole

▪PROMET

- upoznati se sa pojmovima promet, prometnica, pješaci, voza i vozila, razumjetu potrebu poštivanja prometnih pravila, odgovorno sudjelovati u prometu kao pješak ili voza bicikla

▪PONAŠANJE PJEŠAKA U PROMETU

- pješak, pješa i prelaz, semafor, osposobiti se za sigurno kretanje prometnicom i prelaženje preko nje, funkcija pješa kog prelaza i semafora

▪PUT OD KU E DO ŠKOLE

- osposobiti se za sigurno i samostalno kretanje od ku e do škole

▪ZANIMANJA LJUDI

- poznati razli ita zanimanja u neposrednom okruženju

▪KULTURNE USTANOVE

- upoznati i razlikovati kulturne ustanove u zaviaju, znati osnovnu namjenu pojedinih kulturnih ustanova

▪ZDRAVSTVENE USTANOVE

- upoznati zdravstvene ustanove i zdravstveno osoblje, upoznati se sa poslovima koje oni obavljaju

▪PUTUJEMO

- upoznati i imenovati prevozna sredstva

▪URA – SAT

- upozanati i imenovati dijelove ure, nau iti važnost njihove funkcije za nas

▪MJESEC U GODINI

- nu iti imenovati mjesece u godini – pravilnim redosljedom

▪JESEN U ZAVI AJU

- nau iti sve što je karakteristi no za jesen

▪ **ZIMA U ZAVI AJU**

- nau ititi sve što je karakteristi no za zimu

▪ **PROLJE E U ZAVI AJU**

- nau ititi sve što je karakteristi no za prolje e

▪ **LJETO U ZAVI AJU**

- nau ititi sve što je karakteristi no za ljeto

▪ **BLAGDANI**

- obilježiti blagdane, upoznati se tradicionalnim obi ajima vezanim za obilježavanje blagdana

5. RAZRED

TEME

▪ STRANE SVIJETA

- znati nabrojati glavne strane svijeta i pokazati ih u odnosu na tijelo – prostorna orijentacija

▪ STAJALIŠTE I OBZORA

- definirati što je stajalište, a što horizont

▪ PLAN MJESTA

- definirati što je plan, na satu likovne kulture izraditi maketu plana mjesta u kojem živimo

▪ ZEMLJOVID

- upoznati se sa zemljovidom, upoznati se sa mogućnostima koji nam omogućavaju zemljovid (naučiti koja boja što predstavlja na zemljovidu), naučiti pokazati na zemljovidu svoje mjesto, rijeku koja protječe kroz zavijač

▪ IZGLED ZAVIČAJA

- naučiti sve o zavijaču u kojem živimo

▪ MOJ ZAVIČAJ U PROŠLOSTI

- upoznati važne kulturnopovijesne spomenike zavijača- posjet muzeju

▪ VODE ZAVIČAJA

- znati razlikovati i navesti vode tekuće i stajaće, znati imenovati vode stajaće i tekuće u zavijaču u kojem živimo

▪ ZNAČENJE VODE ZA ŽIVOT LJUDI

- razumjeti važnost vode za život ljudi, biljaka i životinja, upoznati različite načine vodooskrbe, razlikovati istu od pitke vode, naučiti utjecaj ovjeka na onečišćenje i potrošnju vode

▪ POKUS

- upoznati promjenu stanja vode, tekućina, led, vodena para- izvest jednostavan pokus ako je to moguće

▪ MORE, OTOK, POLUOTOK

- razlikovati osnovne pojmove obala, otok, poluotok, razlikovati more od ostalih voda

▪ VREMENSKA OBILJEŽIJA ZAVIČAJA, BILJNI I ŽIVOTINJSKI SVIJET ZAVIČAJA

- upoznati vremenska obilježija zavijača, naučiti nabrojati tipične biljke i životinje zavijača

▪ **GOSPODARSTVENE DJELATNOSTI ZAVIŠTAJNE REGIJE**

- upoznati se sa gospodarstvenim djelatnostima zavištaja

▪ **GOSPODARSTVO I KVALITETA OKOLIŠA**

- upoznati se metodama i važnosti zaštite i uvanje okoliš

▪ **MOJA ŽUPANIJA**

- upoznati se gradovima u županiji

▪ **PROMET**

- upoznati i nauiti razlikovati vrste prometnica koje povezuju zavištaj s drugim mjestima (zračni, vodeni i kopneni promet)

▪ **URA – SAT**

- pokušati nauiti pokazati puni sat

▪ **BLAGDANI**

- obilježiti blagdane

6. RAZRED

TEME

▪PRIRODA

▪razumjeti pojam prirode, razlikovati živu od nežive prirode, uo iti suodno žive i nežive prirode i uvjeta života

▪SUNCE – UVIJET ŽIVOTA

▪uo iti povezanost sunca i života na Zemlji, nau iti se kako se treba zaštititi od štetnog djelovanja sunca

▪VODA – UVIJETI ŽIVOTA

▪nau iti važnost vode za život, utjecaj ovjeka na one iš enje, uvanje i potrošnju vode

▪ZRAK – UVJETI ŽIVOTA

▪nau iti sastav zraka, razumjeti važnost zraka za život, razumjeti važnost zaštite zraka od one iš enja

▪TLO - UVJET ŽIVOTA

▪znati navesti vrste tla, znati da je najplodnije tlo crnica

▪ŽIVOT BILJKE

▪nau iti imenovati glavne dijelove biljke, nau iti važnost glavnih dijelova biljke, uo iti važnost biljaka za život

▪ŽIVOT ŽIVOTINAJ

▪nau iti imenovati i razlikovati doma e i divlje životinje, nau iti ine se hrane pojedine životinje

▪TRAVNJAK

▪nau iti što je to travnjak, upoznati nekoliko najpoznatijih biljaka i životinja travnjaka

▪ŠUMA

▪nau iti osnovne pojmove o šumi, životinje i biljke koje žive i rastu u šumi

▪MORE

▪upoznati najpoznatije biljke i životinje u moru i uz more, razumjeti važnost mora za život ljudi, važnost o uvanja isto e mora

▪ OVJEK

▪razumjeti ovjekov život i ulogu u zajednici

▪LJUDSKO TIJELO

▪nau iti glavne dijelove tijela i organe

▪ **UGROŽENOST I ZAŠTITA ORGANA OVIJEKOVOG TIJELA**

▪ naučiti i uočiti što je to ugrožava ovijekovo tijelo, naučiti se zaštititi od opasnosti

▪ **ULA, ULOGA I ZAŠTITA**

▪ naučiti nabrojati ulu, naučiti važnost zaštite i uvanja ula

▪ **SIMBOLI DRŽAVE I NARODA**

▪ upoznati se simbolima države i naroda, naučiti da svaka država i narodu imaju svoj simbol

▪ **SARAJEVO – GLAVNI GRAD**

▪ imenovati glavni grad, objasniti važnost glavnog grada za državu

▪ **STANOVNIŠTVO BiH**

▪ imenovati narode i nacionalne manjine koji čine stanovništvo BiH, imenovati službene jezike za svaki narod u BiH, nabrojati vjere u BiH

▪ **BiH I SUSJEDNE ZEMLJE**

▪ naučiti nazive susjednih zemalja BiH

▪ **PRIRODNE, DRUŠTVENE I GOSPODARSKE ZNAČAJKE BiH**

▪ naučiti osnovne pojmove

7. RAZRED

TEME

▪ **PRIRODNE ZNANOSTI I SPOZNAVANJE PRIRODE**

▪ prepoznati da je priroda sve što nas okružuje, navesti što proučava biologija, opisati osnovne osobine živih bića, navesti zašto nam služi mikroskop

▪ **STANICA**

▪ navesti da je stanica osnovna jedinica građevnih živih bića, navesti glavne dijelove stanice

▪ **GRAĐIVA I ULOGA ŽIVOTINJSKOG ORGANIZMA**

▪ prepoznati i imenovati predstavnike skupine kralježaka i beskralježaka, naučiti osnovnu građivu kralježaka i beskralježaka

▪ **KRETANJE ŽIVOTINJA**

▪ naučiti organe za kretanje životinja, razlikovati načine kretanja u vodi, na kopnu i u zraku

▪ **ŽIVOTINJE I NJIHOVA POTREBA ZA HRANOM I KISIKOM**

▪ naučiti imenovati nekoliko životinja koji su biljojedi, mesožderi, svežderi, naučiti načine na koji na probavljaju hranu, naučiti važnost i porebu za hranom i kisikom za život organizma

▪ **RAZMNOŽAVANJE I PONAŠANJE ŽIVOTINJA**

▪ naučiti načine na koji se na različite načine razmnožavaju sisavci, ribe, ptice

▪ **OVJEKOVE ŽIVOTNE POTREBE I PREHRAMBENE NAVIKE**

▪ naučiti opisati načine na koji na različite načine uvijek zadovoljava svoje životne potrebe, naučiti uočiti kolika je važnost pravilne prehrane u ovjekovom životu, naučiti što znači pravilna prehrana

▪ **PUBERTET – PROMJENE I TEŠKOTINE U SAZRIJEVANJU**

▪ obrazložiti što je pubertet, prepoznati promjene koje se događaju u pubertetu, obrazložiti važnost održavanja higijene i steći pravilne higijenske navike, navesti primjere opasnosti za zdravlje od pušenja, alkohola, zlouporabe lijekova i droga

▪ **BILJKA CVJETNJA I – SJEMENKA (KLJANJE), KORIJEN. LIST CVIJET I PLOD**

▪ prepoznati biljku cvjetnjaču, imenovati organe biljke cvjetnjače, naučiti sve o potrebnim uvjetima da bi biljka mogla klijati

▪ **UZGOJ I POTROŠNJA HRANE KOD NAS I U SVIJETU**

▪ navesti važnost proizvodnje hrane za zadovoljavanje životnih potreba ovjeka

▪ **UZGOJ I ZAŠTITA BILJAKA I ŽIVOTINJA**

▪ navesti temeljne spoznaje o načinima elima suvremenog poljodjelstva u smislu očuvanja okoliša i prirodne ravnoteže, obrazložiti što je tlo, objasniti kako nastaje humus, navesti od čega ovisi

plodnost tla, usporediti prehranivanje umjetnim i prirodnim gnojivima, odrediti što je kompost i zelena gnojidba, razlikovati kemijska sredstva od biološke zaštite, prepoznati najpoznatije vrste povrća i žitarica koje koristimo u prehrani, istaknuti vrijednost povrća i žitarica u svakodnevnoj prehrani, navesti primjere koristi koje uvijek ima od doma ih životinja, istaknuti načine zaštite doma ih životinja

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s mogućnostima koji nam pruža zemljovid, upoznati se s bojama na zemljovidu njihovo značenje (koristimo se dječijom kartom svijeta)

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s kontinentima, znati ih nabrojati i pokazati na zemljovidu, znati pokazati kontinent na kojem mi živimo (koristimo se dječijom kartom)

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s oceanima, znati ih nabrojati i pokazati na zemljovidu (koristimo se dječijom kartom)

8. RAZRED

TEME

▪ ŽIVA BIJA I STANIŠTE I ŽIVOTNI UVJETI

▪ naučiti osnovno o živim bićima i njihovim staništima, važnim životnim uvjetima za njihov opstanak

▪ BILJKE U ŠUMI

▪ naučiti navesti nazive vrsta šuma, koje su biljke karakteristične za koju vrstu šuma

▪ ŽIVOTINJE U ŠUMI

▪ naučiti navesti primjere koje životinje žive u odnosu na vrste šuma

▪ KORIST OD ŠUMA, ONE IŠĆENJE I ZAŠTITA

▪ naučiti kakvu korist imamo od šuma, koja je važnost o uvanja i zaštite šuma, na koji način možemo uvažavati i zaštititi šume

▪ ENERGIJA I NJEZINI OBLICI – SUNČEVA ENERGIJA

▪ obrazložiti važnost Sunčeve energije za život na Zemlji, imenovati različite oblike energije u prirodi i oko nas, opisati pretvorbu jednog oblika energije u drugi oblik energije

▪ ŽIVOTNI UVJETI U MORU I U VODAMA NA KOPNU

▪ naučiti razlikovati osnovne životne uvjete u moru i kopnu

▪ ŽIVA BIJA U MORU I U VODAMA NA KOPNU

▪ naučiti koja živa bića žive u moru, a koja na kopnu

▪ KORIST OD MORA I KOPNENIH VODA, ONE IŠĆENJE I ZAŠTITA

▪ navesti koristi koje nam pružaju more i kopnene vode, nabroj organizme koji se mogu koristiti u ljudskoj prehrani, opisati načine oneišćenja mora i kopnenih voda, obrazložiti važnost zaštite mora i vodenih stajališta, istaknuti potrebu i važnost o uvanja podzemnih voda, navesti načine racionalne potrošnje vode u svakodnevnom životu, povezati oneišćenje mora i kopnenih voda s utjecajem na ljudsko zdravlje, navesti primjere kako svaki pojedinac može utjecati na uvanje i zaštitu mora i kopnenih voda, razlikovati mehaničko i biološko proišćavanje vode, obrazložiti samoproišćavanje vode

▪ TRAVNJACI

▪ naučiti razliku između travnjaka, livade i pašnjaka, opisati nastajanje travnjaka, navesti neke biljke i životinje koje rastu i žive na/ u travnjacima

▪ ISKORIŠTAVANJE TRAVNJAKA

▪ naučiti na koji se način mogu iskoristiti travnjaci, navesti jestive i ljekovite biljke travnjaka, obrazložiti pravila skupljanja biljaka, navesti ulogu ovčjaka u opstanku travnjaka

▪ **ŽIVOTNE ZAJEDNICE ORANICA I ZAŠTITA TRAVNJAKA**

▪ nabrojati naj češće biljne kulture naših oranica, opisati mogućnost posljedica pretjerane primjene pesticida i umjetnog gnojiva na biološku raznolikost travnjaka i zdravlje ljudi, promatranjem prepoznati znakove opasnosti na ambalaži sredstava za zaštitu biljaka, obrazložiti pojam korova, promatranjem prepoznati korovske biljke i životinje na oranicama

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s kontinentom na kojem živimo, znati ga pokazati na zemljovidu, (koristimo se dječjom kartom)

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s državama u Europi, znati ih pokazati na zemljovidu, naučiti neke glavne gradove nekih država (koristimo se dječjom kartom)

▪ **ZEMLJOVID**

▪ upoznati se s susjednim državama BiH, znati ih pokazati na zemljovidu, naučiti glavne gradove država koje nas okružuju (koristimo se dječjom kartom)

9. RAZRED

TEME

▪POJAVA ŽIVOTA NA ZEMLJI

▪objasniti pojavu i razvoj života na Zemlji, navesti uvjete na Zemlji koji su omogućili razvoj živih bića

▪NAJJEDNOSTAVNIJI OBLICI ŽIVOTA NA ZEMLJI

▪naučiti osnovno o bakterijama i virusima, građu, navesti nekoliko primjera bolesti koji su izazvani bakterijama ili virusima, navesti primjere osnovnih mjera zaštite od zaraze

▪RODITELJI I POTOMCI

▪opisati gen kao nositelj nasljednih osobina, razlikovati spolno od nespolnog razmnožavanja, istaknuti da pri spolnom razmnožavanju sudjeluju oba roditelja

▪GRAĐA I FUNKCIJA Ljudskog ORGANIZMA

▪naučiti osnovno o građi i funkciji ljudskog organizma, istaknuti važnost vode za piće i za ljudsko zdravlje, istaknuti važnost nadoknade vode i soli izgubljeno znojenjem

▪GRAĐA I ULOGA SPOLNIH ORGANA

▪povezati građu i ulogu spolnih organa, istaknuti važnost poznavanja menstrualnog ciklusa, opisati pojavu menstruacije i polucije kao znak spolne zrelosti organizma i mogućnost oplodnje

▪ZAKLON I RAZVITAK DJETETA PRIJE ROĐENJA

▪opisati razvoj ploda prije rođenja, razlikovati pojmove trudnoća i porođaj, nabrojati znakove trudnoće, opisati ulogu posteljice i pupčane vrpce, obrazložiti potrebe odgovornog ponašanja u trudnoći

▪OD ROĐENJA DO SMRTI

▪naučiti nabrojati životna razdoblja, promatrati i opisati promjene tijekom životnih razdoblja

▪ODGOVORNO SPOLNO PONAŠANJE

▪naučiti sve o pravilnom održavanju osobne higijene spolnih organa

▪KOSTI VEZA IZMEĐU KOSTIJU

▪naučiti osnovno, kostur, zglobovi....

▪MIŠIĆI

▪naučiti osnovno

▪ŽIVČANA STANICA I ŽIVAC

▪naučiti osnovno

▪ **OSJETILO VIDA**

- imenovati dijelove oka

▪ **OSJETILO SLUHA I RAVNOTEŽE**

- imenovati dijelove uha

▪ **OSTALA OSJETILA- MIRISA, OKUSA, BOLI, OPIPA, HLADNO E I TOPLINE**

- istaknuti važnost osjetila u preživljavanju

▪ **HORMONI**

- razlikovati žljezde s vanjskim i unutarnjim izlučivanjem, obrazložiti značenje hormona za životne procese

▪ **KRVOTOK**

- naučiti osnovno

▪ **ORGANI ZA DISANJE I GLAS**

- naučiti osnovno

▪ **GRANICA, ULOGA I BOLESTI PROBAVNIH ORGANA**

- naučiti osnovno

▪ **SUSTAV ORGANA ZA IZLUČIVANJE**

- naučiti osnovno

▪ **KOŽA**

- naučiti osnovno

▪ **ZAŠTITA ORGANIZAMA OD OZLJEDA I BOLESTI**

- naučiti na koji se način trebamo zaštititi tijelo i organizme od ozljeda i bolesti, što učiniti i kome se obratiti ako do toga dođe

▪ **OVISNOSTI**

- naučiti sve o vrstama i posljedicama ovisnosti, na koji se način zaštititi od ovisnosti

▪ **SUNČEV SUSTAV**

- naučiti nabrojati planete sunčevog sustava, naučiti značajnost sunčevog sustava za život ljudi

▪ **HRVATSKA KAO SUSJEDNA DRŽAVA**

- upoznati se simbolima države i naroda, imenovati glavni grad, imenovati narode i nacionalne manjine koje čine stanovništvo hrvatske, imenovati službene jezike, nabrojati vjere u hrvatskoj, naučiti nešto o prirodnim i gospodarskim značajkama hrvatske

▪ **JADRANSKO MORE**

- znati na zemljovidu pokazati Jadransko more, naučiti važnosti Jadranskog mora za život ljudi, gospodarstvo,...

TJELESNA I ZDRAVSTVENA KULTURA

UVOD

Odgojno-obrazovni proces predstavlja organizirani proces utjecanja na antropološka obilježja djece, zatim organizirani proces učenja (usvajanja i usavršavanja) motoričkih gibanja te organizirani proces utjecaja na psihofizički status djece pod direktnim rukovodstvom učitelja i nastavnika.

Tjelesno i zdravstveno odgojno-obrazovno područje je zbog svoga značaja za skladan razvoj antropoloških obilježja u djeteta jedinstveno je po mogućnostima i posebnostima. Malo koja aktivnost djeteta ima takvu bitnu uvjetovanost kao tjelesno vježbanje, koje u školstvu osmišljava jedino nastava tjelesne i zdravstvene kulture. To pretpostavlja da nastava treba biti primjerena razvojnim značajkama djece i mladeži, koje ovaj program u cijelosti uzima u obzir raspodjelom programskih sadržaja po razvojnim razdobljima. Time osigurava usmjerenost nastave tjelesne i zdravstvene kulture prema optimalnom razvoju i usavršavanju onih znanja, sposobnosti i osobina koje su u pojedinom razvojnom razdoblju bitne za učenike.

Program tjelesne i zdravstvene kulture sadržava temeljne postavke tjelesnog i zdravstvenog odgojno-obrazovnog područja kojega određuju obrazovna, antropološka i odgojna sastavnica. Obrazovna sastavnica se odnosi na usvajanje bitnih teorijskih i motoričkih znanja zbog čega u programu tjelesne i zdravstvene kulture u razrednoj nastavi prevladavaju modificirana bitna i osnovna kineziološka motorička znanja, dok su u predmetnoj nastavi kao nadgradnja uvrštena napredna kineziološka motorička znanja. Njih upotpunjuju temeljna teorijska znanja iz kineziologije, koja u sprezi s motoričkim znanjima izravno potiču razvoj osobnosti učenika.

Tijekom rasta i razvoja organizam je najosjetljiviji na utjecaj različitih tjelesnih aktivnosti koje uzrokuju višestruke promjene morfoloških obilježja i poboljšanja funkcionalno-motoričkih sposobnosti. Upravo se zato antropološka sastavnica tjelesne i zdravstvene kulture odnosi na sustavnu i trajnu pretvorbu prvenstveno morfoloških, motoričkih i funkcionalnih obilježja učenika.

Opći morfološki učinci podrazumijevaju utjecaj na sastav tijela unutar kojega se isti i povoljan odnos između mišićne mase i potkožnog masnog tkiva, te prevencija pretilosti. Fiziološki učinci usmjereni su na poticanje funkcija krvožilnog i dišnog sustava te djelovanje na kakvoću mišićno-koštano-noga sustava. Pozitivno djelovanje na imunološki sustav jednako je potrebno za održavanje zdravlja i prevenciju akutnih i kroničnih bolesti.

Samosvojnost tjelesne i zdravstvene kulture očituje se i u prostoru razvoja motoričkih sposobnosti, čime povećavaju mogućnosti motoričkog izražavanja učenika u svim aktivnostima. Pritom nisu provedeni procesi tjelesnoga vježbanja razvijaju motoričke sposobnosti znatno iznad razine dostižne samo spontanom bitnim rastom i razvojem.

CILJ

Cilj je tjelesne i zdravstvene kulture osposobiti učenike za primjenu teorijskih i motoričkih znanja koja omogućuju samostalno tjelesno vježbanje radi veće kvalitete življenja. Istodobno tjelesna i zdravstvena kultura uinkovito mijenja osobine i razvija sposobnosti, čime izravno osigurava promicanje zdravlja kao nezamjenjivog temeljenika svih ljudskih aktivnosti.

OPREZADA

Zadane tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnoj školi usmjerene su na:

- *usvajanje teorijskih i motoričkih znanja za svakodnevne motoričke aktivnosti, djelotvorno korištenje slobodnog vremena i snalaženje u urgentnim situacijama;
- *zadovoljavanje potreba za kretanjem i poticanje samostalnoga vježbanja;
- *uključivanje u športske klubove i razvijanje interesa za osobni napredak u različitim športskim aktivnostima;
- *usvajanje znanja o samostalnoj kontroli tjelesnoga vježbanja;
- *upoznavanje sa zakonitostima rasta i razvoja temeljnih antropoloških obilježja;
- *usvajanje znanja o odgoju i promicanju zdravlja;
- *prehrana sastava tijela i prevencija pretilosti;
- *razvijanje i njegovanje higijenskih navika;
- *promicanje općih ljudskih vrijednosti;
- *omogućivanje osobne afirmacije učenika;
- *osposobljavanje za timski (skupni) rad;
- *aktivan boravak u prirodi.

Biološke promjene u rastu i razvoju učenika i učenica, zahtijevaju u tjelesnoj i zdravstvenoj kulturi tvorbu posebnih zadataka po trogodišnjim razvojnim razdobljima.

U prvom razredu, u kojem učenici šestogodišnjaci pripadaju drugom razvojnom razdoblju, naglasak se stavlja na socijalizaciju djeteta, odnosno harmoniziranje djetetovih pokreta i kretanja s pokretima i kretanjem svijeta oko njega. Većina djece svoje pokrete i kretanje uspješno formira do četvrte godine. Dalji razvoj psihomotorike karakterizira njezino usavršavanje. Opća psihomotorička spremnost, kao ishod procesa tjelesnih vježbi kojima se povećava opseg i kvaliteta kretanja, bitno je povezana s ukupnim pravilnim i harmoničnim razvojem morfoloških, funkcionalnih, kognitivnih, konativnih i socioloških vlastitosti djeteta.

U dobi oko šeste godine kod djece se znatno povećava spremnost za uključivanje u različite oblike tjelesnih aktivnosti, razvijenija je njihova sposobnost kretanja, snaga i izdržljivost. Djeca su sposobna izvoditi pokrete, odnosno kretanja, to nije i brže. Bolja im je prostorna orijentacija i spremnija su i za izvođenje složenijih pokreta. Također, povećana je njihova otpornost na promjene okoline i na promjene izazvane pod utjecajem kretanja, odnosno tjelesnog vježbanja. Njihove tjelesne aktivnosti, razmjerno opterećenju, mogu trajati i do 30 minuta.

U učenicima II., III. i IV. razreda devetogodišnje osnovne pripadaju trećem razvojnom razdoblju koje obilježava spremnost učenika i učenica u morfološkim, motoričkim i funkcionalnim značajkama. Četvrto razdoblje koje obuhvaća V., VI. i VII. razred obilježava progresivno razlikovanje učenika i učenica u navedenim značajkama. Peto razdoblje, koje obuhvaća VIII. i IX. razred osnovne škole i I. razred srednje škole, a obilježeno je izrazitim razlikovanjem učenika i učenica u morfološkim, motoričkim i funkcionalnim značajkama, o čemu nastava tjelesne i zdravstvene kulture dobiva posebne ciljeve i zadane na obrazovnom, antropološkom i odgojnom planu.

POSEBNE ZADATKE

1. Obrazovne:

a) Temeljna teorijska znanja:

Primjenom teorijskih znanja potrebno je formirati pozitivan odnos prema predmetu tjelesna i zdravstvena kultura.

- *znanje o potrebi nošenja odgovarajuće odjeće i obuće,
- *znanje o tjelovježbenom prostoru,
- *znanje o higijenskim aktivnostima nakon tjelesnog vježbanja,
- *znanja o značenju bavljenja tjelesnim aktivnostima,
- *znanja o korisnosti i štetnosti utjecaja sunčevih zraka i djelovanju istoga zraka na ovjeka,
- *znanja o važnosti pravilne i raznovrsne prehrane na rast i razvoj.
- *znanja o ispravnosti osnovnih položaja (stav, sjed, u anj, klek, upor, vis...) i kretnih struktura (hodanje, tr anje, naskakanje, saskakanje, preskakanje...) kako bi se spriječila ozljeđivanja,
- *znanja o pravilnom držanju tijela, održavanju i ispravljanju svoda stopala, te značenju pramenja tjelesne visine i težine.

b) Temeljna motorička znanja:

Temeljna motorička znanja koja imaju cilj pripremiti učenike za usvajanje složenijih motoričkih znanja:

- *brzo tr anje do 20 metara iz visokog starta,
- *penjanje i silaženje po švedskim ljestvama,
- *različiti položaji visova upora i hvatova,
- *različiti naskoci i saskoci s povišenja do 60 cm.

Temeljna motorička znanja koja omogućuju razvoj ravnoteže i koordinaciju tijela u vremenu i prostoru:

- *različiti položaji visova i upora,
- *stoj na lopaticama,
- *kolut naprijed i natrag,
- *premet strance.

Temeljna motorička znanja koja omogućuju razvoj ritma:

- *hodanje i tr anje uz glazbenu pratnju,
- *dječiji poskoci,
- *dječiji ples po izboru.

Temeljna motorička znanja koja omogućuju prepoznavanje nadarene djece i njihovo uključivanje u sportske klubove:

- *elementarne i štafetne igre,
- *bacanje lopte u zid i hvatanje,
- *dodavanje i hvatanje lopte u mjestu (R),
- *vo enje lopte lijevom i desnom rukom u mjestu i kretanju,
- *vo enje lopte unutrašnjom stranom stopala,
- *vo enje lopte u mjestu i pravocrtnom kretanju (K),
- *surovo dodavanje i hvatanje lopte iznad glave u odbojkaškom stavu (O).

2. Antropološke:

- *uporabom različitih kinezioloških sadržaja djelovati na povoljan odnos između u količinu mišićne mase i potkožnog masnog tkiva,
- *pozitivno utjecati na živčanu koordinaciju i brzinu aktivacije motornih jedinica tijekom jednostavnih motornih gibanja,
- *utjecati na razvoj brzine reakcije na zvučne i vidne podražaje, manipulaciju predmetima i suradnju u prostoru s drugima u grupama,
- *utjecati na koordinaciju, gibljivost, statičku i dinamičku ravnotežu,
- *obratiti pozornost na razvijanje srčanog i dišnog sustava radi sprežavanja negativnih utjecaja sjedila koga na inačicu življenja,
- *prepoznati nadarenu djecu te ih u dogovoru s roditeljima uputiti u primjerene športske klubove.

3. Odgojne:

- *poznavanje i pridržavanje mjera opreza za očuvanje zdravlja koje se ostvaruju njegovanjem higijenskih navika,
- *razvijanje interesa za bavljenje tjelovježbom kao dio odgovornosti za vlastito zdravlje,
- *prihvatanje i uvažavanje različitosti između učenika kao i razumijevanje djece s posebnim potrebama,
- *razvijanje odlučnosti, samopouzdanja, poticanje ustrajnosti i svladavanje straha,
- *razvijanje pozitivne slike o sebi,
- *provođenjem igara utjecati na poštovanje protivnika, pridržavanje pravila igre, svladavanje bijesa i nezadovoljstva, priznavanje pobjede protivniku,
- *razvijati suradničko ponašanje radi osposobljavanja za timski rad.

1.RAZRED

NASTAVNE CJELINE I TEME

- - tema se **ne smije** provoditi u izvornom obliku
- - tema se **može provoditi u izvornom obliku ili uz modifikaciju** u zavisnosti od vrste i stupnja poteškoće
- - tema se **može** provoditi u izvornom obliku

MJERENJE ANTROPOMETRIJSKIH DIMENZIJA

1.Antropometriska mjerenja

BRIGA ZA ZDRAVLJE

- 1.Pravilna ishrana izvor zdravlja
- 2.Zdravlje, tjelesne aktivnosti, boravak u prirodi
- 3.Dnevni ritam odmora i zdravlja

- Otkriti povezanost između rada i odmora, osobne higijene, tjelesnih aktivnosti i zdravlja.

HODANJE I TRČANJE

1. Hodanje i trčanje uz promjenu smjera kretanja. ● ● ● ● ● ● ● ●
2. Ciklična kretanja različitim tempom do 1 minute. ● ● ● ● ● ● ● ●
3. Brzo trčanje do 20 m iz visokog starta. ● ● ● ● ● ● ● ●
4. Slobodno pretrčavanje prepreka do 20 cm visine. ● ● ● ● ● ● ● ●
5. Boravak u prirodi

SKAKANJE

6. Postrojavanje u vrstu, kolonu i krug
7. Nagazni skok na povišenje 10 cm s različitim saskocima ● ● ● ● ● ● ● ●
8. Preskakivanje niskih prepreka do 15 cm visine ● ● ● ● ● ● ● ●
9. Sunožno i jednonožno poskoci po označenom prostoru ● ● ● ● ● ● ● ●
10. Preskakivanje kratke vijače sunožno u mjestu ● ● ● ● ● ● ● ●
11. Poskoci u mješovitom uporu uzduž švedske klupe ● ● ● ● ● ● ● ●

BACANJE I HVATANJE

12. Bacanje loptice udaljeno s mjesta lijevom i desnom rukom. ● ● ● ● ● ● ● ●
13. Bacanje lakših lopti uvis na različite načine i hvatanje. ● ● ● ● ● ● ● ●
14. Bacanje lakših lopti o tlo na različite načine i hvatanje. ● ● ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJE

15. Bočno valjanje u lijevo i u desno. ●●●●●●●●

16. Povaljke u ležanju. ●●●●●●●●

17. Kolut naprijed niz kosinu ●●●●●●●●

PENJANJE I PUZANJE

18. Puzanje i provlačenje na različite načine. ●●●●●●●●

19. Penjanje i silaženje po švedskim ljestvama. ●●●●●●●●

VIŠANJE I UPIRANJE

20. Različiti položaji visova i hvatova ●●●●●●●●

21. Različiti mješoviti upori u mjestu i kretanju na tlu/spravama. ●●●●●●●●

22. Upor za rukama osloncem nogama na povišenju. ●●●●●●●●

23. Stoj na lopaticama. ●●●●●●●●

RITMIČKE STRUKTURE

24. Hodanja i trčanja uz glazbenu pratnju ●●●●●●●●

25. Oponašanja prirodnih pojava i raspoloženja uz glazbenu pratnju. ●●●●●●●●

IGRE

26. Elementarna igra bez pomagala ●●●●●●●●

27. Štafetna igra bez pomagala ●●●●●●●●

28. Slobodno poigravanje i vođenje lopte (N). ●●●●●●●●

29. Slobodna igra sa smanjenim brojem igrača u označenom prostoru (3:3,4:4) (N). ●●●●●●●●

MOTORIČKE VJEŽBE

- Usavršiti biotička motorička znanja (hodanja, trčanja, skakanja itd.) u ovoj dobi ima poseban značaj za slobodno vrijeme u enika, urgentne situacije, kao i za vrhunsko športsko stvaralaštvo. Usvojiti višenja, upiranja i kolutanja kao temeljna motorička znanja u ulozu nadgradnje koordinacijski zahtjevnijih motoričkih gibanja.

Primjeniti elementarne i štafetne igre kao imbenik **socijalizacije i homogenizacije** djece u razredu, pri čemu njihovo usvajanje postaje izvorom kvalitetnijeg osmišljavanja slobodnog vremena tijekom cijelog života.

2. RAZRED

NASTAVNE CJELINE I TEME

HODANJE I TRČANJE

1. Hodanje i trčanje uz promjenu smjera kretanja. ● ● ● ● ● ● ● ●
2. Ciklična kretanja različitim tempom do 1 minute. ● ● ● ● ● ● ● ●
3. Brzo trčanje do 20 m iz visokog starta. ● ● ● ● ● ● ● ●
4. Slobodno pretrčavanje prepreka do 20 cm visine. ● ● ● ● ● ● ● ●

SKAKANJE

5. Sunožni i jednonožni poskoci po označenim prostorima. ● ● ● ● ● ● ● ●
6. Preskakivanje kratke vijeka sunožno u mjestu. ● ● ● ● ● ● ● ●
7. Poskoci u mješovitome uporu uzduž švedske klupe. ● ● ● ● ● ● ● ●

BACANJE I HVATANJE

8. Bacanje loptice udalj s mjesta lijevom i desnom rukom. ● ● ● ● ● ● ● ●
9. Bacanje lakših lopti uvis na različite načine i hvatanje. ● ● ● ● ● ● ● ●
10. Bacanje lakših lopti o tlo na različite načine i hvatanje. ● ● ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJE

11. Bočno valjanje u lijevo i u desno. ● ● ● ● ● ● ● ●
12. Povaljke u ležanju. ● ● ● ● ● ● ● ●
13. Kolut naprijed niz kosinu. ● ● ● ● ● ● ● ●

PENJANJE I PUZANJE

14. Puzanje i provlačenje na različite načine. ● ● ● ● ● ● ● ●
15. Penjanje i silaženje po švedskim ljestvama. ● ● ● ● ● ● ● ●

VIŠANJE I UPIRANJE

16. Različiti položaji visova i hvatova. ● ● ● ● ● ● ● ●
17. Različiti mješoviti upori u mjestu i kretanju na tlu/spravama. ● ● ● ● ● ● ● ●
18. Upor za rukama osloncem nogama na povišenju. ● ● ● ● ● ● ● ●
19. Stoj na lopaticama. ● ● ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE STRUKTURE

20. Hodanja i trčanja uz glazbenu pratnju. ● ● ● ● ● ● ● ●
21. Oponašanja prirodnih pojava i raspoloženja uz glazbenu pratnju. ● ● ● ● ● ● ● ●

IGRE

- 22. Elementarna igra bez pomagala. ● ● ● ● ● ●
- 23. Štafetna igra bez pomagala. ● ● ● ● ● ●
- 24. Slobodno poigravanje i vođenje lopte (N). ● ● ● ● ● ●
- 25. Slobodna igra sa smanjenim brojem igrača u označenom prostoru (3:3,4:4) (N). ● ● ● ● ● ●

Usavršiti motorička znanja (hodanja, trčanja, skakanja itd.) u ovoj dobi ima poseban značaj za slobodno vrijeme učenika, urgentne situacije, kao i za vrhunsko športsko stvaralaštvo. Usvojiti višenamjenski, upirajući i kolirajući kao temeljna motorička znanja u ulozi nadgradnje koordinacijski zahtjevnijih motoričkih gibanja.

Primjeniti elementarne i štafetne igre kao temeljnik **socijalizacije i homogenizacije** djece u razredu, pri čemu njihovo usvajanje postaje izvorom kvalitetnijeg osmišljavanja slobodnog vremena tijekom cijelog života.

3. RAZRED

NASTAVNE CJELINE I TEME

HODANJE I TRČANJE

1. Hodanje zadanom brzinom. ● ● ● ● ● ● ● ●
2. Ciklična kretanja različitim tempom do 2 minute. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
3. Brzo trčanje do 30 m iz visokog starta. ● ● ● ● ● ● ● ●
4. Hodanje po uskoj površini. ● ● ● ● ● ● ● ●

SKAKANJE

5. Sunožni i jednonožni poskoci u mjestu i kretanju s različitim zadacima. ● ● ● ● ● ● ● ●
6. Skok u daljinu iz zaleta. ● ● ● ● ● ● ● ●
7. Preskakivanje kratke vijače u kretanju. ● ● ● ● ● ● ● ●
8. Naskok na povišenje do 40 cm i različiti saskoci. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

BACANJE, HVATANJE I GAĐANJE

9. Gađanje lopticom u cilj s različitim udaljenosti. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
10. Bacanje lakših lopti u zid na različite načine i hvatanje. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJE

11. Kolut natrag niz kosinu. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
12. Kolut naprijed. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

PENJANJE

13. Penjanje na zapreke do 80 cm. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
14. Penjanje po švedskim ljestvama, silaženje po kosini i suprotno. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

UPIRANJE

15. Različiti položaji upora i sjedova na spravama. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
16. Stoj penjanjem uz okomitu plohu. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE STRUKTURE

17. Ritmično povezivanje jednonožnih i sunožnih skokova. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
18. Osnovni oblici kretanja uz glazbu različitog ritma i tempa. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●
19. Oponašanje kretanja životinja i različitih ljudskih aktivnosti (improvizacija koreografije). ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

IGRE

20. Elementarna igra s pomagalima. ● ● ● ● ● ● ● ●
21. Štafetna igra s pomagalima. ● ● ● ● ● ● ● ●
22. Poigravanje loptom lijevom i desnom rukom u mjestu (R). ● ● ● ● ● ● ● ●
23. Vo enje lopte lijevom i desnom rukom u pravocrtnom kretanju (R). ● ● ● ● ● ● ● ●
24. Vo enje lopte unutarnjom stranom stopala (N). ● ● ● ● ● ● ● ●
25. Dodavanje i zaustavljanje lopte unutarnjom stranom stopala (N). ● ● ● ● ● ● ● ●
25. Udarac na vrata unutarnjom stranom stopala (N). ● ● ● ● ● ● ● ●

Usvojiti na višoj razini biotika znanja iz nastavnih cjelina bacanja, hvatanja i gađanja zbog primjene u svakodnevnom životu i se spontano potiče daljnji razvoj motoričkih sposobnosti u izvanškolsko vrijeme.

Usvajanje motoričkih znanja iz cjelina kolicanja, ritmičke strukture i igre potiče razvoj koordinacije pokreta, koja je od presudnog značaja i sa stajališta mnogih nastavnih predmeta.

Usavršiti motoričke strukture gibanja iz cjelina penjanja i upiranja značajno je za svakodnevne životne situacije djece, i postaju svrsishodne za prevenciju ozljeđivanja.

4. RAZRED

NASTAVNE CJELINE I TEME

HODANJE I TRČANJE

1. Ciklična kretanja različitim tempom do 3 minute. ●●●●●●●●
2. Brzo trčanje do 40 m iz visokog starta. ●●●●●●●●
3. Ritmično pretrčavanje prepreka do 30 cm visine. ●●●●●●●●
4. Hodanje u usponu po niskoj gredi. ●●●●●●●●

SKAKANJE

5. Skok uvis iz ravnoga zaleta odrazom lijevom i desnom nogom. ●●●●●●●●
6. Preskakivanje duge vijače. ●●●●●●●●
7. Naskok u uporabu i na povišenje do 60 cm, saskok pruženi. ●●●●●●●●

BACANJE

8. Bacanje loptice udalj iz zaleta. ●●●●●●●●
9. Bacanje medicinke od 1 kg objema rukama - suvanjem. ●●●●●●●●

KOLUTANJE

10. Kolut natrag. ●●●●●●●●
11. Kolut naprijed s mjesta preko niske prepreke (lopte, medicinke i dr.). ●●●●●●●●

PENJANJE I PUZANJE

12. Povlačenje po kosini. ●●●●●●●●
13. Penjanje po kvadratnim ljestvama. ●●●●●●●●

UPIRANJE

14. Naskok na nisku pritku u uporabu prednji, smak. ●●●●●●●●
15. Premet strance. ●●●●●●●●

VUČENJE I POSKAKIVANJE

16. Vučenje i potiskivanje suvježbača na različite načine bez pomagala. ●●●●●●●●

RITMIČKE STRUKTURE

17. »Dječji« poskoci. ●●●●●●●●
18. Kretanje parova uz glazbu u različitim smjerovima su elice, postranice, otvoreno, zatvoreno, okretom i sl. ●●●●●●●●
19. Dječji ples po izboru. ●●●●●●●●

IGRE

20. Dodavanje i hvatanje lopte u mjestu (R). ● ● ● ● ● ●
21. Slobodna igra (R). ● ● ● ● ● ●
22. Vo enje lopte desnom i lijevom rukom u mjestu i pravocrtnom kretanju (K). * ● ● ● ● ● ●
23. Osnovno dodavanje i hvatanje lopte s dvije ruke u mjestu (K). * ● ● ● ● ● ●
24. Dodavanje i hvatanje lopte s dvije ruke u kretanju - *košarkaški dvokorak* (K). * ● ● ● ● ● ●
25. Vo enje lopte rolanjem donjom stranom stopala (N). ● ● ● ● ● ●
26. Dodavanje lopte u kretanju (N). ● ● ● ● ● ●
27. Zaustavljanje lopte donjom stranom stopala nakon odbijanja od podloge (N). ● ● ● ● ● ●

Daljnje usavršavanje temeljnih motoričkih znanja kao što su hodanja i trčanja, preskakivanja, naskoci i saskoci iznimno je korisno za živčanomišićnu koordinaciju, kao i pripremu za određene kineziološke aktivnosti. Ovim jednostavnijim motoričkim gibanjima nadalje povećavati uinkovitost aktivacije motoričkih jedinica.

Igrama unaprjeđivati sposobnosti reakcija na zvučne i vidne podražaje te rukovanja predmetima. Programskim sadržajima ove nastavne cjeline poticati oplemenjivanje slobodnog vremena djeteta te uinkovito bavljenje kineziološkim aktivnostima koje u ovom uzrastu uspostavljaju povoljan odnos u sastavu tijela.

5. RAZRED

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJE

1. Ciklična kretanja različitim tempom do 4 minute. ● ● ● ● ● ●
2. Brzo trčanje na 50 m iz poluvisokog starta. ● ● ● ● ● ●

SKAKANJE

3. Skok uvis iz kosoga zaleta odrazom lijevom i desnom nogom. ● ● ● ● ● ● ● ●
4. Sunožni naskok na odskočnu dasku i skok pruženo. ● ● ● ● ● ●

BACANJE I GAĐANJE

5. Gađanje lopticom u pokretni cilj s udaljenosti do 5 m. ● ● ● ● ● ● ● ●
6. Bacanje medicine od 1 kg s različitim položajima. ● ● ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJE

7. Povezivanje koluta naprijed i natrag na različite načine. ● ● ● ● ● ● ● ●

PENJANJE

8. Penjanje po mornarskim ljestvama. ● ● ● ● ● ● ● ●
9. Penjanje po konopu ili motki do 2 m. ● ● ● ● ● ● ● ●

VIŠENJE I UPIRANJE

10. Vis prednji na karikama. ● ● ● ● ● ● ● ●
11. Vis stojeći i prednji provlakom u vis stojeći i stražnji na dobošnim spravama. ● ● ● ● ● ● ● ●
12. Iz upora prednjeg na niskoj pritki odnijhom saskok. ● ● ● ● ● ● ● ●

VUČENJE I POTISKIVANJE

13. Vučenje i potiskivanje suvježbača na različite načine uz korištenje pomagala. ● ● ● ● ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

14. Trokorak. ● ● ● ● ● ● ● ●
15. Galop naprijed i strance. ● ● ● ● ● ● ● ●
16. Vaga zanoženjem na tlu. ● ● ● ● ● ● ● ●
17. Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja.

IGRE

18. Dodavanje i hvatanje lopte u kretanju (R). ● ● ● ● ● ● ● ●
19. Mini rukomet (R). ● ● ● ● ● ● ● ●
20. Vođenje lopte s promjenom smjera kretanja (K).* ● ● ● ● ● ● ● ●

21. Ubacivanje lopte u koš jednom rukom odozgora nakon vo enja – košarkaški dvokorak (K).* ● ● ● ● ●

22. Dje ja košarka (K).* ● ● ● ● ● ●

* Provedba ozna enih nastavnih tema uvjetovana je posjedovanjem koševa s mogu noš u podešavanja visine i košarkaške lopte veli ine 5. Ukoliko ne postoje mogu nosti provedbe, iste se uklju uju kao programski sadržaji u predmetnu nastavu osnovne škole.

23. Dodavanje i hvatanje lopte iz »košarice« u odbojkaškom stavu (O). ● ● ● ● ● ●

24. Vo enje lopte sredinom hrpta stopala (N). ● ● ● ● ● ●

25. Udarac na vrata sredinom hrpta stopala (N). ● ● ● ● ● ●

26. Dje ji nogomet (N). ● ● ● ● ● ●

Automatizirati ona motori ka znanja koja su preduvjet za daljnje u enje složenijih nastavnih tema u predmetnoj nastavi. Usvajanje nastavnih tema iz nogometa, košarke i rukometa temeljna su pretpostavka provo enju samostalnog tjelesnog vježbanja i razvijanju živ anomiši na kontrole pokreta koja nalazi primjenu u mnogim predmetima razredne nastave. Upoznati kulturnu baštinu i tradiciju svoga naroda u enjem narodnog plesa iz zavi ajnog podru ja, te isticanje nacionalnog identiteta.

6. RAZRED

(U enici)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJE

1. Ciklična kretanja različitim tempom do 6 minuta. ●●●●●●
2. Brzo trčanje do 60 m iz niskog starta. ●●●●●●

SKAKANJE

3. Skok uvis prekoračnom tehnikom »škare«. ●●●●●●
4. Skok udalje zgrčnom tehnikom. ●●●●●●
5. Zgrčeni skok odrazom s odskočne daske. ●●●●●●

BACANJA

6. Bacanje male medicine od 1 kg s mjesta suvanjem lijevom i desnom rukom. ●●●●●●

VIŠENJE, UPIRANJE I PENJANJE

7. Penjanje po motki do 5 m. ●●●●●●
8. Jednonožni uzmah na niskoj prešici/pritki. ●●●●●●
9. Stoj na rukama uz okomitu plohu. ●●●●●●
10. Vis strmoglavci iz visine uznetoga na karikama. ●●●●●●
11. Njih u oporu na paralelnim rukama do sjeda različito. ●●●●●●

PRESKAKIVANJE

12. Raznoška. ●●●●●●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

13. Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja. ●●●●●●

BORILAČKE STRUKTURE

14. Pad naprijed preko ramena u dominantnu stranu. ●●●●●●

IGRE

15. Vođenje lopte različitim načinima (R). ●●●●●●
16. Dodavanje i hvatanje lopte različitim načinima (R). ●●●●●●
17. Šut s tla osnovnim načinom (R). ●●●●●●
18. Osnovni košarkaški stav u napadu s loptom i pivotiranje (K). * ●●●●●●
19. Šut jednom rukom s prsiju iz mjesta (K). * ●●●●●●

20. Slobodna igra 1:1 (K). * ● ● ● ● ● ● ● ●

* ukoliko nisu postojali materijalno-tehni ki uvjeti za provedbe nastavnih tema iz košarkaške igre u etvrtom i petom razredu, iste se uklju uju kao programski sadržaji u šestom razredu.

21. Vršno odbijanje iz srednjeg odbojkaškog stava (O). ● ● ● ● ● ● ● ●

22. Podlakti no odbijanje (O). ● ● ● ● ● ● ● ●

23. Donji servis i prijem servisa vršno (O). ● ● ● ● ● ● ● ●

24. Igre vršnim odbijanjem 1:1, 2:2 (O). ● ● ● ● ● ● ● ●

25. Zaustavljanje lopte hrptom stopala principom amortizacije (N).

26. Osnovno oduzimanje lopte su elice (N).

6. RAZRED

(U enice)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TR ANJE

1. Cikli na kretanja razli itim tempom do 6 minuta. ● ● ● ● ● ● ● ●

2. Brzo tr anje do 60 m iz niskog starta. ● ● ● ● ● ● ● ●

SKAKANJE

3. Skok uvis prekora nom tehnikom »škare«. ● ● ● ● ● ● ● ●

4. Skok udalj zgr nom tehnikom. ● ● ● ● ● ● ● ●

5. Zgr eni skok odrazom s odsko ne daske.

BACANJE

6. Bacanje male medicine od 1 kg s mjesta suvanjem lijevom i desnom rukom. ● ● ● ● ● ● ● ●

UPIRANJEN I PENANJE

7. Penjanje po motki do 5 m. ● ● ● ● ● ● ● ●

8. Jednonožni uzmah na niskoj pre i/pritki. ● ● ● ● ● ● ● ●

9. Stoj na rukama uz okomitu plohu. ● ● ● ● ● ● ● ●

10. Galop naprijed po tlu/gredama razli itih visina. ● ● ● ● ● ● ● ●

11. Vaga zanoženjem na tlu/gredama razli itih visina.

PRESKAKIVANJE

12. Raznoška. ● ● ● ● ● ● ● ●

RITMI KE I PLESNE STRUKTURE

13. Osnovni koraci aerobike niskog i visokog intenziteta. ● ● ● ● ● ● ● ●

14. Skok »škarice«. ● ● ● ● ● ●

15. Narodni ples po izboru iz zavi ajnog podru ja. ● ● ● ● ● ●

BORILA KE STRUKTURE

16. Pad naprijed preko ramena u dominantnu stranu. ● ● ● ● ● ●

IGRE

17. Vo enje lopte razli itim na inima (R). ● ● ● ● ● ●

18. Dodavanje i hvatanje lopte razli itim na inima (R). ● ● ● ● ● ●

19. Šut s tla osnovnim na inom (R). ● ● ● ● ● ●

20. Osnovni košarkaški stav u napadu s loptom i pivotiranje (K). * ● ● ● ● ● ●

21. Šut jednom rukom s prsiju iz mjesta (K). * ● ● ● ● ● ●

22. Slobodna igra 1:1 (K). * ● ● ● ● ● ●

* ukoliko nisu postojali materijalno-tehni ki uvjeti za provedbe nastavnih tema iz košarkaške igre u etvrtom i petom razredu, iste se uklju uju kao programski sadržaji u šestom razredu.

23. Vršno odbijanje iz srednjeg odbojkaškog stava (O). ● ● ● ● ● ●

24. Podlakti no odbijanje (O). ● ● ● ● ● ●

25. Donji servis i prijem servisa vršno (O). ● ● ● ● ● ●

26. Igre vršnim odbijanjem 1:1, 2:2 (O). ● ● ● ● ● ●

27. Zaustavljanje lopte hrptom stopala principom amortizacije (N). ● ● ● ● ● ●

28. Osnovno oduzimanje lopte su elice (N). ● ● ● ● ● ●

29. Žongliranje loptom (N). ● ● ● ● ● ●

Podi i razinu usvojenosti osnovnih elementa nastavne cjeline igre s ciljem primjene mom adskih sportova u svakodnevnom životu. Nastavne teme iz ove cjeline u funkciji su ranog usmjeravanja prema odgovaraju im izbornim aktivnostima školskih sportskih klubova. Utjecati na razvoj koordinacije i eksplozivne snage u vrijeme osjetljivosti na podražaje tih motori kih sposobnosti nastavnim cjelinama tr anja, skakanja i bacanja. Motori kim znanjima penjanja na motku do 5 m i padom naprijed osigurati u inkovitu reakciju u enika u hitnim situacijama i svakodnevnom životu. Osnovnim koracima aerobike pospješiti razvoj koordinacije u ritmu i utjecaj na ritam, jer u ženskoj populaciji ovi sadržaji imaju visoku upotrebnu vrijednost u svakodnevnom životu.

7. RAZRED

(Učbenici)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJE

1. Trčanje različitim tempom do 6 minuta. ●●●●●●
2. Preponsko trčanje. ●●●●●●

SKAKANJE

3. Skok udalje jedan i pol korakom tehnikom. ●●●●●●
4. Osnovni skokovi s mini trampolina – pruženi, zgrušeni, raznožni. ●●●●●●

BACANJE

5. Bacanje male medicine do 2 kg bočicom tehnikom. ●●●●●●

KOLUTANJE

6. Leteći kolut na povišenju od mekih strunjača. ●●●●●●

VIŠENJE, UPIRANJE I PENJANJE

7. Penjanje po konopu do 5 m. ●●●●●●
8. Ljuljanje na karikama malom amplitudom, saskok u zaljuljaju. ●●●●●●
9. Njih u uporabi na niskim paralelnim rukama, saskok zanožno. ●●●●●●

PRESKAKIVANJE

10. Zgrušavanje. ●●●●●●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

11. Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja. ●●●●●●
12. Osnovne vježbe aerobike za razvoj repetitivne snage. ●●●●●●

BORILAČKE STRUKTURE

13. Pad natrag i u stranu. ●●●●●●
14. Osnovni zahvati držanja u parteru. ●●●●●●

IGRE

15. Skok šuta (R). ●●●●●●
16. Blokiranje i oduzimanje lopte (R). ●●●●●●
17. Zonska obrana 6:0, sustav igre s jednim kružnim napadom (R). ●●●●●●
18. Kretanje u vođenju i zaustavljanje ili zaustavljanje na dodanu loptu (K). ●●●●●●
19. Vođenje lopte s promjenom smjera i tempa kretanja (K). ●●●●●●

- 20. Suradnja dva igrača u obrani i napadu (K). ●●●●●●●
- 21. Prijem servisa podlakti no (O). ●●●●●●●
- 22. Mini odbojka 3:3 (O). ●●●●●●●
- 23. Vođenje lopte s promjenom smjera i brzine kretanja (N). ●●●●●●●
- 24. Driblinzi i fintiranja (N). ●●●●●●●
- 25. Udarac glavom iz kretanja bez skoka (N). ●●●●●●●

7. RAZRED

(Učenice)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJE

- 1. Trčanje različitim tempom do 6 minuta. ●●●●●●●
- 2. Preponsko trčanje. ●●●●●●●

PRESKAKIVANJE

- 3. Skok udalj jedan i pol korakom tehnikom. ●●●●●●●
- 4. Osnovni skokovi s mini trampolina – pruženi, zgrušeni, raznožni. ●●●●●●●

BACANJA

- 5. Bacanje male medicine do 2 kg bočicom tehnikom. ●●●●●●●

KOLUTANJA

- 6. Leteći kolut na povišenju od mekih strunjača. ●●●●●●●

VIŠENJE I PENJANJE

- 7. Penjanje po konopu do 5 m. ●●●●●●●
- 8. Ljuljanje na karikama malom amplitudom, saskok u zaljuljaju. ●●●●●●●
- 9. Klimom premah zgrušeno i raznožno na dvovisinskim ručama. ●●●●●●●
- 10. Naskok u upor i na gredu, saskok pruženo. ●●●●●●●

PRESKOCI

- 11. Zgruška. ●●●●●●●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

- 12. Spajanje osnovnih koraka aerobike niskog i visokog intenziteta u jednostavnije koreografije. ●●●●●●●

- 13. Narodni ples po izboru iz zavičajnog područja. ●●●●●●
- 14. Osnovne vježbe aerobike za razvoj repetitivne snage. ●●●●●●
- 15. »Ma ji« skok. ●●●●●●
- 16. Daleko-visoki skok. ●●●●●●

BORILA KE STRUKTURE

- 17. Pad natrag i u stranu. ●●●●●●

IGRE

- 18. Skok šut (R). ●●●●●●
- 19. Blokiranje i oduzimanje lopte (R). ●●●●●●
- 20. Zonska obrana 6:0, sustav igre s jednim kružnim napadom (R). ●●●●●●
- 21. Kretanje u vođenje i zaustavljanje ili zaustavljanje na dodanu loptu (K). ●●●●●●
- 22. Vođenje lopte s promjenom smjera i tempa kretanja (K). ●●●●●●
- 23. Suradnja dva igrača u obrani i napadu (K). ●●●●●●
- 24. Prijem servisa podlakticom (O). ●●●●●●
- 25. Mini odbojka 3:3 (O). ●●●●●●
- 26. Vođenje lopte s promjenom smjera i brzine kretanja (N).
- 27. Driblinzi i fintiranja (N).

Upoznati učenici povezani su s tjelesnog vježbanja i voluminoznosti tijela. Nastavne teme Ljuljanje na karikama, Saskok u zaljuljaju, Njih u uporuci na niskim rukama, Saskok zanožno kao i Penjanje na konop do 5 m značajne su za razvoj relativne repetitivne snage. Zbog toga su posebno pogodne za zorno prenošenje saznanja o reguliranju nesrazmjera u odnosu visine i težine tijela, što je u širem smislu valja povezati sa značajem pravilne prehrane na njihovo zdravlje.

Poticati kreativnost učenika objedinjavanjem osnovnih struktura koraka u jednostavne koreografije aerobike. Time se pospješuje razvoj važnog obilježja za mnoge ljudske djelatnosti. Usvojenost nastavnih tema iz područja Ritmičke i plesne strukture omogućit će djevojkama iskazivanje estetske komponente za vrijeme tjelesnog vježbanja. Motorička znanja iz mnogih nastavnih cjelina iskustveno pružaju saznanja o pojavi umora i načinima njegova otklanjanja u školi.

8. RAZRED

(Učbenici)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TRČANJE

1. Štafetna trčanja s primopredajom palice odozdo. ●●●●●●●●
2. »Leteće« trčanje na 20 m. ●●●●●●●●

SKAKANJA

3. Skok uvis prekoračnom tehnikom »škare« iz polukružnog zaleta. ●●●●●●●●

BACANJA

4. Bacanje loptice do 200 g tehnikom bacanja koplja. ●●●●●●●●
5. Bacanje male medicine do 3 kg bočicom tehnikom. ●●●●●●●●

KOLUTANJA

6. Leteći kolut na povišenje od mekih strunjača uz pomoć odraznog pomagala. ●●●●●●●●

VIŠENJA I UPIRANJA

7. Podmetni saskok iz visaja stojećeg prednjeg s preletom/pritke. ●●●●●●●●
8. Njih na prelet/pritki. ●●●●●●●●
9. Različite varijante premetačnice. ●●●●●●●●
10. Salto natrag odrazom iz visaja stojećeg na došlim karikama. ●●●●●●●●

PLESNE STRUKTURE

11. Engleski valcer. ●●●●●●●●
12. Disco fox. ●●●●●●●●

BORILAČKE STRUKTURE

13. Tehnika ramenskog bacanja kroz klek. ●●●●●●●●

IGRE

14. Šut s pozicija krila i kružnog napadača (R). ●●●●●●●●
15. Pojedinačni i skupni protunapad (R). ●●●●●●●●
16. Obrambeni stav i kretanje u obrani (K). ●●●●●●●●
17. Ubacivanje lopte u koš jednom rukom odozgora nakon dodane lopte – košarkaški dvokorak (K). ●●●●●●●●
18. Kontranapad – završna akcija (K). ●●●●●●●●
19. Dizanje lopte visoko na krajeve mreže (O). ●●●●●●●●

- 20. Napad iz zaleta prebacivanjem jednom rukom – »kuhanje« (O) ● ● ● ● ● ● ● ●
- 21. Mini odbojka 4:4 (O) ● ● ● ● ● ● ● ●
- 22. Tehnika ubacivanja lopte u igru rukama (N). ● ● ● ● ● ● ● ●
- 23. Zaustavljanje lopte natkoljenicom principom amortizacije (N). ● ● ● ● ● ● ● ●
- 24. Oduzimanje lopte presijecanjem (N). ● ● ● ● ● ● ● ●
- 25. Forhend servis (B). ● ● ● ● ● ● ● ●
- 26. Forhend lob iznad glave (B). ● ● ● ● ● ● ● ●

8. RAZRED

(U enice)

NASTAVNE CJELINE I TEME

TR ANJA

- 1. Štafetna tr anja s primopredajom palice odozdo. ● ● ● ● ● ● ● ●
- 2. »Lete e« tr anje na 20 m. ● ● ● ● ● ● ● ●

SKAKANJA

- 3. Skok uvis prekora nom tehnikom »škare« iz polukružnog zaleta. ● ● ● ● ● ● ● ●

BACANJA

- 4. Bacanje loptice do 200 g tehnikom bacanja koplja. ● ● ● ● ● ● ● ●
- 5. Bacanje male medicinke do 3 kg bo nom tehnikom. ● ● ● ● ● ● ● ●

KOLUTANJA

- 6. Lete i kolut na povišenje od mekanih strunja a uz pomo odraznog pomagala. ● ● ● ● ● ● ● ●

VIŠENJA I UPIRANJA

- 7. Podmetni saskok iz visa stoje eg prednjeg s pre e/pritke. ● ● ● ● ● ● ● ●
- 8. Premasi odnožno na dvovisinskim ru ama, saskok s premahom odnožnim i okretom za 90o. ● ● ● ● ● ● ● ●
- 9. Naskok na gredu visine 80-120 cm s premahom odnožnim i okretom za 90o, usprav kroz u anj. ● ● ● ● ● ● ● ●

RITMI KE I PLESNE STRUKTURE

- 10. Engleski valcer. ● ● ● ● ● ● ● ●
- 11. Disco fox. ● ● ● ● ● ● ● ●
- 12. Složeniji koraci aerobike niskog i visokog intenziteta. ● ● ● ● ● ● ● ●

- 13. Okreti. ● ● ● ● ● ● ● ●
- 14. Valovita gibanja rukama i tijelom. ● ● ● ● ● ● ● ●
- 15. Skokovi sa spravom po izboru. ● ● ● ● ● ● ● ●
- 16. »Ma ji« skok na niskoj gredi. ● ● ● ● ● ● ● ●

SASTAVI

- 17. Koreografija aerobike.

IGRE

- 18. Šut s pozicija krila i kružnog napada a (R). ● ● ● ● ● ● ● ●
- 19. Pojedina ni i skupni protunapad (R). ● ● ● ● ● ● ● ●
- 20. Obrambeni stav i kretanje u obrani (K). ● ● ● ● ● ● ● ●
- 21. Ubacivanje lopte u koš jednom rukom odozgora nakon dodane lopte – *košarkaški dvokorak* (K).
● ● ● ● ● ● ● ●
- 22. Kontranapad – završna akcija (K). ● ● ● ● ● ● ● ●
- 23. Dizanje lopte visoko na krajeve mreže (O). ● ● ● ● ● ● ● ●
- 24. Napad iz zaleta prebacivanjem jednom rukom – »kuhanje« (O) ● ● ● ● ● ● ● ●
- 25. Mini odbojka 4:4 (O) ● ● ● ● ● ● ● ●
- 26. Forhend servis (B). ● ● ● ● ● ● ● ●
- 27. Forhend lob iznad glave (B). ● ● ● ● ● ● ● ●

Promicati sve ina ice suradni kog ponašanja kako u razredu, tako u obitelji i društvu. Usvajanjem motori kih znanja njihanja na pre i i premeta strance s okretom poticati pozitivne promjene u pove anju snage, posebice ruku i ramenog pojasa te trupa, kao i stvaranje predložka za razvijanje objektivnosti i osobne procjene uspješnosti. Kod u enica e sve navedeno omogu iti motori ka znanja podmetni saskok iz visa stoje eg prednjeg s pre e/pritke, premasi odnožno i saskok s premahom odnožnim s okretom za 90o, naskok na gredu visine 80 -120 cm s premahom odnožnim I okretom za 90o, usprav kroz u anj. Društveni plesovi *Engleski valcer i Disco fox* predstavljaju motori ka znanja koja se svrstavaju u op u kulturu te samim tim nalaze primjenu u svakodnevnom životu. Osim toga, ove su nastavne teme jednako zna ajne za pojašnjavanje i uvažavanje nacionalnih razlika, što je izravni prilog tolerantnom ponašanju.

Nastavne teme iz podru ja Igara omogu it e njihovu primjenu u razli itim aspektima ljudskog življenja. Tako se, osim pove anja kvalitete bavljenja pojedinim sportovima, isti e njihov u inak na **promicanje poštenja, iskrenosti, samokontrole te poticanja ulju enog navija kog ponašanja.** Strukturna složenost gibanja ovih nastavnih tema omogu uje u enje na vlastitim pogreškama što je neizbježna sastavnica svih ljudskih djelatnosti.

Nastavna cjelina Sastavi omogu it e u enicama podizanje razine usvojenosti motori kih znanja iz podru ja aerobike na višu razinu, što e sigurno izazvati pozitivan utjecaj na razvoj koordinacije, gibljivosti, eksplozive te repetitivne snage.

9. RAZRED

(Učenički)

NASTAVNE CJELINE I TEME

HODANJA I TRČANJA

1. Osnove brzog hodanja. ●●●●●●
2. Kinematičke razlike u tehnikama trčanja na kratke i duge pruge. ●●●●●●

SKAKANJA

3. Skok uvis leđnom tehnikom »flop«. ●●●●●●
4. Polusalto na povišenje od mekih strunjača uz pomoć odraznog pomagala. ●●●●●●

BACANJA

5. Bacanje loptice tehnikom O'Brien. ●●●●●●

VIŠENJA

7. Ljuljanje na karikama s okretima za 180°. ●●●●●●

PLESNE STRUKTURE

8. Bečki valcer. ●●●●●●
9. Latinoamerički ples po izboru. ●●●●●●

BORILAČKE STRUKTURE

10. Tehnika boksa: nogavačnja hvatom glave i ruke kroz klek. ●●●●●●

SASTAVI

11. Vježba na tlu. ●●●●●●

IGRE

12. Finte (R). ●●●●●●
13. Stvaranje viška napadača i zabijanjem (R). ●●●●●●
14. Skok šuta nakon vođenja ili dodane lopte (K). ●●●●●●
15. Igra košarka 3:3 ili 5:5 (K). ●●●●●●
16. Smeđ iz zaleta visoko dodane lopte (O). ●●●●●●
17. Gornji servis bez rotacije (O). ●●●●●●
18. Udarci lopte vanjskom stranom stopala (N). ●●●●●●
19. Volej i/ili poluvolej (N). ●●●●●●
20. Udarac glavom iz kretanja sa skokom (N). ●●●●●●
21. Kratka loptica na mreži (B). ●●●●●●

22. Forhend drop iznad glave (B). ● ● ● ● ● ●

9. RAZRED

(U enice)

NASTAVNE CJELINE I TEME

HODANJA I TRČANJA

1. Osnove brzog hodanja. ● ● ● ● ● ●

2. Kinematičke razlike u tehnikama trčanja na kratke i duge pruge. ● ● ● ● ● ●

SKAKANJA

3. Skok uvis leđnom tehnikom »flop«. ● ● ● ● ● ●

BACANJA

4. Bacanje loptice tehnikom O'Brien. ● ● ● ● ● ●

RITMIČKE I PLESNE STRUKTURE

5. Bečki valcer. ● ● ● ● ● ●

6. Latinoamerički ples po izboru. ● ● ● ● ● ●

7. Okreti za 180° na tlu/gredi. ● ● ● ● ● ●

8. »Kozački« skok. ● ● ● ● ● ●

9. Pirueta u desnu i lijevu stranu. ● ● ● ● ● ●

SASTAVI

10. Vježba na tlu. ● ● ● ● ● ●

11. Vježba na gredi, preporuka visine 80 cm. ● ● ● ● ● ●

12. Koreografija bez ili sa spravom po izboru. ● ● ● ● ● ●

IGRE

14. Finte (R). ● ● ● ● ● ●

15. Stvaranje viška napada a zabadanjem (R). ● ● ● ● ● ●

16. Igra košarka 3:3 ili 5:5 (K). ● ● ● ● ● ●

17. Smeđ iz zaleta visoko dodane lopte (O). ● ● ● ● ● ●

18. Gornji servis bez rotacije (O). ● ● ● ● ● ●

19. Kratka loptica na mreži (B). ● ● ● ● ● ●

19. Forhend drop iznad glave (B). ● ● ● ● ● ●

Usvojiti kinemati ke razlike tehnika tr anja na duge i kratke pruge.

Njihova obrazovna primjena o ituje se u upoznavanju s pravilnim izmjenama etapa vježbanja i oporavka ime se postavljaju temelji doziranja optere enja u neselekcionirane populacije. Nastavnom temom Osnove brzog hodanja upoznati u enike s terapijskom ulogom sporta.

Nastavnom temom Vježba na tlu poticati kreativnost u enika i razvoj estetske komponente gibanja. Osim toga ovom temom omogu iti u enicima stjecanje spoznaja o osobnim mogućnostima ime se razvija objektivna slika o sebi.

Poznavanje *Be kog valcera* na razini samostalnog plesa s partnerom osigurava usvajanja društveno prihvatljivih na ina komuniciranja. Naprednije tehnike nogometa, košarke i odbojke korak su naprijed u primijeni ovih znanja u mnogim oblicima rada školskog sportskog kluba kao što su me urazredna i me uškolska natjecanja.

Na taj se na in u enici osposobljavaju za aktivno organiziranje slobodnog vremena te samostalno postaju kreatori na ina življenja.

Nastavne teme iz cjelina Ritmi ko plesne strukture i Sastavi omogu avaju u enicama razvijanje estetike komponente u okviru tjelesnog vježbanja što može biti od izuzetnog zna aja u daljnjem životu.

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Županija Zapadnohercegova ka
Ministarstvo prosvjete, znanosti, kulture i športa
Broj:07-01-92-01/10
Široki Brijeg, 05. velja e 2010.

MINISTAR
Vjekoslav amber